

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ Πολιτικών
Δ/ση Διαρθρωτικών Πολιτικών και Πολιτικών Συνοχής

Έρευνα για την επιτροπή CULT (Πολιτισμός και Εκπαίδευση)

Ευρωπαϊκή στρατηγική για την πολυγλωσσία: οφέλη και κόστος.

(διατίθεται στα αγγλικά

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/573460/IPOL_STU\(2016\)573460_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/573460/IPOL_STU(2016)573460_EN.pdf))

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ Πολιτικών
Τμήμα Πολιτικής Β: ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ και ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Πολιτισμός και εκπαίδευση

Έρευνα για την Επιτροπή CULT — Ευρωπαϊκή στρατηγική για την πολυγλωσσία: οφέλη και κόστος.

Το έγγραφο αυτό ζητήθηκε από την Επιτροπή Πολιτισμού και Παιδείας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Συντάκτες:

Michele Gazzola, Ερευνητική Ομάδα Γλωσσών και Οικονομικών («REAL»), Τμήμα Εκπαιδευτικών Σπουδών του Humboldt-Universität zu Berlin, και Ινστιτούτο Εθνικών Σπουδών, Λιουμπλιάνα, Σλοβενία.

Αρμόδιος διαχειριστής:

Διοικητικός υπάλληλος κοινοβουλευτικής έρευνας: Miklós Györffi

Συνδρομή σε σχέδια και δημοσιεύσεις: Jeanette Bell

Τμήμα Πολιτικής Β: Διαρθρωτικές ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ και ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ
B-1047 Βρυξέλλες

Ηλ. ταχ.: poldep-cohesion@europarl.europa.eu

Γλωσσικές αποδόσεις: πρωτότυπα EN

Σχετικά με τον συντάκτη:

Για να επικοινωνήσετε με το θεματικό τμήμα ή να εγγραφείτε στο μηνιαίο ενημερωτικό δελτίο του, γράψτε στην ακόλουθη διεύθυνση:

poldep-cohesion@europarl.europa.eu

Το χειρόγραφο ολοκληρώθηκε τον Οκτώβριο του 2016. © Ευρωπαϊκή Ένωση, 2016

Πρωτότυπη έκδοση: ISBN 978-92-823-9557-8 doi: 10.2861/437739 QA-02-16-689-GR-C

Πρωτότυπο PDF ISBN 978-92-823-9558-5 doi: 10.2861/491411 QA-02-16-689-EN-N

Το πρωτότυπο έγγραφο είναι διαθέσιμο στο διαδίκτυο στη διεύθυνση:

<http://www.europarl.europa.eu/supporting-analyses>

**Μετάφραση στα γαλλικά από Pierre Dieumegard
για την Ευρώπη-Δημοκρατία-Esperanto**

Η μετάφραση αυτή δεν έγινε από μεταφραστές που διαθέτουν τα προσόντα και χρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μπορεί (πιθανώς) να περιέχει σφάλματα, αλλά διαθέτει επίσης ορισμένες πρόσθετες εξηγήσεις για τη διευκόλυνση της κατανόησης από τους Γάλλους αναγνώστες, ιδίως τους Γάλλους αναγνώστες.

Στόχος της είναι να δώσει τη δυνατότητα σε περισσότερους πολίτες και κατοίκους της Ευρωπαϊκής Ένωσης να κατανοήσουν τα έγγραφα που παράγονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (και χρηματοδοτούνται από τις συνεισφορές τους).

Αποτελεί παράδειγμα της ανάγκης για πολυγλωσσία στην Ευρωπαϊκή Ένωση: χωρίς μεταφράσεις, ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού αποκλείεται από τη συζήτηση.

Για αξιόπιστες μεταφράσεις, η διεθνής γλώσσα Εσπεράντο θα ήταν πολύ χρήσιμη λόγω της απλότητας, της κανονικότητας και της ακρίβειάς της.

Στο Διαδίκτυο:

Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία — Δημοκράτιο-Εσπεράντο: <http://e-d-e.org/> ή <http://demokratio.eu>

Ευρώπη-Δημοκρατία-Esperanto (Γαλλία): <http://e-d-e.en/> contact@e-d-e.fr

Παρακαλείστε να σημειώσετε:

Οι απόψεις που εκφράζονται στο παρόν έγγραφο εμπίπτουν στην αποκλειστική ευθύνη του συντάκτη και δεν αντιπροσωπεύουν κατ' ανάγκη την επίσημη θέση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Επιτρέπεται η αναπαραγωγή και η μετάφραση για μη εμπορικούς σκοπούς, εφόσον αναφέρεται η πηγή, ενημερώνεται ο εκδότης και ο εκδότης έχει λάβει αντίγραφο.

Περίληψη:

Η παρούσα έκθεση παρουσιάζει τα διάφορα αποτελέσματα της έρευνας για τα γλωσσικά οικονομικά, τα οποία εξετάζουν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της πολυγλωσσίας στην οικονομία, την κοινωνία και τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα αποτελέσματα αυτά παρέχουν μια γενική, αν και προφανώς περιορισμένη, εικόνα των αναγκών μιας γλωσσικής πολιτικής στο σημερινό ευρωπαϊκό πολυγλωσσικό περιβάλλον. Από την άποψη αυτή, αξιολογούμε τη συνάφεια των γενικών στόχων και συστάσεων της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την πολυγλωσσία (EMS). Επιπλέον, συνοψίζουμε τα διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με τα μέτρα και τις δράσεις που έλαβε η Επιτροπή για την εφαρμογή του ΚΟΑ και, όπου είναι δυνατόν, παρουσιάζουμε στοιχεία σχετικά με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά τους.

Πίνακας περιεχομένων

- 1 ΚΟΑ και γλωσσική πολιτική της ΕΕ 9
 - 1.1 Στόχοι του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς 9
 - 1.2 Ορισμός του κόστους, των οφελών και της συνάφειας του ΚΟΑ 13
- 2 Το πολύγλωσσο ευρωπαϊκό πλαίσιο 18
 - 2.1 Πολύγλωσση οικονομία 19
 - 2.1.1 Γλωσσικές δεξιότητες ως μορφή ανθρώπινου κεφαλαίου 19
 - 2.1.1.1 Διαφορές εισοδήματος 19
 - 2.1.1.2 Ποσοστά κοινωνικών επιδόσεων 22
 - 2.1.1.3 Απασχολησιμότητα 22
 - 2.1.2 Η συμβολή των γλωσσών στο ΑΕΠ και το εμπόριο 23
 - 2.1.3 Γλωσσική πολιτική και καινοτομία 24
 - 2.2 Μια πολύγλωσση κοινωνία 25
 - 2.2.1 Κινητικότητα, ένταξη και τύπος «Μητέρα γλώσσα + 2» 26
 - 2.2.2 Ένταξη των μεταναστών 32
 - 2.3 Πολύγλωσσα ιδρύματα 32
 - 2.3.1 Αποτελεσματικότητα και δικαιοσύνη του γλωσσικού καθεστώτος της ΕΕ 32
 - 2.3.2 Ευρωπαϊκή πολυγλωσσία μετά το Brexit 36
- 3 Εφαρμογή του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς 38
 - 3.1 Κοινωνική συνοχή, διαπολιτισμικός διάλογος και ευρωπαϊκή ολοκλήρωση 39
 - 3.2 Δια βίου εκμάθηση γλωσσών 40
 - 3.3 Απασχολησιμότητα και ανταγωνιστικότητα 43
 - 3.4 Προώθηση της γλωσσικής πολυμορφίας μέσω της μετάφρασης 45
 - 3.5 Η εξωτερική διάσταση της πολυγλωσσίας 47
- 4 Συμπεράσματα 51
- 5 Παραπομπές 55
- 6 Παραρτήματα 61
 - 6.1 Επίπεδα εκπαίδευσης σύμφωνα με το ISCED/ISCED 2011 61
 - 6.2 Αντιστοιχίες μεταξύ των επιπέδων ISCED 2011 και ISCED 1997 61
 - 6.3 Δεξιότητες στα αγγλικά μεταξύ των πολιτών της ΕΕ ηλικίας 15 ετών και άνω, 2012

62

6.4 Ποσοστά αποκλεισμού γλωσσών σε 25 χώρες της ΕΕ, κάτοικοι ηλικίας 25-64 ετών, 2013 63

Κατάλογος συντομογραφιών:

Έρευνα AES για την εκπαίδευση ενηλίκων = Έρευνα για την εκπαίδευση ενηλίκων
ADR Απόλυτο (γλωσσικό) ποσοστό στέρησης του δικαιώματος ψήφου = Απόλυτοποσοστό αποκλεισμού γλωσσικών δικαιωμάτων
Criiti Caribbean Research Institute for Translation and Interpretation = Ινστιτούτο Έρευνας για τη Μετάφραση και τη Διερμηνεία της Καραϊβικής
Κοινό πλαίσιο αναφοράς για τις γλώσσες του ΚΕΠΑ = Κοινό πλαίσιο αναφοράς για τις γλώσσες (ευρωπαϊκό)
EILC Erasmus Intensive Language Courses = Εντατικά μαθήματα γλωσσών Erasmus
EMCI European Masters in Conference Interpreting = Ευρωπαϊκό Μεταπτυχιακό στη Διερμηνεία Συνεδρίων
EMT European Master in Translation = Ευρωπαϊκό Μεταπτυχιακό στη Μετάφραση
EPC Ευρωπαϊκή Σύμβαση Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας = Σύμβαση για το ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας
Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας = Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας
EKT Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο = Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
Ευρωπαϊκή στρατηγική για την πολυγλωσσία του ΕΜΣ = Ευρωπαϊκή στρατηγική για την πολυγλωσσία
Ευρωπαϊκή Εθελοντική Υπηρεσία ΕΕΥ = Ευρωπαϊκή Εθελοντική Υπηρεσία
7ο ΠΠ 7ο πρόγραμμα-πλαίσιο έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης = 7ο πρόγραμμα-πλαίσιο έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης
Διεθνής ετήσια συνεδρίαση του IAMLADP για τις γλωσσικές ρυθμίσεις,
Τεκμηρίωση και Εκδόσεις = Ετήσια Διεθνής Συνάντηση για τις γλωσσικές ρυθμίσεις
IATE Interactive Terminology for Europe = Διαδραστική ορολογία για την Ευρώπη
Δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας ΔΔΙ = Δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας
ISCED Διεθνής Τυποποιημένη Ταξινόμηση της Εκπαίδευσης = Διεθνής Ταξινόμηση Τύπος Εκπαίδευσης (ISCED)
LILAMA Γλωσσική πολιτική για την αγορά εργασίας = Γλωσσική πολιτική για την αγορά εργασίας
Διαδικτυακή πλατφόρμα του κλάδου της γλώσσας LindWeb: διαδικτυακή Πλατφόρμα Βιομηχανίας Γλωσσών
Πρόγραμμα Διά Βίου Μάθησης LLP = Πρόγραμμα Διά Βίου Μάθησης
LPP Πολιτική Γλώσσας και Προγραμματισμός Γλωσσικής Πολιτικής και Προγραμματισμού
OLS Online Linguistic Support = Ηλεκτρονική γλωσσική υποστήριξη
MT@EC Μηχανική μετάφραση για δημόσιες διοικήσεις = αυτόματη μετάφραση για τις δημόσιες διοικήσεις
Pimlico Προώθηση, εφαρμογή, χαρτογράφηση γλωσσικών και διαπολιτισμικών στρατηγικών επικοινωνίας σε οργανισμούς και επιχειρήσεις = Προώθηση, εφαρμογή, χαρτογράφηση γλωσσικών και διαπολιτισμικών στρατηγικών επικοινωνίας σε οργανισμούς και επιχειρήσεις
RDR Σχετικό (γλωσσικό) ποσοστό στέρησης του δικαιώματος = Σχετικό αποκλειστικόποσοστό δικαιωμάτων (γλωσσικός)
MME Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις = Μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (MME)

Voll Επαγγελματικά προσανατολισμένη εκμάθηση γλωσσών = επαγγελματική εκμάθηση γλωσσών

VTS Visiting Translator Scheme = πρόγραμμα επισκεπτών μεταφραστών.

Δείκτης πινάκων

Πίνακας 1: διαφορές εισοδήματος στην Ελβετία (άνδρες). Ποσοστά αποτελεσμάτων 20

Πίνακας 2: βραβεία γλωσσικών δεξιοτήτων σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες. Ποσοστά αποτελεσμάτων 21

Πίνακας 3: Κοινωνικό ποσοστό απόδοσης της διδασκαλίας ξένων γλωσσών στην Ελβετία (άνδρες) 22

Πίνακας 4: Οι ευρωπαίοι πολίτες που δηλώνουν ότι είναι σε θέση να συνομιλήσουν σε τουλάχιστον δύο γλώσσες διαφορετικές από τη μητρική τους γλώσσα. Ποσοστά αποτελεσμάτων 27

Πίνακας 5: ποσοστό γλωσσικού αποκλεισμού στην ΕΕ. Ποσοστά αποτελεσμάτων 34

Πίνακας 6: ποσοστό γλωσσικού αποκλεισμού στην ΕΕ μετά το Brexit. Ποσοστά αποτελεσμάτων. 37

Πίνακας 7: Σύνοψη των δραστηριοτήτων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την εφαρμογή του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς 49

Ευρετήριο εικονογραφήσεων

Σχήμα 1: Κριτήρια αξιολόγησης και κύκλος πολιτικής 15

Σχήμα 2: ποσοστό μαθητών που μαθαίνουν τουλάχιστον δύο ξένες γλώσσες στην ΕΕ, 2000-2010 (πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012c:39) 28

Εικόνα 3: ποσοστό μαθητών που μαθαίνουν αγγλικά, γαλλικά και γερμανικά στο επίπεδο ISCED/ISCED 3 (γενική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση = λύκειο), 2005-2010, πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012 γ: 40) 30

ΓΕΝΙΚΗ περιληψη

Ιστορικό και στόχοι:

Η ευρωπαϊκή στρατηγική για την πολυγλωσσία (ΕΜΣ) έχει τρεις γενικούς κοινωνικοοικονομικούς στόχους: προώθηση της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού στην ενιαία αγορά, απασχολησιμότητα και ανάπτυξη στην Ευρώπη, ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, ένταξη των μεταναστών στον διαπολιτισμικό διάλογο και διαχείριση της πολυγλωσσικής επικοινωνίας με αποτελεσματικό και χωρίς αποκλεισμούς τρόπο σε μια υπερεθνική δημοκρατία. Η προώθηση της διά βίου εκμάθησης γλωσσών και η υποστήριξη της μετάφρασης και της διερμηνείας αποτελούν τρόπους επίτευξης αυτών των στόχων. Η παρούσα έκθεση παρέχει γενική αξιολόγηση της συνάφειας του ΚΟΑ. Εξετάζουμε τη σχέση μεταξύ των στόχων της στρατηγικής και των προβλημάτων που υποτίθεται ότι επιλύει το ΚΟΑ.

Η αξιολόγηση αυτή πραγματοποιείται υπό το πρίσμα των εμπειρικών και θεωρητικών αποτελεσμάτων της ακαδημαϊκής βιβλιογραφίας στα γλωσσικά οικονομικά. Τα αποτελέσματα αυτά παρέχουν μια γενική αλλά περιορισμένη εικόνα των αναγκών της γλωσσικής πολιτικής στο σημερινό πολυγλωσσικό ευρωπαϊκό περιβάλλον. Σε σχέση με αυτό το πλαίσιο, αξιολογούμε τη συνάφεια των γενικών στόχων και συστάσεων του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς. Εάν μια πολιτική δεν είναι συναφής, δεν είναι πιθανό να αποφέρει οφέλη για την κοινωνία. Τέλος, η παρούσα έκθεση εξετάζει τις δράσεις της Επιτροπής για την εφαρμογή του ΚΟΑ. Η έκθεση συνοψίζει τα διαθέσιμα στοιχεία για τις εν λόγω δράσεις και, όπου είναι δυνατόν, παρουσιάζουμε στοιχεία σχετικά με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά τους. Η συζήτηση αυτή υπογραμμίζει τους στόχους που ενδέχεται να απαιτήσουν περισσότερη υποστήριξη, καθώς και το είδος των δεδομένων και των πληροφοριών που απαιτούνται για τη βελτίωση της παρακολούθησης της εφαρμογής του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς.

Αποτελέσματα:

Ο πρώτος γενικός στόχος του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς είναι η προώθηση της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού στην ενιαία αγορά, της απασχολησιμότητας και της ανάπτυξης στην Ευρώπη. Η εμπειρική έρευνα σε διάφορες χώρες δείχνει ότι οι γνώσεις ξένων γλωσσών αποφέρουν οικονομικά οφέλη στα άτομα όσον αφορά τις θετικές εισοδηματικές διαφορές. Οι πολύ καλές γλωσσικές δεξιότητες επιβραβεύονται σαφέστερα από τις περιορισμένες γλωσσικές δεξιότητες. Η αγγλική έχει αδιαμφισβήτητη οικονομική αξία στην ευρωπαϊκή αγορά εργασίας, αλλά δεν είναι το μόνο γλωσσικό περιουσιακό στοιχείο για επενδύσεις· σε ορισμένα πλαίσια, οι δεξιότητες σε άλλες γλώσσες μπορούν να ανταμειφθούν καλύτερα από τα αγγλικά. Αυτό καταδεικνύει τη σημασία της διδασκαλίας και της εκμάθησης σε περισσότερες από μία ξένες γλώσσες, σύμφωνα με τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου που συνοψίζονται στον τύπο «μητρική γλώσσα + δύο ξένες γλώσσες» ($MT+2 = LM+2$). Τα θετικά ποσοστά κοινωνικής κερδοφορίας στη διδασκαλία ξένων γλωσσών δείχνουν ότι η εκμάθηση γλωσσών αποτελεί πολύτιμη επένδυση για την κοινωνία στο σύνολό της. Μολονότι η σημασία των ξένων γλωσσικών δεξιοτήτων για την απασχολησιμότητα τονίζεται σε διάφορα έγγραφα της ΕΕ, τα εμπειρικά στοιχεία που τεκμηριώνουν αυτόν τον ισχυρισμό εξακολουθούν να είναι πρόωρα. Ορισμένες μελέτες δείχνουν ότι οι γλωσσικές δεξιότητες συμβάλλουν στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ), αλλά δυστυχώς καμία από αυτές τις μελέτες δεν αφορά χώρες της ΕΕ. Η επάρκεια στη γλώσσα ή τις γλώσσες της χώρας υποδοχής έχει θετική επίδραση στο εισόδημα εργασίας και στην απασχολησιμότητα των μεταναστών. Η παρουσία μίας ή περισσότερων κοινών γλωσσών αυξάνει σημαντικά τις εμπορικές ροές μεταξύ των χωρών. Όσον αφορά τη

σχέση μεταξύ γλωσσικής και τεχνολογικής καινοτομίας, έχει αποδειχθεί ότι η γλωσσική πολιτική έχει αντίκτυπο στην κατανομή του κόστους με το οποίο επιβαρύνονται οικαινοτόμες επιχειρήσεις για την προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, ιδίως των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας.

Η υποστήριξη της εκμάθησης γλωσσών για την προώθηση της ενδοευρωπαϊκής κινητικότητας και την προώθηση της ένταξης στη χώρα υποδοχής αποτελεί στόχο του ΚΟΑ. Εμπειρικά στοιχεία επιβεβαιώνουν τον ισχυρισμό ότι η εκμάθηση γλωσσών διευκολύνει την κινητικότητα. Η ομιλία της γλώσσας μιας χώρας υποδοχής αυξάνει τη μετανάστευση προς τη χώρα αυτή κατά πέντε περίπου. Επιπλέον, η εκμάθηση της επίσημης γλώσσας της χώρας υποδοχής μπορεί να διευκολύνει την ένταξη. Ωστόσο, οι καλές και πολύ καλές γνώσεις ξένων γλωσσών δεν αποτελούν ακόμη τον κανόνα στην ΕΕ. Μόνο το ένα τέταρτο των ευρωπαίων πολιτών δηλώνουν ότι μπορούν να μιλούν τουλάχιστον δύο ξένες γλώσσες. Το ποσοστό αυτό παρέμεινε σχεδόν σταθερό μεταξύ 2001 και 2012. Η ευκολία στα αγγλικά δεν είναι μια καθολική «βασική γνώση» στην Ευρώπη: μόνο το 7 % των ευρωπαίων πολιτών δηλώνουν την ικανότητά τους να μιλούν αγγλικά ως ξένη γλώσσα σε πολύ καλό επίπεδο. Τα ενδιάμεσα και στοιχειώδη επίπεδα είναι πολύ πιο διαδεδομένα. Σε γενικές γραμμές, μια γλωσσική πολιτική που βασίζεται στον τύπο LM+ 2 ή στην προώθηση μιας μόνο γλώσσας οχήματος δεν μπορεί να επιλύσει την ένταση μεταξύ κινητικότητας και ένταξης, διότι δεν αντιμετωπίζει επαρκώς το πρόβλημα του απρόβλεπτου των δυνατοτήτων κινητικότητας των ατόμων. Ενδέχεται να χρειαστούν περαιτέρω μέτρα σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο για την προώθηση και τη διευκόλυνση της κινητικότητας και της ένταξης. Η εκμάθηση μιας γλώσσας πριν μεταβείτε στο εξωτερικό και/ή αμέσως μετά την άφιξή τους στη χώρα υποδοχής θα πρέπει να γίνει πιο προσιτή και φθηνότερη. Θα πρέπει να υποστηριχθεί η παροχή πιο πολύγλωσσων δημόσιων υπηρεσιών και διοικητικών εντύπων σε διάφορες γλώσσες. Αυτό υπογραμμίζει τη σημασία της μετάφρασης και της διερμηνείας για τη διαχείριση της πολύγλωσσας επικοινωνίας στην Ευρώπη.

Ο τρίτος γενικός στόχος του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς είναι η προώθηση της πολυγλωσσίας στα θεσμικά όργανα της ΕΕ. Η πολυγλωσσία είναι το πλέον αποτελεσματικό γλωσσικό καθεστώς για τη διαβίβαση πληροφοριών στους πολίτες της ΕΕ. Το ποσοστό των ατόμων που θα εξαιρούνταν εάν η αγγλική ήταν η μόνη επίσημη γλώσσα στην ΕΕ θα κυμαινόταν μεταξύ 45 % και 80 % ανάλογα με τους δείκτες και τα δεδομένα που χρησιμοποιούνται. Μια τρίγλωσση πολιτική βασισμένη στην αγγλική, τη γαλλική και τη γερμανική γλώσσα θα απέκλειε το 26-50 % των ενηλίκων κατοίκων της ΕΕ. Το ποσοστό των αποκλεισμένων ατόμων είναι σημαντικά υψηλότερο στη νότια και ανατολική Ευρώπη. Επιπλέον, τα οικονομικά και κοινωνικά μειονεκτούντα άτομα τείνουν να είναι λιγότερο πιθανό να μιλούν ξένες γλώσσες και, ως εκ τούτου, κινδυνεύουν να επηρεαστούν εάν η ΕΕ παύσει να χρησιμοποιεί τη μητρική τους γλώσσα ή τη γλώσσα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Από την άποψη αυτή, η πολυγλωσσία συμβάλλει στην κοινωνική συνοχή. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι δεν είναι μόνο μια γενική μείωση του αριθμού των γλωσσών που θα οδηγούσε σε αποκλεισμό· ακόμη και η μείωση των σημερινών τομέων χρήσης της επίσημης γλώσσας έχει παρόμοια αποτελέσματα (π.χ. στις ιστοσελίδες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής). Τα ποσοστά γλωσσικού αποκλεισμού που συνδέονται με τη μονογλωσσική και/ή τριγλωσσική πολιτική θα αυξηθούν μετά την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ. Αυτό υπογραμμίζει τη σημασία μιας πολυγλωσσικής προσέγγισης της εξωτερικής επικοινωνίας της ΕΕ.

Εν κατακλείδι, οι τρεις στόχοι που ορίζονται στο καθεστώς οικονομίας της αγοράς είναι

σαφώς κατάλληλοι, διότι συνάδουν με τα προβλήματα που υποτίθεται ότι αντιμετωπίζει η στρατηγική. Ως εκ τούτου, το καθεστώς οικονομίας της αγοράς θα πρέπει να αποφέρει διάφορα οφέλη στους πολίτες της ΕΕ και στην ευρωπαϊκή οικονομία. Θα μπορούσαν να γίνουν περισσότερα για να αμβλυνθεί η ένταση μεταξύ κινητικότητας και ένταξης.

Στο δεύτερο μέρος της παρούσας έκθεσης αναλύονται τα μέτρα που έλαβε η Επιτροπή για την εφαρμογή του ΚΟΑ. Υπάρχουν τρία είδη τέτοιων μέτρων. Το πρώτο είναι η συλλογή πολύ χρήσιμων δεδομένων σχετικά με τις γλωσσικές δεξιότητες των μαθητών και των σπουδαστών (π.χ. η πρώτη ευρωπαϊκή έρευνα για τις γλωσσικές δεξιότητες) και δεδομένων σχετικά με τις γλωσσικές δεξιότητες ενηλίκων (π.χ. έρευνα του Ευρωβαρόμετρου και έρευνα για την εκπαίδευση ενηλίκων). Η δεύτερη δέσμη πρωτοβουλιών είναι η δημοσίευση εγγράφων, ιστοτόπων και εκθέσεων που αποσκοπούν στην αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τα οφέλη της γλωσσικής πολυμορφίας και της εκμάθησης γλωσσών στην κοινωνία και την οικονομία. Ωστόσο, η έλλειψη σαφών δεικτών αποτελεσμάτων μας εμποδίζει να αξιολογήσουμε τα τελικά αποτελέσματα και το πεδίο εφαρμογής αυτών των πρωτοβουλιών. Ο τρίτος τύπος μέτρων συνίσταται στην άμεση χρηματοδοτική στήριξη της εκμάθησης γλωσσών μέσω του προγράμματος διά βίου μάθησης και του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου. Το πρόγραμμα διά βίου μάθησης έχει χρηματοδοτήσει διάφορα σχέδια που αφορούν την εκμάθηση γλωσσών, αλλά η έλλειψη σαφών δεικτών αποτελεσμάτων δεν επιτρέπει την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας και της σχέσης κόστους-αποτελεσματικότητας των έργων αυτών. Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο έχει χρησιμοποιηθεί για γλωσσική κατάρτιση με στόχο τη βελτίωση της απασχολησιμότητας και της ένταξης των μεταναστών, αλλά δεν έχει δημοσιευθεί ακριβής υπολογισμός που να ποσοτικοποιεί το ποσό της χρηματοδότησης που επενδύεται για το σκοπό αυτό και να εκτιμά τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν. Λίγες πρωτοβουλίες έχουν αναληφθεί για την προώθηση της εξωτερικής διάστασης της πολυγλωσσίας.

Γενικά, οι πληροφορίες σχετικά με το κόστος και την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων της ΕΕ και της δράσης για τη συμμόρφωση με το καθεστώς οικονομίας της αγοράς δεν είναι πλήρεις. Οι δείκτες για την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της γλωσσικής πολιτικής θα πρέπει να καθοριστούν σαφέστερα. Θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στην αξιολόγηση των τελικών αποτελεσμάτων των προγραμμάτων που αποσκοπούν στη βελτίωση των γλωσσικών δεξιοτήτων των σπουδαστών και των ενηλίκων. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στη συνοχή μεταξύ του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς και άλλων πολιτικών της ΕΕ που θα μπορούσαν να έχουν αντίκτυπο στη γλωσσική πολυμορφία και στην εφαρμογή του τύπου LM+ 2, ιδίως στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

1 ΚΟΑ και γλωσσική πολιτική της ΕΕ

Βασικά αποτελέσματα:

- Η «Χρυσή Εποχή» της πολυγλωσσίας ήταν η περίοδος 2007-2010. Μετά το 2014, η πολυγλωσσία δεν ήταν μία από τις προτεραιότητες της Επιτροπής.
- Η σημερινή έλλειψη προσοχής στην πολυγλωσσία δεν δικαιολογείται.
- Η ευρωπαϊκή στρατηγική για την πολυγλωσσία (ESMS) έχει τρεις κύριους κοινωνικοοικονομικούς στόχους: 1) την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, την ενσωμάτωση των μεταναστών και τον διαπολιτισμικό διάλογο, 2) την προώθηση της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού στην ενιαία αγορά, την απασχολησιμότητα και την ανάπτυξη στην Ευρώπη, 3) τη διαχείριση της πολυγλωσσικής επικοινωνίας σε μια υπερεθνική δημοκρατία με αποτελεσματικό και χωρίς αποκλεισμούς τρόπο.
- Η προώθηση της διά βίου εκμάθησης γλωσσών και η υποστήριξη της μετάφρασης και της διερμηνείας αποτελούν επιχειρησιακούς στόχους για την επίτευξη των γενικών στόχων.

1.1 Στόχοι του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς

Το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου σχετικά με μια ευρωπαϊκή στρατηγική για την πολυγλωσσία SEM (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2008 β) είναι ένα από τα έγγραφα που δημοσίευσε η ΕΕ σχετικά με τη γενική ευρωπαϊκή γλωσσική πολιτική. Ως εκ τούτου, το ΚΟΑ δεν μπορεί να μελετηθεί μεμονωμένα. Υπάρχουν δύο είδη σχετικών εγγράφων που ανταποκρίνονται στους σκοπούς του παρόντος εγγράφου και τα οποία είναι:

επίσημα έγγραφα που καθορίζουν τη γενική γλωσσική πολιτική της ΕΕ, όπως ψηφίσματα του Συμβουλίου, ανακοινώσεις της Επιτροπής ή ψηφίσματα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Τα έγγραφα αυτά καλύπτουν τέσσερις τομείς. Ο πρώτος τομέας είναι η εκπαίδευση, ιδίως η εκμάθηση γλωσσών και η διδασκαλία. Ο δεύτερος τομέας αφορά τον ρόλο και τη σημασία των γλωσσών για την ένταξη, την κοινωνική συνοχή, τον διαπολιτισμικό διάλογο, την ευρωπαϊκή ιθαγένεια και τη γλωσσική δημοκρατία. Τρίτον, διάφορα έγγραφα εξετάζουν τον αντίκτυπο των γλωσσικών δεξιοτήτων στην κινητικότητα των ατόμων, την απασχολησιμότητά τους και την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων. Ο τέταρτος τομέας πολιτικής, ο οποίος κατέστη μάλλον περιθωριακός μετά το 2000, αφορά τη στήριξη των μειονοτικών γλωσσών.

εκθέσεις ή μελέτες που εκπονούνται από εξωτερικούς εμπειρογνώμονες σχετικά με διάφορες πτυχές της γλωσσικής πολιτικής της ΕΕ.

Επιπλέον, υπάρχουν διάφορα επίσημα έγγραφα, εκθέσεις ή μελέτες που, έμμεσα ή παρεμπιπτόντως, αναφέρονται στις γλώσσες ή τη γλωσσική πολιτική ως πτυχή άλλων θεμάτων, όπως η ένταξη των ενηλίκων μεταναστών και των παιδιών τους, η δημιουργία ενός ευρωπαϊκού διπλώματος ευρεσιτεχνίας με κεντρικό αποτέλεσμα και η τριτοβάθμια εκπαίδευση. Δεν θα λάβουμε υπόψη ζητήματα σχετικά με γλωσσικά προβλήματα που υποβάλλονται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, αποφάσεις του Δικαστηρίου ή του Ευρωπαϊκού Διαμεσολαβητή σχετικά με γλωσσικά προβλήματα και έγγραφα που αφορούν εσωτερικά χαρακτηριστικά της γλωσσικής πολιτικής της ΕΕ, όπως οι διατάξεις που καθορίζουν το γλωσσικό καθεστώς της (π.χ. κανονισμός 1/58). Το απόθεμα των δημοσιευμένων

εγγράφων είναι σημαντικό (βλ. Gazzola 2016, στον Τύπο για επισκόπηση). Για παράδειγμα, μεταξύ 1981 και 2015, τα θεσμικά όργανα και οι οργανισμοί της ΕΕ δημοσίευσαν περίπου 100 έγγραφα που ανήκουν στην ομάδα (α), ενώ μεταξύ 1996 και 2015 η ΕΕ δημοσίευσε 70 εκδόσεις της Ομάδας (β). Δεν είναι ούτε δυνατό ούτε σκόπιμο να παρέχεται περίληψη των εν λόγω εγγράφων στο παρόν ενημερωτικό σημείωμα. Ωστόσο, είναι αναγκαίο να αναφερθούν ορισμένα στοιχεία προκειμένου να διαμορφωθεί το πλαίσιο του ψηφίσματος του Συμβουλίου σχετικά με το ΚΟΑ και να παρουσιαστεί το γενικό πλαίσιο της ευρωπαϊκής γλωσσικής πολιτικής.

Η χρυσή εποχή της πολυγλωσσίας ήταν πιθανώς η περίοδος 2007-2010. Την εποχή εκείνη, η Επιτροπή είχε έναν πλήρη Επίτροπο για την πολυγλωσσία (τον κ. Orban). Κατά την περίοδο αυτή δημοσιεύθηκαν διάφορα σημαντικά έγγραφα πολιτικής, συμπεριλαμβανομένου του ΚΟΑ. Μεταξύ άλλων, θα πρέπει να αναφερθούμε στην ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο *"Πολυγλωσσία: πλεονέκτημα για την Ευρώπη και κοινή δέσμευση"* (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2008) και *ψηφίσμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 24ης Μαρτίου 2009 σχετικά με την πολυγλωσσία* (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο 2008). Φυσικά, αυτό δεν σημαίνει ότι πριν από το 2007 δεν δόθηκε καμία προσοχή στη γλωσσική πολυμορφία. Πριν από το 2007, η πολυγλωσσία αποτελούσε σαφή τομέα πολιτικής του Ευρωπαϊκού Επιτρόπου για την Εκπαίδευση, τον Πολιτισμό και την Πολυγλωσσία (που κρατήθηκε από τον κ. Figel μεταξύ 2004 και 2007) και σημαντικό θέμα στην ημερήσια διάταξη της Επιτρόπου Εκπαίδευσης, Πολιτισμού, Νεολαίας, Μέσων Ενημέρωσης και Αθλητισμού (που κράτησε η κ. Reding μεταξύ 1999 και 2004). Μεταξύ 1999 και 2007, δημοσιεύθηκαν διάφορα σημαντικά έγγραφα πολιτικής για την εκμάθηση γλωσσών, για παράδειγμα η ανακοίνωση της Επιτροπής για την *προώθηση της εκμάθησης γλωσσών και της γλωσσικής πολυμορφίας. Ένα σχέδιο δράσης 2004-2006* (2003), *«έναντίο στρατηγικό πλαίσιο για την πολυγλωσσία» της Επιτροπής* (2005), και *τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου* που πραγματοποιήθηκε στη Βαρκελώνη το 2002, όταν το Συμβούλιο συνέστησε στα κράτη μέλη να διδάσκουν στους μαθητές τουλάχιστον δύο ξένες γλώσσες εκτός από τη μητρική τους γλώσσα (ο τύπος αυτός αναφέρεται μερικές φορές ως «μητρική γλώσσα + 2» ή LM+ 2). Αξίζει να αναφερθεί η διοργάνωση του *Ευρωπαϊκού Έτους Γλωσσών* το 2001. Ωστόσο, μετά το 2010, η πολυγλωσσία επανεντάχθηκε στο χαρτοφυλάκιο της εκπαίδευσης και του πολιτισμού (που κρατήθηκε από την κ. Βασιλείου), και τελικά εξαφανίστηκε το 2014, όταν ανέλαβε τα καθήκοντά της η επιτροπή με επικεφαλής τον κ. Juncker. Εν ολίγοις, η δεκαετία από το 2000 έως το 2010 ήταν μια εποχή κατά την οποία η γλωσσική πολυμορφία και η πολυγλωσσία ήταν πολύ πιο ορατές από ό,τι σήμερα. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει ότι η πολυγλωσσία και η γλωσσική πολιτική είναι λιγότερο σημαντικές και συναφείς στη σημερινή Ευρώπη από ό,τι στο παρελθόν, ακριβώς το αντίθετο. Θα επανέλθω σε αυτό το σημείο στα συμπεράσματα.

HSEM καλεί τα κράτη μέλη και την Επιτροπή να αναλάβουν τρεις τύπους δράσεων. Τέτοιες ενέργειες αναφέρονται μερικές φορές σε άλλα επίσημα έγγραφα. Το πρώτο είναι η **ενίσχυση της εκμάθησης γλωσσών** καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής (σημείο 2 του SEM). Αυτό σημαίνει επένδυση περισσότερων πόρων στη διδασκαλία γλωσσών σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης (δηλ. υποχρεωτική, επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση), βελτίωση των ευκαιριών εκμάθησης γλωσσών σε τυπικά, μη τυπικά και άτυπα πλαίσια, υποστήριξη της κατάρτισης των καθηγητών γλωσσών και συμμετοχή τους σε διεθνείς ανταλλαγές. Στην ακαδημαϊκή βιβλιογραφία σχετικά με τη γλωσσική πολιτική και τον σχεδιασμό (LPP = PPL), αυτό ορίζεται ως ο σχεδιασμός αγορών (βλ. Hornberger 2006).

Στο σημείο 5 του ΚΟΑ, το Συμβούλιο καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να **προωθήσουν τις γλώσσες της ΕΕ ανά τον κόσμο**. Για το σκοπό αυτό, το Συμβούλιο συνιστά την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των πολιτιστικών ιδρυμάτων των κρατών μελών και την ενίσχυση της συνεργασίας με οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στον τομέα της εκμάθησης γλωσσών και της πολιτιστικής και γλωσσικής πολυμορφίας. Στο LPP = PPL αυτό ονομάζεται *κρατικός σχεδιασμός*.

Τέλος, το Συμβούλιο υπογραμμίζει τη **σημασία της μεταφραστικής βιομηχανίας** και ενθαρρύνει δράσεις για τη στήριξη της μετάφρασης κειμένων και ταινιών, την κατάρτιση μεταφραστών και την ανάπτυξη πολύγλωσσων βάσεων δεδομένων ορολογίας και γλωσσικών τεχνολογιών¹.

Σκοπός αυτού του ενημερωτικού εγγράφου δεν είναι να συζητηθούν οι τρεις δράσεις που μόλις παρουσιάστηκαν, ή όχι ουσιαστικά. Αντιθέτως, επικεντρωνόμαστε στους **τρεις σιωπηρούς ή ρητούς γενικούς στόχους του ΚΟΑ**. Η προώθηση της διά βίου εκμάθησης γλωσσών και η υποστήριξη της μεταφραστικής βιομηχανίας δεν είναι οι απώτεροι στόχοι του ΚΟΑ. Πρόκειται για προϋποθέσεις για την επίτευξη άλλων γενικών κοινωνικοοικονομικών στόχων, και συγκεκριμένα:

1. Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, της ένταξης των μεταναστών και του διαπολιτισμικού διαλόγου (SEM σημείο 1)
2. Προώθηση της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού στην ενιαία αγορά, της απασχολησιμότητας και της ανάπτυξης στην Ευρώπη (σημείο 3 των SEM)
3. αποτελεσματική και χωρίς αποκλεισμούς διαχείριση της πολυγλωσσικής επικοινωνίας σε μια υπερεθνική δημοκρατία (τελικές συστάσεις προς την Επιτροπή).

Το ΚΟΑ θα πρέπει να αξιολογηθεί υπό το πρίσμα αυτών των τριών γενικών στόχων.

Ο πρώτος στόχος του ΚΟΑ είναι η προώθηση της πολυγλωσσίας με στόχο την «ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, του διαπολιτισμικού διαλόγου και της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης». Οι έννοιες αυτές δεν έχουν οριστεί επίσημα ούτε στην ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο "*Πολυγλωσσία: πλεονέκτημα για την Ευρώπη και κοινή δέσμευση*" (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2008 ε). Ως εκ τούτου, στο άρθρο αυτό υιοθετούμε τους ακόλουθους ορισμούς εργασίας².

Η κοινωνική ένταξη μπορεί να οριστεί ως η διαδικασία με την οποία τα άτομα που διαμένουν σε μια δεδομένη περιοχή, ανεξάρτητα από το κοινωνικοπολιτισμικό τους υπόβαθρο, μπορούν να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητές τους στη ζωή. Οι πολιτικές που προωθούν την ισότιμη πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες και οι δράσεις που επιτρέπουν στους πολίτες να συμμετέχουν στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων που επηρεάζουν τη ζωή τους αποτελούν παραδείγματα προσπαθειών για τη βελτίωση της κοινωνικής ένταξης. *Η κοινωνική συνοχή* είναι μια γειτονική έννοια που μπορεί να οριστεί ως ένα χαρακτηριστικό μιας κοινωνίας στην οποία όλες οι ομάδες έχουν την αίσθηση του

1 Διάφορα παραδείγματα προγραμμάτων ή βάσεων δεδομένων, όπως το πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη», ο διαδραστικός όρος για την Ευρώπη (IATE) και το σύστημα αυτόματης μετάφρασης για τις δημόσιες διοικήσεις θα συζητηθούν λεπτομερώς στο τμήμα 3.4.

2 Οι ορισμοί της κοινωνικής ένταξης και συνοχής προσαρμόζονται από το Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής και Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών <http://undesadspd.org/socialintegration/definition.aspx>

ανήκειν, της συμμετοχής, της ένταξης, της αναγνώρισης και της νομιμότητας. Το Συμβούλιο της Ευρώπης ορίζει τον *διαπολιτισμικό διάλογο* ως «μια ανοικτή και με σεβασμό ανταλλαγή απόψεων μεταξύ ατόμων και ομάδων που ανήκουν σε διαφορετικούς πολιτισμούς, η οποία οδηγεί σε βαθύτερη κατανόηση της συνολικής αντίληψης του άλλου»³. Αν και δεν υπάρχει επίσημος ορισμός της *ευρωπαϊκής* ολοκλήρωσης, μπορούμε να ερμηνεύσουμε αυτόν τον όρο ως τη δυναμική διαδικασία με την οποία η ΕΕ αναπτύχθηκε σταδιακά ως πολιτική οντότητα. Αναφέρεται στις μερικές αλληλεξαρτήσεις που επεκτάθηκαν σταδιακά από την οικονομία στους πολιτικούς τομείς.

Οι ορισμοί αυτοί είναι υπερβολικά ευρείς και υπερβολικά ασαφείς για να ερμηνευθούν ως συγκεκριμένοι στόχοι πολιτικής και θα πρέπει να διευκρινιστούν καλύτερα (θα επανέλθουμε σε αυτήν την πτυχή στα συμπεράσματα). Σε αυτό το άρθρο, ως εκ τούτου, εστιάζουμε στην ιδιαίτερη ερμηνεία αυτών των εννοιών που εμφανίζονται στο καθεστώς οικονομίας της αγοράς και σε άλλες επίσημες δηλώσεις για την πολυγλωσσία, όπως τα *συμπεράσματα του Συμβουλίου της 22ας Μαΐου 2008 για την πολυγλωσσία* (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2008α) και το *ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 24ης Μαρτίου 2009* σχετικά με την πολυγλωσσία (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο 2008).

Η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, του διαπολιτισμικού διαλόγου και της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης μπορεί να σημαίνει διαφορετικά πράγματα. Πρώτον, η γλωσσική ένταξη των ενηλίκων μεταναστών και των παιδιών τους είναι σίγουρα ένας από τους ρητούς στόχους του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς (βλ. επίσης την *Πράσινη Βίβλο για τη μετανάστευση* που δημοσιεύθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2008β). Αυτό δεν σημαίνει ότι η ένταξη δεν θα πρέπει να επιτρέπει στους μετανάστες να διατηρούν τη γλώσσα ή τις γλώσσες της χώρας καταγωγής τους. Δεύτερον, η απόκτηση ξένων γλωσσικών δεξιοτήτων θα πρέπει να είναι δυνατή και προσβάσιμη σε όλους στην κοινωνία. Με άλλα λόγια, οι γλωσσικές δεξιότητες δεν πρέπει να αποτελούν προνόμιο της ελίτ. Οι γνώσεις ξένων γλωσσών και η γλωσσική ενσωμάτωση θα πρέπει να συμβάλλουν στην αποφυγή της εμφάνισης «παράλληλωνκοινοτήτων» διαιρεμένων (ή ακόμη και διαχωρισμένων) από γλωσσικά εμπόδια εντός μιας δεδομένης κοινωνίας. Αυτό ισχύει όχι μόνο για τους μετανάστες, αλλά και για τους πολίτες της ΕΕ που μετακινούνται στο εξωτερικό. Οι γλωσσικές δεξιότητες διευκολύνουν τον διαπολιτισμικό διάλογο, διότι ενισχύουν την ικανότητα των πολιτών της ΕΕ να κατανοήσουν την κουλτούρα άλλων Ευρωπαίων (και μεταναστών) και, ως εκ τούτου, συμβάλλουν στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Ο δεύτερος γενικός στόχος του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς είναι η «προώθηση της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού στην ενιαία αγορά, της απασχολησιμότητας και της ανάπτυξης στην Ευρώπη». Η κινητικότητα είναι ένας όρος που αναφέρεται σε διαφορετικά φαινόμενα: *i* migration(αλλοδαποί που εισέρχονται στη χώρα), *μετανάστευση* (υπήκοοι που εγκαταλείπουν τη χώρα), *επιστροφή της μετανάστευσης* (υπήκοοι που επιστρέφουν στη χώρα), και *κυκλική μετανάστευση* (οι υπήκοοι κινούνται προς τις δύο κατευθύνσεις μεταξύ των χωρών)" (Vandenbrande 2006:9). Ο στόχος αυτός είναι επίσης πολύ γενικός, αλλά είναι σχετικά ευκολότερο να προσδιοριστεί και να μετρηθεί από τον πρώτο. Σημειώστε ότι ο δεύτερος γενικός στόχος έχει καταστεί κυρίαρχος στον διάλογο της ΕΕ για την πολυγλωσσία τα τελευταία 15 χρόνια. Από τις αρχές της δεκαετίας του 2000, οι ομιλίες της ΕΕ σχετικά με την εκμάθηση ξένων γλωσσών συνδέονται όλο και περισσότερο με την επίτευξη των γενικών κοινωνικοοικονομικών στόχων της ΕΕ, όπως ορίζονται στην *Ατζέντα της Λισαβόνας 2000*—

3 βλ. http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/concept_EN.asp#P30_3374

2010 και στηνατζέντα της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» (Krzyzanowski και Wodak 2011)⁴. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι πολιτιστικές ή γνωστικές πτυχές της εκμάθησης γλωσσών έχουν παραμεληθεί. Αντιθέτως, το πεδίο εφαρμογής της γλωσσικής πολιτικής της ΕΕ έχει διευρυνθεί. Οι ξένες γλωσσικές δεξιότητες θεωρούνται όλο και περισσότερο ως μια μορφή ανθρώπινου κεφαλαίου που μπορεί να αποφέρει οικονομικά οφέλη στα άτομα, τις επιχειρήσεις και την οικονομία στο σύνολό της. Στην Επιτροπή "Πολυγλωσσία: ένα πλεονέκτημα για την Ευρώπη και μια κοινήδέσμευση" (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2008 ε), για παράδειγμα, οι γλωσσικές δεξιότητες παρουσιάζονται ως ένα είδος ικανότητας που συμβάλλει στην οικονομική ευημερία, ένα πλεονέκτημα που αυξάνει την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων και μια μορφή ανθρώπινου κεφαλαίου που μπορεί να επηρεάσει θετικά την απασχολησιμότητα των πολιτών. Στην ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Ένα νέο στρατηγικό πλαίσιο για την πολυγλωσσία» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2005), η βελτίωση των ευρωπαϊκών γλωσσικών δεξιοτήτων συνδέεται ρητά με έναν από τους κεντρικούς στόχους του ευρωπαϊκού εγχειρήματος, δηλαδή την επίτευξη πλήρους οικονομικής ολοκλήρωσης. Στο έγγραφο αυτό, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι "για να είναι αποτελεσματική η ενιαία αγορά, η Ένωση χρειάζεται ένα πιο κινητό εργατικό δυναμικό. Οι δεξιότητες σε πολλές γλώσσες αυξάνουν τις ευκαιρίες στην αγορά εργασίας".

Στα συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με τις γλωσσικές δεξιότητες για τη βελτίωση της κινητικότητας (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2010), οι γλωσσικές ικανότητες περιγράφονται ως "βασική συνιστώσα μιας ανταγωνιστικής οικονομίας που βασίζεται στη γνώση. Η γνώση ξένων γλωσσών αποτελεί ζωτική αρμοδιότητα για όλους τους πολίτες της ΕΕ, παρέχοντάς τους τη δυνατότητα να απολαμβάνουν τόσο τα οικονομικά όσο και τα κοινωνικά οφέλη της ελεύθερης κυκλοφορίας εντός της Ένωσης». Σε πρόσφατη ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο "Ανασχεδιασμός της εκπαίδευσης: επένδυση σε δεξιότητες για τη βελτίωση των κοινωνικοοικονομικών αποτελεσμάτων " (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2012 στ, Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2012 δ), οι γλωσσικές δεξιότητες περιγράφονται ως "αυξημένα σημαντικές για την αύξηση των επιπέδων απασχολησιμότητας και κινητικότητας των νέων": επιπλέον, "οι χαμηλές γλωσσικές δεξιότητες αποτελούν μείζον εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων. Οι επιχειρήσεις χρειάζονται επίσης τις γλωσσικές δεξιότητες που απαιτούνται για να δραστηριοποιηθούν σε μια παγκόσμια αγορά. Οι δηλώσεις αυτές στηρίζονται σε βάσιμους οικονομικούς λόγους. Αυτό θα συζητηθεί λεπτομερέστερα στην επόμενη ενότητα.

Ο τρίτος στόχος του ΚΟΑ αφορά τη διαχείριση της πολύγλωσσης επικοινωνίας στα θεσμικά όργανα της ΕΕ. Το Συμβούλιο καλεί την Επιτροπή να μεριμνήσει «ιδιαίτερα για την παροχή πληροφοριών σε όλες τις επίσημες γλώσσες και για την προώθηση της πολυγλωσσίας στους δικτυακούς τόπους της Επιτροπής». Η σύσταση αυτή απηχεί την προαναφερθείσα σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (2008), στην οποία το Κοινοβούλιο τονίζει "την ανάγκη αναγνώρισης της ισοτιμίας μεταξύ των επίσημων γλωσσών της ΕΕ σε όλες τις πτυχές της δημόσιας δραστηριότητας", καθώς και τα συμπεράσματα του Συμβουλίου του 2008 (2008α) στα οποία τονίζεται ότι "η γλωσσική πολυμορφία της Ευρώπης θα πρέπει να διατηρηθεί και να γίνει πλήρως σεβαστή η ισότητα μεταξύ των γλωσσών. Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ θα πρέπει να διαδραματίσουν κείμενο ρόλο στην επίτευξη αυτών των στόχων». Η έμφαση στο ΚΟΑ στην αξία της μετάφρασης και της διερμηνείας και στη σημασία της γλωσσικής βιομηχανίας συνδέεται εν μέρει με την

4 Η ατζέντα της Λισαβόνας ήταν ένα σχέδιο που ανέπτυξε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για να καταστήσει την ΕΕ «την ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης στον κόσμο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με καλύτερες και περισσότερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή πριν από το 2010». Η στρατηγική «Ευρώπη 2020» είναι μια δεκαετής στρατηγική για «έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη», με καλύτερο συντονισμό των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών.

υποστήριξη του Συμβουλίου για την πολυγλωσσία στα θεσμικά όργανα της ΕΕ. Η ΕΕ είναι στην πραγματικότητα ο μεγαλύτερος εργοδότης μεταφραστών και διερμηνέων στον κόσμο.

1.2 Ορισμός του κόστους, των οφελών και της συνάφειας του ΚΟΑ

Γενικά, η δημόσια πολιτική ορίζεται ως "μια σειρά από εσκεμμένα συνεκτικές αποφάσεις ή δραστηριότητες που λαμβάνονται ή εκτελούνται από διάφορους δημόσιους και ενίοτε ιδιωτικούς φορείς, των οποίων οι πόροι, οι θεσμικοί δεσμοί και τα συμφέροντα ποικίλλουν, με σκοπό να αντιμετωπιστεί με στοχοθετημένο τρόπο ένα πρόβλημα που ορίζεται πολιτικά ως συλλογικό εκ φύσεως. Αυτή η ομάδα αποφάσεων και δραστηριοτήτων οδηγεί σε επίσημες ενέργειες περισσότερο ή λιγότερο περιοριστικού χαρακτήρα, οι οποίες συχνά αποσκοπούν στην αλλαγή της συμπεριφοράς των κοινωνικών ομάδων (άτομα) που τεκμαίρεται ότι βρίσκονται στη ρίζα ή μπορούν να επιλύσουν το συλλογικό πρόβλημα που πρέπει να επιλυθεί (ομάδες-στόχοι) προς το συμφέρον της κοινωνικής ομάδας που υφίσταται τις αρνητικές επιπτώσεις του εν λόγω προβλήματος (τελικό δικαιούχο)" (Knoepfel et al. 2007:24).

Οι γλωσσικές πολιτικές μπορούν να χαρακτηριστούν ως ένα ιδιαίτερο είδος δημόσιας πολιτικής που επιδιώκει τελικά να αλλάξει τη γλωσσική συμπεριφορά ενός συγκεκριμένου πληθυσμού-στόχου (vior Grin 2003, Gazzola 2014 έχει για μια συζήτηση). Πιο συγκεκριμένα, μια γλωσσική πολιτική είναι ένα σύνολο μέτρων — που λαμβάνονται γενικά από το κράτος, τις περιφερειακές και τοπικές αρχές — για να επηρεάσουν, ρητά ή σιωπηρά, το σώμα, το καθεστώς και την απόκτηση μίας ή περισσότερων γλωσσών. Όπως φαίνεται στην προηγούμενη ενότητα, ορισμένα από τα μέτρα ή τις δράσεις που προτείνονται στο ΚΟΑ μπορούν να θεωρηθούν ως μια μορφή καθεστώτος και σχεδιασμού απόκτησης. Για παράδειγμα, η προώθηση της διά βίου εκμάθησης γλωσσών αποσκοπεί στην αλλαγή της συμπεριφοράς των ατόμων αυξάνοντας τις γλωσσικές τους δεξιότητες.

Δεδομένου ότι η διά βίου εκμάθηση και μετάφραση γλωσσών παρουσιάζεται έμμεσα ως μέσο επίτευξης άλλων γενικών κοινωνικοοικονομικών στόχων της ΕΕ, η αξιολόγηση των οφελών και των μειονεκτημάτων (ή «οφέλους» και «κόστους») του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς, καθώς και των διανεμητικών επιπτώσεών του, θα πρέπει να διενεργείται σύμφωνα με αυτούς τους γενικούς στόχους. Προτού συζητηθεί ο τρόπος με τον οποίο μπορούν να χαρακτηριστούν τα οφέλη και τα μειονεκτήματα του ΚΟΑ, είναι απαραίτητο να υπενθυμιστούν ορισμένοι σημαντικοί ορισμοί.

Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή των δημόσιων πολιτικών παρουσιάζονται συχνά ως κύκλος (ή «κύκλος πολιτικής»), οι φάσεις του οποίου μπορούν να συνοψιστούν ως εξής⁵:

- α. εμφάνιση και αντίληψη δημόσιου προβλήματος που πρέπει να επιλυθεί (π.χ. έλλειψη επαρκών γλωσσικών δεξιοτήτων στην αγορά εργασίας, γλωσσικά εμπόδια που εμποδίζουν την κινητικότητα),
- β. κατανόηση και ορισμός του προβλήματος,
- γ. διατύπωση και σύγκριση πιθανών λύσεων ή εναλλακτικών σχεδίων δράσης (π.χ. εναλλακτικοί τρόποι προώθησης της γλωσσικής κατάρτισης ενηλίκων),
- Δ. επιλογή λύσης,
- ε. ΕΦΑΡΜΟΓΗ,

5 βλ. Gazzola (2014 α: 53-54, επικαλούμενη τους Knoepfel κ.ά. 2007) για συζήτηση.

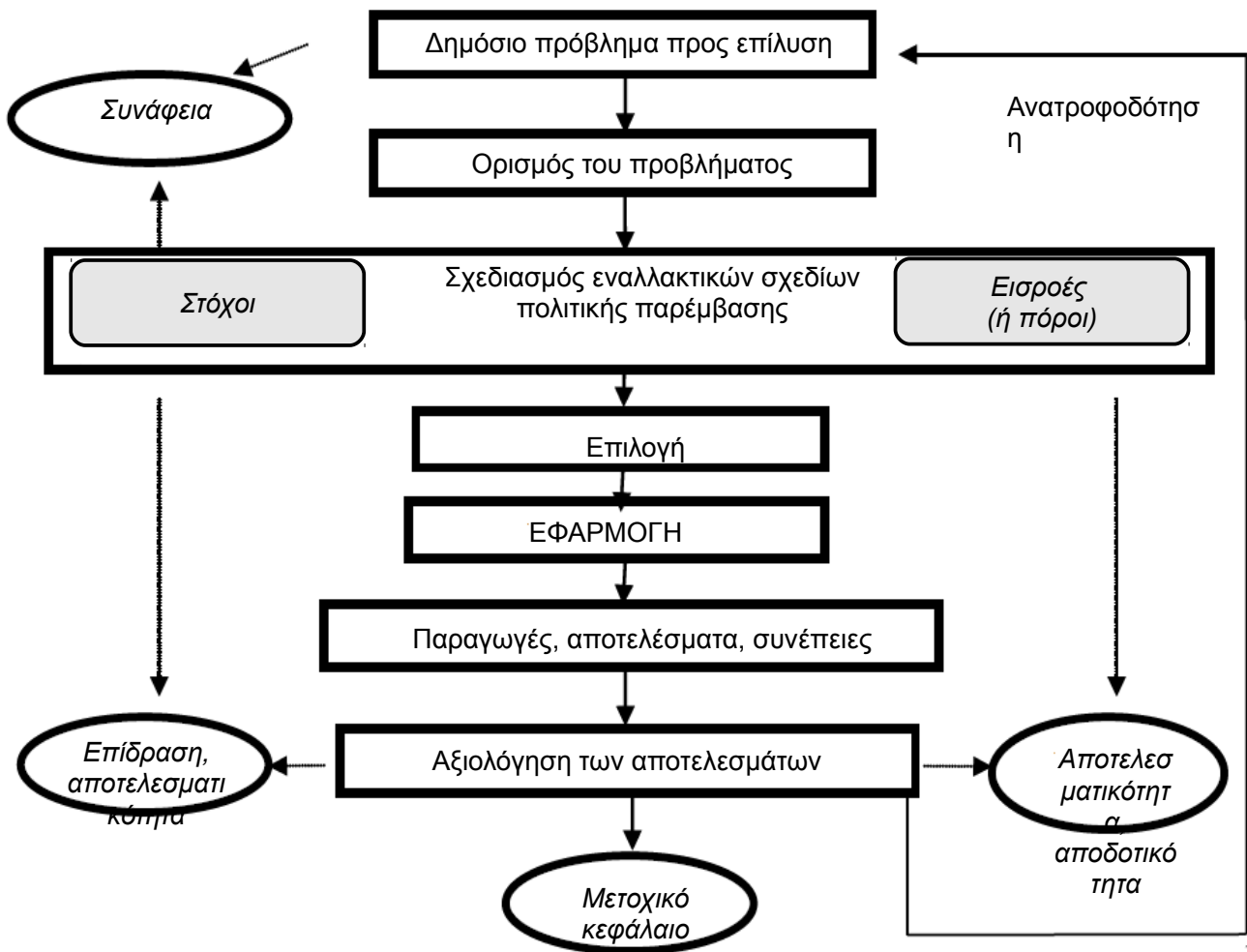
Ε. Προϊόντα και αποτελέσματα

ζ. Αξιολόγηση των αποτελεσμάτων

η. i) — (επαν)εμφάνιση και αντίληψη ενός προβλήματος.

Η αξιολόγηση της δημόσιας πολιτικής πραγματοποιείται βάσει διαφορετικών κριτηρίων. Τα σημαντικότερα κριτήρια είναι τα εξής: *συνάφεια*, *αποτελεσματικότητα*, *αποδοτικότητα* (συχνά ερμηνευόμενη ως σχέση κόστους-αποτελεσματικότητας στην εφαρμοσμένη έρευνα) και *ισότητα*. Η **συνάφεια** αναφέρεται στην αξιολόγηση της καταλληλότητας των ρητών στόχων της πολιτικής σε σχέση με τα προβλήματα που υποτίθεται ότι πρέπει να αντιμετωπίσει. Η αξιολόγηση της **αποτελεσματικότητας** μιας πολιτικής σημαίνει ότι αποσαφηνίζεται ο βαθμός στον οποίο έχουν επιτευχθεί οι στόχοι. Για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας απαιτείται εμπειριστατωμένη επισκόπηση των στόχων που πρέπει να επιτευχθούν, ανάλυση των σχέσεων αιτίου-αποτελέσματος που συνδέει την πολιτική με τους απώτερους στόχους της και μέτρηση των αποτελεσμάτων της πολιτικής (βλ. κατωτέρω). Η αξιολόγηση της **αποδοτικότητας** (= αποτελεσματικότητα, υπό την έννοια της σχέσης κόστους-αποτελεσματικότητας) των διάφορων πολιτικών σημαίνει σύνδεση των πόρων που κινητοποιούνται με τα επιτευχθέντα αποτελέσματα. Στην ανάλυση πολιτικής, η **αξιολόγηση της ισότητας** περιλαμβάνει τον προσδιορισμό του ποιος χάνει, ποιος κερδίζει και (αν είναι δυνατόν) πόσο και πώς το κόστος των εναλλακτικών πολιτικών κατανέμεται μεταξύ ατόμων και ομάδων.

Ως εκ τούτου, δεν υπάρχει συγκεκριμένο δεοντολογικό περιεχόμενο στην τεχνική έννοια της «ισότητας» στην ανάλυση πολιτικής (π.χ. Just, HUETH και Schmitz 2004), και, ως εκ τούτου, ο δίκαιος χαρακτήρας των γλωσσικών πολιτικών μπορεί να εξεταστεί από την άποψη των διανεμητικών επιπτώσεων των εναλλακτικών γλωσσικών πολιτικών στους ενδιαφερόμενους φορείς. Στο γράφημα 1 συνοψίζονται τα κύρια στάδια του κύκλου πολιτικής. Οι οβάλ φυσαλίδες αντιπροσωπεύουν τα κριτήρια αξιολόγησης.

Πηγή: Gazzola (2014a 53-54)

Εικόνα 1: Κριτήρια αξιολόγησης και κύκλος πολιτικής

Οι **εισροές** (ή οι πόροι) μιας πολιτικής ορίζονται ως όλοι οι οικονομικοί, ανθρωπίνου, υλικού, οργανωτικοί και ρυθμιστικοί πόροι που κινητοποιούνται για την υλοποίηση μιας παρέμβασης. Το **κόστος** υπολογίζεται με βάση τους πόρους που κινητοποιούνται. Τα **αποτελέσματα** μιας πολιτικής είναι τα άμεσα αποτελέσματα της πολιτικής, δηλαδή αυτά που χρηματοδοτούνται και επιτυγχάνονται μέσω των πόρων που διατίθενται στην πολιτική. Με άλλα λόγια, τα αποτελέσματα είναι όλα αυτά που λαμβάνονται ως αντάλλαγμα για τις δημόσιες δαπάνες (ορισμένα συγκεκριμένα παραδείγματα παρουσιάζονται στις ακόλουθες ενότητες). Τα αποτελέσματα (ή τα αποτελέσματα ή οι συνέπειες) είναι τα τελικά αποτελέσματα μιας πολιτικής όσον αφορά τις μεταβλητές που επιθυμεί να επηρεάσει (π.χ. προώθηση της απασχολησιμότητας μέσω της εκμάθησης γλωσσών). Στην ανάλυση κόστους-οφέλους, τα οφέλη (ή τα οφέλη) μιας πολιτικής πρέπει να μετρώνται σε νομισματικούς όρους. Ωστόσο, ο προσδιορισμός και ο υπολογισμός των οφελών των γλωσσικών πολιτικών είναι βαρύ έργο λόγω μεθοδολογικών και επιστημολογικών δυσκολιών λόγω της πολύπλοκης φύσης της γλώσσας, η οποία απέχει πολύ από το να επιλυθεί (βλ. Grin 2003 για συζήτηση). Πρέπει να σημειωθεί ότι τα οφέλη των γλωσσικών πολιτικών δεν περιορίζονται μόνο στην **αγοραία** αξία των γλωσσών, αλλά και στην **καλή συμβολική αξία** τους (βλ. Grin και Vaillancourt 1997 προς συζήτηση). Οι γλωσσικές δεξιότητες που αποκτώνται στο πλαίσιο της επαγγελματικής κατάρτισης, για παράδειγμα, μπορούν να χρησιμοποιηθούν στον χώρο εργασίας και να αποφέρουν οικονομικά οφέλη

στα άτομα. Ωστόσο, μπορούν επίσης να βελτιώσουν τον διαπολιτισμικό διάλογο μεταξύ ατόμων με διαφορετικό εθνικό υπόβαθρο. Κατά την αξιολόγηση των γλωσσικών πολιτικών, τα **οφέλη** ή τα **οφέλη** ορίζονται ως οι θετικές επιπτώσεις μιας πολιτικής στους παράγοντες τους οποίους αφορά άμεσα η ίδια η πολιτική. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι παροχές αυτές μπορούν να ποσοτικοποιηθούν σε χρηματικούς όρους, όπως η αύξηση των εισοδηματικών διαφορών για τους δίγλωσσους εργαζόμενους που έχουν ολοκληρώσει γλωσσική κατάρτιση, ενώ σε άλλες περιπτώσεις πρέπει να χρησιμοποιούνται άλλες μη νομισματικές μονάδες μέτρησης. Ως εκ τούτου, κατά την αξιολόγηση των γλωσσικών πολιτικών, απαιτούνται απλουστεύσεις (π.χ. «ο αριθμός των ανέργων που βρίσκουν εργασία λόγω των γλωσσικών δεξιοτήτων που αποκτήθηκαν κατά την επαγγελματική κατάρτιση» και «το ποσοστό των πολιτών της ΕΕ που κατανοούν τις επίσημες γλώσσες της ΕΕ»). Ορισμένα παραδείγματα θα παρουσιαστούν στις επόμενες ενότητες.

Ωστόσο, το πρότυπο μοντέλο αξιολόγησης που παρουσιάζεται στο σχήμα 1 εφαρμόζεται μόνο σε ορισμένο βαθμό στο ΚΟΑ. Το SEM, στην πραγματικότητα, θέτει πολύ γενικούς στόχους σε πολύ διαφορετικούς τομείς πολιτικής, όπως η αγορά εργασίας, η κοινωνική ένταξη και η ιθαγένεια. Προκειμένου να αξιολογηθούν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς σε έναν ενιαίο τομέα εστίασης, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής θα πρέπει να προσδιορίσουν λεπτομερέστερα τους στόχους και να αποσαφηνίσουν τη λογική αλυσίδα που συνδέει τους πόρους που επενδύονται με τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Αυτό θα ήταν πολύ συγκεκριμένο για ένα ψήφισμα (της Επιτροπής) φυσικά, αλλά όχι για χωριστά σχέδια εφαρμογής. Επιπλέον, τα οφέλη θα πρέπει να καθορίζονται και να προσδιορίζονται μέσω ενός συνόλου δεικτών αποτελεσμάτων και, ακόμη πιο σημαντικό, θα πρέπει να παρέχονται επαρκή και αξιόπιστα δεδομένα. Εξ όσων γνωρίζουμε, οι πληροφορίες αυτές δεν είναι διαθέσιμες και αυτό που είναι διαθέσιμο αρκεί για λίγες μόνο πτυχές του ΚΟΑ. Ένας πιθανός τρόπος υπέρβασης αυτών των εμποδίων είναι να περιοριστεί το πεδίο εφαρμογής της ανάλυσης και να γίνει διάκριση μεταξύ της αξιολόγησης της συνάφειας των γενικών στόχων του ΚΟΑ και της αξιολόγησης των επιπτώσεων των μέτρων που έλαβε η Επιτροπή για την εφαρμογή του ΚΟΑ.

Η παρούσα έκθεση διαρθρώνεται σε δύο μέρη. Το πρώτο μέρος παρέχει συνολική αξιολόγηση της συνάφειας του ΚΟΑ. Εξετάζουμε τη σχέση μεταξύ των στόχων της στρατηγικής και των προβλημάτων που υποτίθεται ότι επιλύει το ΚΟΑ. Η αξιολόγηση αυτή πραγματοποιείται υπό το πρίσμα των εμπειρικών και θεωρητικών αποτελεσμάτων της ακαδημαϊκής βιβλιογραφίας στα γλωσσικά οικονομικά. Η παρούσα έκθεση παρουσιάζει τα διάφορα ερευνητικά πορίσματα σχετικά με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της πολυγλωσσίας στην οικονομία, την κοινωνία και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ. Τα αποτελέσματα αυτά παρέχουν μια γενική, αν και περιορισμένη, εικόνα των αναγκών της γλωσσικής πολιτικής στο σημερινό πολύγλωσσο ευρωπαϊκό περιβάλλον. Στο πλαίσιο αυτό, αξιολογούμε τη συνάφεια των γενικών στόχων και συστάσεων του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς, δηλ. την αξιολόγηση του κατά πόσον το ΚΟΑ προτείνει στόχους και μέτρα που σχετίζονται με την επίλυση ορισμένων από τα σημαντικότερα γλωσσικά προβλήματα στο σημερινό πολυγλωσσικό ευρωπαϊκό περιβάλλον. Εάν μια πολιτική δεν είναι συναφής, δεν είναι πιθανό να αποφέρει οφέλη για την κοινωνία.

Στο δεύτερο μέρος της έκθεσης, επικεντρωνόμαστε στις δράσεις της Επιτροπής για την εφαρμογή του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς. Συνοψίζουμε τα διαθέσιμα στοιχεία για τις εν λόγω δράσεις και, όπου είναι δυνατόν, παρουσιάζουμε στοιχεία σχετικά με τα

πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά τους, χρησιμοποιώντας το απλό πλαίσιο που παρουσιάζεται στο γράφημα 1. Η συζήτηση αυτή υπογραμμίζει τους στόχους που ενδέχεται να απαιτήσουν περαιτέρω υποστήριξη, καθώς και το είδος των δεδομένων και των πληροφοριών που απαιτούνται για τη βελτίωση της παρακολούθησης της εφαρμογής του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς.

2 Το πολύγλωσσο ευρωπαϊκό πλαίσιο

Βασικά αποτελέσματα:

- Σε γενικές γραμμές, οι γνώσεις ξένων γλωσσών αποφέρουν οικονομικά οφέλη στα άτομα όσον αφορά τις θετικές εισοδηματικές διαφορές. Οι πολύ καλές γλωσσικές δεξιότητες ανταμείβονται πολύ περισσότερο από τις περιορισμένες γλωσσικές γνώσεις. Η αγγλική έχει αδιαμφισβήτητη οικονομική αξία στην ευρωπαϊκή αγορά εργασίας, αλλά δεν είναι το μόνο πλεονέκτημα στο οποίο μπορούν να επενδύσουν σε ορισμένα πλαίσια, οι δεξιότητες σε άλλες γλώσσες μπορούν να ανταμειφθούν καλύτερα. Αυτό υπογραμμίζει τη σημασία της διδασκαλίας περισσότερων της μίας ξένων γλωσσών στα εκπαιδευτικά συστήματα των ευρωπαϊκών χωρών.
- Τα θετικά ποσοστά κοινωνικής κερδοφορίας στη διδασκαλία ξένων γλωσσών δείχνουν ότι η εκμάθηση γλωσσών αποτελεί πολύτιμη επένδυση για την κοινωνία στο σύνολό της.
- Μολονότι η σημασία των ξένων γλωσσικών δεξιοτήτων για την απασχολησιμότητα τονίζεται σε διάφορα έγγραφα της ΕΕ, τα εμπειρικά στοιχεία για την υποστήριξη αυτού του ισχυρισμού εξακολουθούν να είναι ανεπαρκή. Ωστόσο, η επάρκεια στη γλώσσα ή τις γλώσσες της χώρας υποδοχής έχει θετικό αντίκτυπο στο εισόδημα εργασίας και στην απασχολησιμότητα των μεταναστών.
- Ορισμένες μελέτες δείχνουν ότι οι γλωσσικές δεξιότητες συμβάλλουν στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ), αλλά δυστυχώς καμία από αυτές τις μελέτες δεν αφορά την Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Μια κοινή επίσημη ή προφορική γλώσσα αυξάνει σημαντικά τις εμπορικές ροές μεταξύ των χωρών.
- Μια γλωσσική πολιτική μπορεί να έχει αντίκτυπο στην κατανομή του κόστους με το οποίο επιβαρύνονται οι ευρωπαϊκές καινοτόμες εταιρείες για την προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας μέσω των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Αυτό μπορεί να εγείρει ανησυχίες σχετικά με τη δικαιοσύνη όσον αφορά το σχέδιο ευρωπαϊκού διπλώματος ευρεσιτεχνίας με συγκεντρωτική ισχύ.
- Η εκμάθηση γλωσσών διευκολύνει την κινητικότητα. Μιλώντας τη γλώσσα μιας χώρας αυξάνει την πιθανότητα μετανάστευσης σε αυτή τη χώρα κατά περίπου πέντε φορές.
- Ο τύπος «Μητρική γλώσσα συν δύο ξένες γλώσσες» ή η προώθηση μιας μόνο γλώσσας οχήματος δεν επαρκούν για την προώθηση τόσο της ενδοευρωπαϊκής κινητικότητας όσο και της ένταξης στην κοινωνία της χώρας υποδοχής.
- Μόνο το ένα τέταρτο των ευρωπαίων πολιτών δηλώνουν ότι μπορούν να μιλούν τουλάχιστον δύο ξένες γλώσσες. Το ποσοστό αυτό παρέμεινε σχεδόν σταθερό μεταξύ 2001 και 2012. Η συντριπτική πλειονότητα των Ευρωπαίων έχει στοιχειώδες ή ενδιάμεσο επίπεδο στις ξένες γλώσσες. Το επίπεδο γλωσσικής επάρκειας αναμένεται να βελτιωθεί στο εγγύς μέλλον, αλλά μόνο σε κάποιο βαθμό.
- Μόνο το 7 % των πολιτών της ΕΕ δηλώνουν την ικανότητά τους να μιλούν αγγλικά ως ξένη γλώσσα σε πολύ καλό επίπεδο. Τα ενδιάμεσα και στοιχειώδη επίπεδα είναι πολύ πιο συνηθισμένα. Παρά τις μαζικές επενδύσεις στη διδασκαλία των αγγλικών στο εκπαιδευτικό σύστημα, η διγλωσσία δεν αναμένεται στο εγγύς μέλλον. Η γνώση της αγγλικής γλώσσας δεν αποτελεί καθολική «βασική ικανότητα» στην Ευρώπη.
- Απαιτούνται περαιτέρω μέτρα για την άμβλυνση της ένταξης μεταξύ κινητικότητας και

ένταξης, δηλαδή η δυνατότητα αποτελεσματικής εκμάθησης μιας γλώσσας πριν από την έξοδο από το εξωτερικό και/ή αμέσως μετά την άφιξή της στη χώρα υποδοχής θα πρέπει να καταστεί ευκολότερη και λιγότερο δαπανηρή.

- Εάν τα θεσμικά όργανα της ΕΕ υιοθετούσαν μονογλωσσική πολιτική που βασίζεται αποκλειστικά στην αγγλική ή σε τρίγλωσσο καθεστώς που βασίζεται στην αγγλική, τη γαλλική και τη γερμανική γλώσσα, θα απέκλειαν υψηλό ποσοστό πολιτών της ΕΕ από την επικοινωνία με την ΕΕ. Το ποσοστό των αποκλεισμένων ατόμων θα ήταν πολύ υψηλό στη νότια και ανατολική Ευρώπη.
- Η πολυγλωσσία εξακολουθεί να είναι το πιο αποτελεσματικό γλωσσικό καθεστώς μεταξύ των εναλλακτικών λύσεων που εξετάζονται συνήθως στη βιβλιογραφία.
- Τα οικονομικά και κοινωνικά μειονεκτούντα άτομα τείνουν να είναι λιγότερο πιθανό να μιλούν ξένες γλώσσες και, ως εκ τούτου, είναι πιθανότερο να επηρεαστούν αρνητικά εάν η ΕΕ σταματήσει να χρησιμοποιεί τη μητρική τους γλώσσα ή τη γλώσσα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η πολυγλωσσία συμβάλλει στην κοινωνική συνοχή.
- Δεν υπάρχει μόνο μια γενική μείωση του αριθμού των γλωσσών που θα οδηγούσε σε αποκλεισμό. Ακόμη και η μείωση των σημερινών τομέων χρήσης της επίσημης γλώσσας θα είχε παρόμοια αποτελέσματα.
- Τα ποσοστά γλωσσικού αποκλεισμού που συνδέονται με μονογλωσσική ή τριγλωσσική πολιτική θα αυξηθούν μετά το Brexit. Αυτό υπογραμμίζει τη σημασία μιας πολυγλωσσικής προσέγγισης για την εξωτερική επικοινωνία της ΕΕ.

Οι τρεις γενικοί στόχοι που παρουσιάστηκαν στην προηγούμενη ενότητα αφορούν τρεις αλληλεξαρτώμενες πτυχές του ευρωπαϊκού πολυγλωσσικού περιβάλλοντος, δηλαδή την οικονομία, την κοινωνία και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ. Στόχος αυτής της ενότητας, χωρίς να θέλει να είναι εξαντλητική, είναι να παρουσιάσει ορισμένα σχετικά αποτελέσματα της ακαδημαϊκής έρευνας στα οικονομικά που ασχολείται με αυτά τα θέματα. Αυτό αποτελεί σημείο εκκίνησης για το τμήμα 4, όπου οι δράσεις της ΕΕ για την εφαρμογή του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς εξετάζονται στο πλαίσιο των εμπειρικών στοιχείων που παρουσιάζονται κατωτέρω.

2.1 Πολυγλωσσική οικονομία

Η σχέση μεταξύ γλωσσικών και οικονομικών μεταβλητών αποτελεί το κέντρο ενός αυξανόμενου συνόλου ακαδημαϊκών δημοσιεύσεων για την πολυγλωσσία (βλ. Gazzola et al. 2016 για μια λεπτομερή βιβλιογραφία, βλ. επίσης Grin 2003, και Zhang και Grenier 2013, για έρευνες). Ορισμένα από τα ζητήματα που εξετάζονται σε αυτές τις εργασίες σχετίζονται με το ΚΟΑ, καθώς συχνά θυμούνται οικονομικά επιχειρήματα υπέρ της πολυγλωσσίας. Ως εκ τούτου, είναι χρήσιμο να αναφερθούν ορισμένα από τα σημαντικότερα αποτελέσματα σε αυτόν τον τομέα.

2.1.1 Γλωσσικές δεξιότητες ως μορφή ανθρώπινου κεφαλαίου

Μια πρώτη γραμμή έρευνας επικεντρώνεται στην εκτίμηση των καθαρών επιπτώσεων των δεξιοτήτων δεύτερης ή ξένης γλώσσας στα εισοδήματα των ατόμων και στο επαγγελματικό τους καθεστώς. Αυτό σημαίνει ότι η γνώση μιας γλώσσας που δεν είναι κοινωνικοοικονομικά κυρίαρχη σε μια χώρα ή περιοχή (π.χ. ισπανικά στη Γαλλία) αποφέρει οικονομικά οφέλη στα άτομα. Η δεύτερη γραμμή έρευνας επικεντρώνεται στη σχέση μεταξύ του εισοδήματος των μεταναστών και των γλωσσικών τους δεξιοτήτων στην κυρίαρχη τοπική γλώσσα (π.χ. γερμανικά για τους Τούρκους στη Γερμανία). Στην ενότητα αυτή παρουσιάζουμε ορισμένα αποτελέσματα από την πρώτη ομάδα μελέτης. Στο τμήμα

2.2 εξετάζονται οι επιπτώσεις των γλωσσικών δεξιοτήτων στα εισοδήματα των μεταναστών.

2.1.1.1 Διαφορές εισοδήματος

Οι γλωσσικές δεξιότητες μπορούν να θεωρηθούν ως μια μορφή ανθρώπινου κεφαλαίου που αποφέρει οικονομικά οφέλη για τα άτομα, διότι μπορούν να επηρεάσουν την παραγωγικότητά τους και, ως εκ τούτου, να αυξήσουν την αποτελεσματικότητά τους στον χώρο εργασίας (π.χ. ταχύτερη αγορά ή πώληση και δημιουργία νέων δικτύων). Οι παροχές αυτές εκτιμώνται γενικά με τον υπολογισμό της διαφοράς του καθαρού εισοδήματος των ατόμων που γνωρίζουν μια δεδομένη γλώσσα ως δεύτερη ή ξένη γλώσσα, ενώ όλα είναι ίσα από την άλλη πλευρά (δηλαδή διατηρώντας σταθερές όλες τις άλλες σχετικές μεταβλητές). Οι εκτιμήσεις των εισοδηματικών διαφορών είναι γενικά το αποτέλεσμα της οικονομετρικής ανάλυσης μεγάλων συνόλων δεδομένων. Αυτό επιτρέπει τον έλεγχο άλλων σχετικών κοινωνικοοικονομικών μεταβλητών, όπως η εργασιακή εμπειρία, το μορφωτικό επίπεδο και η οικογενειακή κατάσταση των ερωτηθέντων.

Λίγες μελέτες ασχολούνται με τριεσοδηματικές διαφορές που συνδέονται με τις ξένες γλωσσικές δεξιότητες στην Ευρώπη. Ο κύριος λόγος για αυτό είναι η έλλειψη επαρκών και αξιόπιστων δεδομένων. Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται ορισμένα αποτελέσματα για τις διάφορες ευρωπαϊκές χώρες (όχι απαραίτητα στην ΕΕ). Στον πίνακα 1 παρουσιάζεται η διαφορά του καθαρού εισοδήματος για τα πολύγλωσσα άτομα σε τρεις διαφορετικές γλωσσικές περιφέρειες της Ελβετίας. Τα αποτελέσματα διαχωρίζονται με βάση τη γλώσσα και το επίπεδο γλωσσικής επάρκειας που αναφέρονται από τους ερωτηθέντες. Στο γαλλόφωνο τμήμα της χώρας, για παράδειγμα, ένας άνθρωπος με πολύ καλές γερμανικές δεξιότητες κερδίζει, κατά μέσο όρο, 23,2 % περισσότερο από κάποιον χωρίς αυτή την ικανότητα, ενώ όλα τα πράγματα είναι ίδια από την άλλη. Οι διαφορές εισοδήματος που συνδέονται με βασικά ή καλά επίπεδα δεξιοτήτων είναι χαμηλότερες.

Γλώσσα	Γλωσσική περιφέρεια	Επίπεδο κυριαρχίας		
		ΒΑΣΙΚΕΣ	Καλή	Εξαιρετική
Γερμανικά	Γαλλόφωνη	10	12,4	23,2
	Ιταλοφώνη	N.S.	N.S.	27,6
Γαλλικά	Γερμανόφωνος	N.S.	15,1	15,5
	Ιταλοφώνη	N.S.	14,1	23,4
Αγγλικά	Γαλλόφωνη	N.S.	N.S.	N.S.
	Γερμανόφωνος	N.S.	19,4	25,1
	Ιταλοφώνη	7	N.S.	29,3
n.s. = μη σημαντική			πηγή: Χαμόγελο (1999, κεφάλαιο 8)	

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: διαφορές εισοδήματος στην Ελβετία (άνδρες). Ποσοστά αποτελεσμάτων

Οι Di Paolo και Tansel (2015) δείχνουν ότι στην τουρκική αγορά εργασίας, η γνώση της ρωσικής και της αγγλικής ως ξένων γλωσσών, κατά μέσο όρο, επιφέρει θετική εισοδηματική διαφορά για τα άτομα (20 % και 10,7 % αντίστοιχα). Αυτές οι διαφορές

αυξάνονται με το επίπεδο δεξιοτήτων. Η γνώση της γαλλικής και της γερμανικής γλώσσας καταβάλλεται επίσης θετικά, αλλά σε μικρότερο βαθμό (8,4 % και 8,2 % αντίστοιχα). Στη Γερμανία, η καλή γνώση της αγγλικής γλώσσας οδηγεί σε θετική εισοδηματική διαφορά της τάξης του 12 % περίπου σε πλαίσια όπου χρησιμοποιούνται τέτοιες δεξιότητες (Stöhr, 2015): η γνώση άλλων ξένων γλωσσών επιβραβεύεται σε λίγα εξειδικευμένα επαγγέλματα. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του Williams, η χρήση μιας δεύτερης γλώσσας στην εργασία χαρακτηρίζεται από θετική εισοδηματική διαφορά μεταξύ 3 % και 5 % σε διάφορες χώρες της Δυτικής Ευρώπης (Williams, 2001). Τα αγγλικά είναι η πιο επιβραβευμένη γλώσσα στις 14 χώρες της Δυτικής Ευρώπης που σπούδασε ο συγγραφέας, αλλά σε ορισμένες χώρες η χρήση της γερμανικής, της γαλλικής και της ιταλικής αμείβεται επίσης. Το Ginsburg και το Prieto (2011) μελετούν τις επιπτώσεις των ξένων γλωσσικών δεξιοτήτων (και της χρήσης τους στην εργασία) στα εισοδήματα των ατόμων στην Αυστρία, τη Δανία, τη Φινλανδία, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ελλάδα, την Ιταλία, την Πορτογαλία και την Ισπανία. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον πίνακα 2. Το επίπεδο ελέγχου δεν προσδιορίζεται. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι δεξιότητες αγγλικής γλώσσας επιβραβεύονται θετικά στην αγορά εργασίας σε όλες τις χώρες που εξετάστηκαν. Σε ορισμένες χώρες, η γνώση της γαλλικής και της γερμανικής γλώσσας ανταμείβεται επίσης θετικά, και μερικές φορές περισσότερο από την επάρκεια στα αγγλικά.

Χώρα	Γλώσσα		
	Αγγλικά	Γαλλικά	Γερμανικά
Αυστρία	11	N.S.	/
Δανία	21	N.S.	—11
Φινλανδία	23	N.S.	N.S.
ΓΑΛΛΙΑ	29	/	46
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	26	N.S.	/
ΕΛΛΑΔΑ	15	24	N.S.
ΙΤΑΛΙΑ	18	21	28
Πορτογαλία	31	34	N.S.
ΙΣΠΑΝΙΑ	39	49	N.S.
n.s. = μη σημαντική		πηγή: Ginsburg και Prieto (2011:612)	

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: βραβεία γλωσσικών δεξιοτήτων σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες. Ποσοστά αποτελεσμάτων

Οι μελέτες που αναφέρονται στην παρούσα ενότητα διαφέρουν από πολλές απόψεις. Τα σύνολα δεδομένων διαφέρουν τόσο ως προς την ποιότητά τους όσο και για την υπό εξέταση περίοδο. Οι συντάκτες έχουν υιοθετήσει διαφορετικές στρατηγικές εκτίμησης, και αυτό μπορεί να εξηγήσει γιατί το μέγεθος των αποτελεσμάτων που επιτυγχάνονται ποικίλλει σημαντικά. Επιπλέον, σε ορισμένα άρθρα, οι συγγραφείς μελετούν την επίδραση των γλωσσικών γνώσεων στα εισοδήματα των ατόμων, ενώ σε άλλες εργασίες η μεταβλητή που μελετάται είναι η χρήση της γλώσσας στην εργασία. Τέλος, δεν είναι πάντα δυνατόν να μελετηθεί ο αντίκτυπος των διαφόρων επιπέδων γλωσσικής επάρκειας στο εισόδημα. Παρά τις ελλείψεις αυτές, **όλες οι μελέτες συγκλίνουν προς τα ίδια συμπεράσματα**. Πρώτον, **οι εισοδηματικές διαφορές που συνδέονται με τις γλωσσικές δεξιότητες δεν είναι αμελητέες**. Αυτό σημαίνει ότι η εκμάθηση ξένων γλωσσών μπορεί να

αποτελέσει καλή επένδυση για τα άτομα. Δεύτερον, οι πολύ καλές γλωσσικές δεξιότητες επιβραβεύονται περισσότερο από τις περιορισμένες γλωσσικές δεξιότητες. Το αποτέλεσμα αυτό έχει προφανείς επιπτώσεις στην εκπαιδευτική πολιτική. Τρίτον, η αγγλική έχει αδιαμφισβήτητη οικονομική αξία στην ευρωπαϊκή αγορά εργασίας, αλλά δεν είναι το μόνο γλωσσικό περιουσιακό στοιχείο που επενδύει σε αυτό· σε ορισμένα πλαίσια, οι δεξιότητες σε άλλες γλώσσες μπορούν να ανταμειφθούν καλύτερα από τα αγγλικά. Αυτό υπογραμμίζει τη σημασία της διδασκαλίας περισσότερων της μίας ξένων γλωσσών στα εκπαιδευτικά συστήματα των ευρωπαϊκών χωρών, σύμφωνα με τον τύπο LM+ 2.

Οι εμπειρικές μελέτες που αναφέρονται συνήθως εξετάζουν μόνο τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης και επικεντρώνονται σε ευρέως ομιλούμενες γλώσσες, επειδή υπάρχουν περισσότερα δεδομένα. Ως αποτέλεσμα, οι συγγραφείς υπολογίζουν εκτιμήσεις για τις εισοδηματικές διαφορές που αντιστοιχούν σε γλώσσες που ήδη γνωρίζουν οι άνθρωποι (συνήθως επειδή τις έμαθαν στο σχολείο), αλλά **λίγα είναι γνωστά για την οικονομική αξία των γλωσσών που είναι (ακόμη) ελάχιστα ομιλούμενες.**

2.1.1.2 Κοινωνικά Ποσοστά Επιστροφής

Η εκμάθηση γλωσσών μπορεί να αποτελέσει πολύτιμη επένδυση όχι μόνο για τα άτομα, αλλά και για την κοινωνία στο σύνολό της. Αντί να ψάχνουμε για εισοδηματικές διαφορές για τα άτομα, μελετάμε τώρα το συνολικό επίπεδο. Βάσει εκτιμήσεων για τις ατομικές εισοδηματικές διαφορές, είναι δυνατόν να υπολογιστεί το κοινωνικό ποσοστό απόδοσης της διδασκαλίας ξένων γλωσσών, δηλαδή το ποσοστό απόδοσης ενός ευρώ που επενδύεται στη διδασκαλία γλωσσών για μια κοινωνία στο σύνολό της. Ο πίνακας 3 παρουσιάζει το κοινωνικό ποσοστό απόδοσης της διδασκαλίας γλωσσών στην Ελβετία, μία από τις λίγες χώρες στις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία.

Γλώσσα	γλωσσική περιφέρεια		
	Γαλλόφωνη	Γερμανόφωνος	Ιταλόφωνη
Γερμανικά	6,5 %	μ.δ.	21,5 %
Γαλλικά	μ.δ.	10 %	11,7 %
Αγγλικά	4,7 %	12,6 %	μ.δ.
π.δ.κ.α. = δεν είναι διαθέσιμο		πηγή: Χαμόγελο (1999:Κεφάλαιο 9)	

Πίνακας 3: Κοινωνικό ποσοστό απόδοσης της διδασκαλίας ξένων γλωσσών στην Ελβετία (άνδρες)

Για παράδειγμα, η απόδοση από την επένδυση ενός ευρώ δημόσιου χρήματος στη γερμανική εκπαίδευση στο ιταλόφωνο τμήμα της Ελβετίας είναι 21,5 %, ποσοστό που είναι αρκετά υψηλό σε σύγκριση με τη μέση απόδοση των χρηματοοικονομικών κεφαλαίων χωρίς κίνδυνο και το μακροπρόθεσμο κόστος δανεισμού χρημάτων στην αγορά. Δυστυχώς, δεν διαθέτουμε στοιχεία για άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Ωστόσο, **τα δεδομένα αυτά υποδηλώνουν ότι η διδασκαλία γλωσσών μπορεί να αποτελέσει πολύτιμη επένδυση για την κοινωνία, όχι μόνο για πολιτιστικούς λόγους, αλλά και από οικονομική άποψη.**

2.1.1.3 Απασχολησιμότητα

Μολονότι η σημασία των ξένων γλωσσικών δεξιοτήτων για την απασχολησιμότητα τονίζεται σε διάφορα έγγραφα της ΕΕ και στο ΚΟΑ, εξακολουθούν να υπάρχουν **ελάχιστα**

εμπειρικά στοιχεία που να στηρίζουν τον ισχυρισμό αυτό, πέραν των προκαταρκτικών στοιχείων που παρασχέθηκαν από το Κοινό Κέντρο Ερευνών της Επιτροπής (βλ. Αραύιο κ.ά. 2015). Λίγα άρθρα στην ακαδημαϊκή βιβλιογραφία αναφέρονται ρητά στο ζήτημα του αντίκτυπου των γλωσσικών δεξιοτήτων στην απασχόληση, και γενικά αυτές οι συμβολές μελετούν τη σχέση μεταξύ δεξιοτήτων στην τοπική κυρίαρχη γλώσσα και ευκαιριών απασχόλησης για τους μετανάστες (βλ. Gazzola κ.ά. 2016, για επισκόπηση).

Στην προαναφερθείσα μελέτη των Αραύιο et al. (2015), οι συντάκτες διαπιστώνουν θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση της γνώσης της αγγλικής γλώσσας στην απασχολησιμότητα στη Γερμανία, την Ελλάδα, την Ιταλία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες, την Πορτογαλία και τη Σλοβενία. Ο αντίκτυπος μετράται με βάση την πιθανότητα απασχόλησης και όχι άνεργου για ένα άτομο που γνωρίζει αγγλικά σε αντίθεση με κάποιον χωρίς αυτή την ικανότητα, όλα τα άλλα πράγματα ισότιμα. Στην Κύπρο, την Ισπανία, τη Φινλανδία και τη *Μάλτα*, η *επάρκεια* στα αγγλικά (δηλαδή πολύ καλές γλωσσικές δεξιότητες) έχει θετικό αντίκτυπο στην απασχολησιμότητα. Η γνώση της γαλλικής γλώσσας έχει θετικό αντίκτυπο στην απασχολησιμότητα στη Μάλτα, τη Γερμανία, τη Δανία και τη Ρωσία στη Βουλγαρία, τη Λετονία, τη Λιθουανία και την Πολωνία. Ωστόσο, οι συντάκτες δεν παρέχουν καμία εκτίμηση του μεγέθους αυτών των επιπτώσεων. Πρόσφατη μελέτη που εκπονήθηκε από τη Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ανέδειξε καλύτερα τις γλωσσικές δεξιότητες που έχουν τη μεγαλύτερη ζήτηση στην αγορά εργασίας, εστιάζοντας στις προκηρύξεις κενών θέσεων στο διαδίκτυο (Beadle et al. 2015). Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι ένα σημαντικό ποσοστό εργοδοτών απαιτεί ένα προηγμένο επίπεδο δεξιοτήτων ξένων γλωσσών.

Στην Ελβετία, ένα μέλος πολυγλωσσου εργατικού δυναμικού — δηλαδή οι γαλλόφωνοι κάτοικοι που γνωρίζουν γερμανικά ή αγγλικά, και οι γηγενείς γερμανόφωνοι ομιλητές που γνωρίζουν γαλλικά ή αγγλικά- είναι λιγότερο πιθανό να απολυθούν από ό,τι ένα μονογλωσσικό άτομο. Κατά μέσο όρο, όταν η τιμή της εργασίας αυξάνεται κατά 5 % (δηλαδή, η εργασία γίνεται ακριβότερη), το μονογλωσσικό εργατικό δυναμικό μειώνεται κατά 8,7 %, ενώ το πολυγλωσσο εργατικό δυναμικό μειώνεται μόνο κατά 3,7 % (Grin et al. 2009).

2.1.2 Η συμβολή των γλωσσών στο ΑΕΠ και το εμπόριο

Λίγα άρθρα αφορούν τη συμβολή των γλωσσών στη συνολική προστιθέμενη αξία που παράγει η οικονομία, δηλαδή στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ). **Η γνώση των γλωσσών μπορεί να συμβάλει στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας, διότι μπορεί να καταστήσει αποτελεσματικότερες τις διαδικασίες αγοράς, παραγωγής και πώλησης.** Στην Ελβετία, οι γνώσεις ξένων ή δεύτερων γλωσσών (που περιορίζονται στην αγγλική, τη γαλλική και τη γερμανική) συμβάλλουν περίπου στο 10 % του ελβετικού ΑΕΠ, με τα αγγλικά να αντιπροσωπεύουν το ήμισυ αυτού του ποσοστού (Grin, Sfreddo και Vaillancourt 2010). Οι εκτιμήσεις για το Κεμπέκ ανέρχονται περίπου στο 3 % του επαρχιακού ΑΕΠ.

Δυστυχώς, δεν υπάρχουν στοιχεία για τις χώρες της ΕΕ. Ωστόσο, έχουν διεξαχθεί ορισμένες μελέτες σε περιφερειακό επίπεδο. Για παράδειγμα, πρόσφατη έκθεση της βασκικής κυβέρνησης στην Ισπανία δείχνει ότι ο οικονομικός αντίκτυπος διαφόρων δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τη βασκική γλώσσα εκτιμάται στο 4,2 % του περιφερειακού ΑΕΠ της Αυτόνομης Κοινότητας (Gobierno vasco 2016). Βλέπε επίσης Bane Mullarkey Ltd. (2009) για Galway Gaeltacht στην Ιρλανδία.

Η μελέτη ELAN (CILT 2006) εξετάζει τις επιπτώσεις των ελλείψεων ξένων γλωσσών στις εξαγωγές ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, εστιάζοντας σε ένα δείγμα μικρών και μεσαίων

επιχειρήσεων (ΜΜΕ). Παρόμοια μελέτη εκπονήθηκε για την Καταλονία στην Ισπανία (Hagen 2010). Ο McCormick (2013) υποστηρίζει ότι υπάρχει γενικά θετική σχέση μεταξύ του ΑΕΠ μιας χώρας και του μέσου επιπέδου αγγλικής επάρκειας στον πληθυσμό. Το επίπεδο των γλωσσικών δεξιοτήτων μετράται από τον αγγλικό δείκτη επάρκειας (EPI), έναν δείκτη που σχεδιάστηκε από τη διεθνή εκπαιδευτική εταιρεία Education First και διαδίδεται στα μέσα ενημέρωσης. Ωστόσο, τα αποτελέσματα της McCormick βασίζονται σε μια απλή στατιστική ανάλυση συσχέτισης και δεν αποδεικνύουν καμία πραγματική αιτιώδη επίδραση μεταξύ των ΜΑΠ και του ΑΕΠ. Επιπλέον, τα δεδομένα που χρησιμοποιούνται μπορεί να υποφέρουν από μεροληψία αυτοεπιλογής.

Η συνέπεια της ύπαρξης κοινής γλώσσας για το εμπόριο έχει μελετηθεί σε διάφορα άρθρα (βλ., μεταξύ άλλων, Méliitz 2008, FIDRMUC και FIDRMUC 2015, Egger και Toubal 2016, Egger και Lassman 2016). **Η δομή των ανταλλαγών μπορεί να επηρεαστεί από τη γλώσσα με τρεις διαφορετικούς τρόπους.** Οι χώρες μπορούν να μοιραστούν την επίσημη γλώσσα, γεγονός που υποδηλώνει γενικά την ύπαρξη γεωπολιτικών δεσμών (π.χ. μια κοινή αποικιακή ιστορία). Μπορούν να μοιράζονται μια μητρική γλώσσα, υπό την έννοια ότι οι άνθρωποι που ζουν σε δύο διαφορετικές χώρες μιλούν την ίδια γλώσσα με τη μητρική τους γλώσσα. Αυτό μπορεί να θεωρηθεί ως δείκτης πολιτιστικής συγγένειας. Τέλος, οι χώρες μπορούν να μοιράζονται μια κοινή ομιλούμενη γλώσσα, συνήθως μια γλώσσα που διδάσκεται ως ξένη γλώσσα, γεγονός που καθιστά δυνατή την επικοινωνία μεταξύ ατόμων διαφορετικών μητρικών γλωσσών. Τα αποτελέσματα δείχνουν **ότι κατά μέσο όρο μια κοινή γλώσσα (επίσημη ή ομιλούμενη) αυξάνει τις εμπορικές ροές κατά 44 %** (Egger και Lassmann 2012). Η επίδραση μιας κοινής ομιλούμενης γλώσσας είναι ισχυρότερη από την επίδραση μιας κοινής μητρικής γλώσσας, αλλά και οι δύο είναι σημαντικά θετικές (Egger και Lassman 2016). Οι FIDRMUC και FIDRMUC (2015) δείχνουν ότι η εκτεταμένη γνώση γλωσσών στην ΕΕ αποτελεί σημαντικό καθοριστικό παράγοντα για το εξωτερικό εμπόριο, με την αγγλική να διαδραματίζει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο.

2.1.3 Γλωσσική πολιτική και καινοτομία

Η επίδραση των γλωσσών στη βιομηχανική καινοτομία εξακολουθεί να είναι ανεπαρκής. Με τη βιομηχανική καινοτομία θέλουμε να εννοούμε την τεχνολογική καινοτομία που προστατεύεται από δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας (ΔΔΙ), όπως διπλώματα ευρεσιτεχνίας, εμπορικά σήματα και βιομηχανικά έργα. Μολονότι ορισμένες μελέτες πραγματεύονται το ζήτημα της σύνδεσης μεταξύ πολυγλωσσίας και δημιουργικότητας — και, ως εκ τούτου, το ζήτημα της καινοτομίας μέσω της δημιουργικότητας — (Marsh and Hill 2009), **άρθρα που συζητούν τη σχέση μεταξύ γλωσσικής πολυμορφίας και βιομηχανικής καινοτομίας επικεντρώνονται στις επιπτώσεις των γλωσσικών πολιτικών στην καινοτομία (σε αντίθεση με τις ίδιες τις γλώσσες).**

Οι βιομηχανίες έντασης ΔΔΙ ορίζονται ως άνω του μέσου όρου για τα ΔΔΙ ανά εργαζόμενο (συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας). Στην ΕΕ, οι βιομηχανίες έντασης ΔΔΙ συνεισφέρουν το 26 % της απασχόλησης και το 39 % του ΑΕΠ· μόνο οι βιομηχανίες έντασης διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας αντιπροσωπεύουν το 13,9 % του ΑΕΠ της ΕΕ και το 10,3 % της συνολικής απασχόλησης (EPO-OHIM 2013). Το Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας (ΕΓΔΕ = EPO), με έδρα το Μόναχο της Γερμανίας, είναι μια περιφερειακή αρχή που εκδίδει διπλώματα ευρεσιτεχνίας, αποστολή της οποίας είναι να αναζητεί και να εξετάζει αιτήσεις ευρωπαϊκού διπλώματος ευρεσιτεχνίας για λογαριασμό των 38 συμβαλλόμενων κρατών της σύμβασης για το ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας (ΣΕΔΕ). Οι επίσημες γλώσσες του ΕΓΔΕ είναι η αγγλική, η γαλλική και η γερμανική γλώσσα. Το ΕΓΔΕ χορηγεί το ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, δηλαδή μια «δέκα» εθνικών διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, η οποία στη συνέχεια πρέπει να επικυρωθεί

στα κράτη που ορίζονται από τον κάτοχο του διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Οι διαδικασίες επικύρωσης περιλαμβάνουν την καταβολή τελών επικύρωσης και ανανέωσης και, σε ορισμένες περιπτώσεις, τη μετάφραση ολόκληρου του διπλώματος ευρεσιτεχνίας (ή μέρους αυτού, συνήθως αξιώσεις) σε μία από τις επίσημες γλώσσες της οικείας χώρας. Η πλειονότητα των άρθρων που αφορούν τις γλώσσες και το ευρωπαϊκό σύστημα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας παρέχουν εκτίμηση των εν λόγω εξόδων μετάφρασης μετά τη χορήγηση και συζητούν τον αντίκτυπό τους στην κατάθεση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και τον αριθμό των χωρών στις οποίες επικυρώνονται τα ευρωπαϊκά διπλώματα ευρεσιτεχνίας (βλ. Van Pottelsberghe και Mejer 2010, Van Pottelsberghe και François 2009, Harhoff, Hoisl et al. 2009). Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι **μείωση του κόστους μετάφρασης μετά την έκδοση ενδέχεται να έχει θετικό αντίκτυπο στον αριθμό των αιτήσεων που καταχωρίζονται**. Η Gazzola (2014a, 2015) εξετάζει τις διαφορές στο κόστος μετάφρασης πριν από την έκδοση για τους Ευρωπαίους αιτούντες που υποβάλλουν αίτηση για δίπλωμα ευρεσιτεχνίας στο ΕΓΔΕ. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι **το συνολικό κόστος πρόσβασης σε διαδικασίες διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας για τους Ευρωπαίους αιτούντες των οποίων η πρώτη γλώσσα δεν είναι ούτε η αγγλική, η γαλλική ή η γερμανική είναι τουλάχιστον κατά 27 % υψηλότερο από το κόστος που βαρύνει τους αιτούντες την αγγλική, τη γαλλική ή τη γερμανική γλώσσα**.

Το ΕΓΔΕ δεν αποτελεί μέρος των θεσμικών οργάνων ή οργανισμών της ΕΕ και το ΚΟΑ δεν αντιμετωπίζει το ζήτημα των ΔΔΙ. Ωστόσο, η τεχνολογική καινοτομία συνδέεται με τη γλωσσική πολιτική της ΕΕ με διάφορους τρόπους. Το 2012, οι εκπρόσωποι της ΕΕ κατέληξαν σε συμφωνία για τη δημιουργία του ευρωπαϊκού ενιαίου διπλώματος ευρεσιτεχνίας — ήτου «**ευρωπαϊκού διπλώματος ευρεσιτεχνίας με ενιαία ισχύ**». Το ενιαίο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας είναι ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, το οποίο χορηγείται από το ΕΓΔΕ σύμφωνα με τους κανόνες και τις διαδικασίες της CEB (σύμβαση για το ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας), το οποίο, κατόπιν αιτήματος του κατόχου του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, έχει ενιαία ισχύ για την επικράτεια τωνσυμμετεχόντων στο ενιαίο σύστημα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Η συμφωνία για τη σύσταση ευρωπαϊκού δικαστηρίου διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας βρίσκεται επί του παρόντος στο στάδιο της επικύρωσης από την ΕΕ. Επιπλέον, δεν είναι ακόμη σαφές πώς θα έχει το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος που διεξήχθη στο Ηνωμένο Βασίλειο στις 23 Ιουνίου 2016 σχετικά με τη διαδικασία επικύρωσης. Αρκεί η διαπίστωση ότι οι ισχύοντες κανονισμοί ορίζουν ότι το ενιαίο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας θα χορηγείται σε μία γλώσσα μεταξύ της αγγλικής, της γαλλικής και της γερμανικής γλώσσας και ότι δεν θα απαιτείται μετάφραση των αξιώσεων στις άλλες δύο γλώσσες (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2012). Ωστόσο, προσθέτει ότι δεν πρέπει ναγίνεκαμία πρόσθετη μετάφρασηγια να δοθεί ισχύς στο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας⁶. **Ως εκ τούτου, τογλωσσικό καθεστώς του ενιαίου διπλώματος ευρεσιτεχνίας θα μειώσει το κόστος μετάφρασης μετά την έκδοση, αλλά δεν θα αντιστρέψει τις υφιστάμενες διαφορές μεταξύ των ευρωπαίων αιτούντων σε σύγκριση με το κόστος μετάφρασης που υπήρχε πριν από τη χορήγηση**. Τα έξοδα μετάφρασης μιας αίτησης

6 Κατά τη διάρκεια μεταβατικής περιόδου 12 ετών, πλήρης μετάφραση των προδιαγραφών του διπλώματος ευρεσιτεχνίας στα αγγλικά, όταν η γλώσσα της διαδικασίας ενώπιον του ΕΓΔΕ είναι η γαλλική ή η γερμανική, ή σε μία από τις επίσημες γλώσσες των κρατών μελών που είναι επίσημη γλώσσα της Ένωσης, η γλώσσα της διαδικασίας ενώπιον του ΕΓΔΕ είναι η αγγλική. Η Ιταλία και η Ισπανία αποφάσισαν να αποσυρθούν από το ενιαίο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, διότι διαπίστωσαν ότι οι μεταφραστικές ρυθμίσεις εισάγουν διακρίσεις. Τον Σεπτέμβριο του 2015, η Ιταλία αποφάσισε τελικά να δρομολογήσει τις διαδικασίες ένταξης στο προτεινόμενο ενιαίο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Η απόφαση αυτή ελήφθη μετά την απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την οποία απορρίφθηκε η προσφυγή της Ισπανίας κατά των κανονισμών για την εφαρμογή ενισχυμένης συνεργασίας στον τομέα της δημιουργίας ενιαίου καθεστώτος προστασίας των ευρεσιτεχνιών (απόφαση στην υπόθεση C-146/13, Ισπανία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, και υπόθεση C-147/13, Ισπανία κατά Συμβουλίου).

διπλώματος ευρεσιτεχνίας σε μία από τις γλώσσες εργασίας του ΕΓΔΕ θα πρέπει να επιστρέφονται μόνο εντός καθορισμένου ανώτατου ορίου και μόνο για ορισμένες κατηγορίες αιτούντων. Η αυτόματη μετάφραση μπορεί να συμβάλει στη μείωση του κόστους των πληροφοριών για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, αλλά μόνο σε κάποιο βαθμό. Η επίδραση του ενιαίου διπλώματος ευρεσιτεχνίας στις δραστηριότητες καινοτομίας δεν μπορεί ακόμη να εκτιμηθεί (για μια συζήτηση σχετικά με το αναμενόμενο κόστος και τα οφέλη του ευρωπαϊκού διπλώματος ευρεσιτεχνίας με ενιαία ισχύ, βλ. Danguy και Van Pottelsberghe de la Potterie 2011). Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι **επιλογές όσον αφορά τον αριθμό των γλωσσών εργασίας των θεσμικών και λοιπών οργάνων ή οργανισμών της ΕΕ και τις σχετικές μεταφραστικές ρυθμίσεις ενδέχεται να έχουν αντίκτυπο στην κατανομή των δαπανών στις οποίες υποβάλλονται οι ευρωπαϊκές καινοτόμες εταιρείες για την προστασία των ΔΔΙ τους. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε προβλήματα ισότητας.** Αυτό δεν πρέπει να παραβλέπεται στη γενική γλωσσική πολιτική της ΕΕ.

2.2 Πολυγλωσσική εταιρεία

Στο σημείο 3 του εγγράφου SEM, το Συμβούλιο καλεί τα κράτη μέλη να επενδύσουν στη διδασκαλία ξένων γλωσσών για την προώθηση της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού στην ενιαία αγορά. Υπάρχουν ισχυροί οικονομικοί λόγοι για τη σύσταση αυτή. Η νεοκλασική οικονομική θεωρία υποδηλώνει ότι η κινητικότητα των συντελεστών παραγωγής (εργασία και κεφάλαιο) βελτιώνει την οικονομική αποδοτικότητα. Ενώ η κινητικότητα του εργατικού δυναμικού μπορεί να μειώσει τις διαφορές στα ποσοστά ανεργίας μεταξύ των περιφερειών, ισοδυναμεί με οριακή παραγωγικότητα της εργασίας, βελτιώνοντας έτσι την αποτελεσματικότητα του επιδόματος. Ωστόσο, η **κινητικότητα του εργατικού δυναμικού στην ΕΕ παραμένει περιορισμένο φαινόμενο**. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία, "περίπου το 2 % των πολιτών σε ηλικία εργασίας σε ένα από τα 27 κράτη μέλη της ΕΕ ζουν και εργάζονται επί του παρόντος σε άλλο κράτος μέλος. Συγκριτικά, το ποσοστό των πολιτών τρίτων χωρών που διαμένουν στην ΕΕ είναι σχεδόν διπλάσιο" (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2007 3). Πρόσφατα στοιχεία δεν δείχνουν σημαντικές αλλαγές. Από⁷ 1η Ιανουαρίου 2015, 15,3 εκατομμύρια άνθρωποι ζούσαν σε ένα από τα κράτη μέλη της ΕΕ με ιθαγένεια άλλου κράτους μέλους της ΕΕ (το οποίο αντιστοιχεί περίπου στο 3 % του συνολικού πληθυσμού της ΕΕ)⁷. Υπάρχουν διάφοροι παράγοντες που αποθαρρύνουν τη διεθνή κινητικότητα παράλληλα με την ανάγκη εκμάθησης μιας νέας γλώσσας. Μεταξύ άλλων, πρέπει να αναφερθούμε σε προσωπικούς λόγους, όπως ο φόβος απώλειας οικογενειακών δεσμών, τα διοικητικά και θεσμικά εμπόδια, όπως οι διαφορές στα φορολογικά συστήματα και οι δυσκολίες στην αμοιβαία αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων (βλ. Vandenbrande 2006: 24 για επισκόπηση).

Η προώθηση της εκμάθησης ξένων γλωσσών δεν είναι μόνο σημαντική για τη διευκόλυνση της κινητικότητας: μπορεί επίσης να συμβάλει στην ένταξη των μετακινούμενων ατόμων στην κοινωνία της χώρας υποδοχής. Οι πάροχοι βασικών υπηρεσιών (υγεία, σχολείο, τοπικές αρχές και δικαστήρια) «πρέπει να επικοινωνούν ολοένα και περισσότερο με άτομα που μιλούν άλλες γλώσσες, ενώ το προσωπικό τους δεν είναι εκπαιδευμένο να εργάζεται σε γλώσσες άλλες από τη μητρική τους και δεν διαθέτει διαπολιτισμικές δεξιότητες» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2008c:21). Μία από τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν σήμερα οι ευρωπαϊκές χώρες είναι, στην πραγματικότητα, η ενθάρρυνση της κινητικότητας των ατόμων (π.χ. εργαζόμενοι, σπουδαστές και ερευνητές) και ταυτόχρονα η παροχή χώρου στις γλωσσικές ανάγκες των νεοεισερχομένων, ώστε να

7 Βλ. http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics&oldid=292846

αποφευχθεί ο αποκλεισμός και η εμφάνιση χωριστών κοινοτήτων (Grin et al. 2014). **Ως εκ τούτου, το ερώτημα είναι κατά πόσον ο τύπος LM+ 2 μπορεί να συμβάλει στην επίτευξη δύο φαινομενικά αντιφατικών κοινωνικοοικονομικών στόχων της ΕΕ, δηλαδή την προώθηση της κινητικότητας εντός της ΕΕ και τη διευκόλυνση της ένταξης και της κοινωνικής συνοχής.** Η διεξοδική συζήτηση σχετικά με το θέμα αυτό θα υπερέβαινε τα όρια του παρόντος εγγράφου⁸. Ωστόσο, είναι χρήσιμο να επισημανθούν ορισμένα κεντρικά σημεία και να παρουσιαστούν ορισμένα στοιχεία.

2.2.1 Κινητικότητα, ένταξη και τύπος «Μητέρα γλώσσα + 2»

Εμπειρικά στοιχεία στηρίζουν τον ισχυρισμό ότι η εκμάθηση γλωσσών διευκολύνει την κινητικότητα. **Η ομιλία της γλώσσας μιας χώρας αυξάνει την πιθανότητα μετανάστευσης στην εν λόγω χώρα σχεδόν πέντε φορές** (Aragicio Fenoll και Kuehn 2016). Η εκμάθηση γλωσσών κατά τη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης μειώνει το κόστος μετανάστευσης για τα άτομα, ιδίως για τους νέους. Η ανάπτυξη δεξιοτήτων στην επίσημη γλώσσα της χώρας υποδοχής διευκολύνει την ένταξη των νεοεισερχομένων (βλ. επόμενη ενότητα). **Ωστόσο, ούτε ο τύπος LM+ 2 ούτε η προώθηση μιας μόνο γλώσσας οχήματος επαρκούν επί του παρόντος για την επίτευξη αυτού του στόχου, και είναι απίθανο να είναι επαρκείς στο άμεσο μέλλον.** Πρώτον, μόνο μια μειοψηφία Ευρωπαίων μιλούν ξένες γλώσσες. Δεύτερον, πρέπει να βελτιωθεί περαιτέρω η αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών συστημάτων στη διδασκαλία ξένων γλωσσών. Τρίτον, και πιο ουσιαστικά, ούτε ο τύπος LM+ 2 ούτε η προώθηση μιας μόνο γλώσσας οχήματος είναι επαρκείς για την αντιμετώπιση του προβλήματος της απρόβλεπτης δυνατότητας μετακίνησης ατόμων. Στην παρούσα ενότητα εξετάζονται τα ζητήματα αυτά με τη σειρά τους.

Στον πίνακα 4 παρουσιάζεται το ποσοστό των πολιτών της ΕΕ ηλικίας τουλάχιστον 15 ετών που ισχυρίζονται ότι είναι σε θέση να συνομιλήσουν σε τουλάχιστον δύο γλώσσες διαφορετικές από τη μητρική τους γλώσσα. Τα στοιχεία δημοσιεύθηκαν το 2005¹, 2006 και 2012 σε διάφορα κύματα της έρευνας του Ευρωβαρόμετρου. Ως αποτέλεσμα των πολλαπλών διευρύνσεων, ο αριθμός των κρατών μελών έχει αλλάξει. Για να καταστεί δυνατή η διαχρονική σύγκριση, ο πίνακας 4 παρουσιάζει τα αποτελέσματα για το 2006 και το 2012 που αφορούν την Ευρωπαϊκή Ένωση με 15 και 25 αντίστοιχα.

Ο πίνακας 4 δείχνει ότι **μόνο το ένα τέταρτο των ευρωπαίων πολιτών μπορούν να μιλήσουν με τουλάχιστον δύο γλώσσες, και το ποσοστό αυτό παρέμεινε σχεδόν σταθερό μεταξύ 2001 και 2012.** Αυτό δεν προκαλεί έκπληξη, διότι οι μεταρρυθμίσεις στον τομέα της εκπαίδευσης χρειάζονται δεκαετίες για να καταδειχθεί ο αντίκτυπός τους. Επιπλέον, τα στοιχεία από διαφορετικά κύματα της έρευνας του Ευρωβαρόμετρου είναι συγκρίσιμα μόνο σε κάποιο βαθμό (βλ. Ó Riagáin 2015), και πρέπει να επιτρέψουμε κάποιο περιθώριο σφάλματος στις εκτιμήσεις.

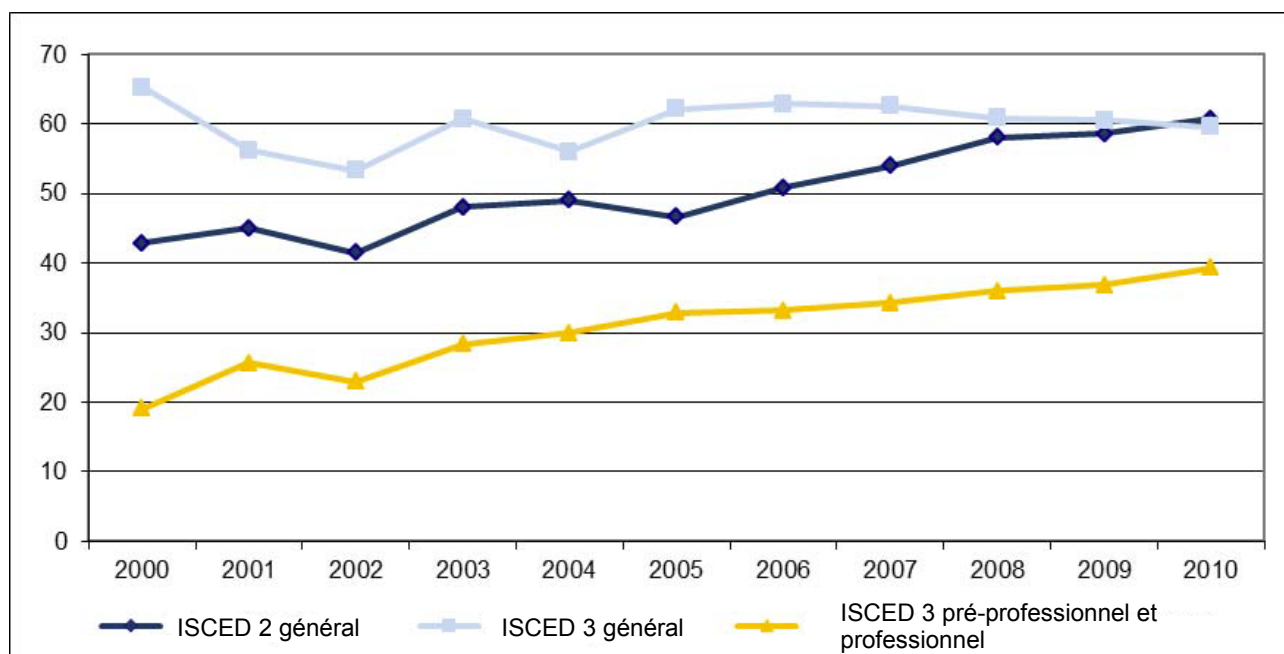
ΕΕ	Το κύμα της έρευνας του Ευρωβαρόμετρου		
	2001	2006	2012
ΕΕ 15	26	26	25

⁸ Η μελέτη των διαφόρων στρατηγικών για τη συμφιλίωση της ένταξης και της κινητικότητας αποτελεί επί του παρόντος αντικείμενο του έργου που συγχρηματοδοτείται από την ΕΕ «Κινητικότητα και ένταξη σε μια πολύγλωσση Ευρώπη» (2014-2018). Βλ. www.mime-project.org

ΕΕ-25	μ.δ.	28	26
ΕΕ-27	μ.δ.	μ.δ.	25
π.δ.κ.α. = δεν είναι διαθέσιμο		πηγή: πίνακας που συντάχθηκε από τον συγγραφέα	

Πίνακας 4: Οι ευρωπαίοι πολίτες που δηλώνουν ότι είναι σε θέση να συνομιλήσουν σε τουλάχιστον δύο γλώσσες διαφορετικές από τη μητρική τους γλώσσα. Ποσοστά αποτελεσμάτων

Η κατάσταση θα βελτιωθεί στο μέλλον, αλλά δεν θα αλλάξει ριζικά. Τα στοιχεία από το τρίτο κύμα της έρευνας του Ευρωβαρόμετρου (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2012α) δείχνουν ότι οι νέοι, ιδίως εκείνοι ηλικίας 15-24 ετών, είναι πιθανότερο να έχουν γνώσεις σε δύο ξένες γλώσσες (37 %) από ό,τι οι νέοι άνω των 55 ετών (17 %). Το ποσοστό των μαθητών που μαθαίνουν τουλάχιστον δύο ξένες γλώσσες αυξάνεται. Το ποσοστό των μαθητών κατά την έναρξη της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδο ISCED 3) στην ΕΕ που μαθαίνουν τουλάχιστον δύο ξένες γλώσσες παραμένει σχετικά σταθερό, όπως φαίνεται στο γράφημα 2.

Εικόνα 2: ποσοστό μαθητών που μαθαίνουν τουλάχιστον δύο ξένες γλώσσες στην ΕΕ, 2000-2010 (πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012c:39)

Πρόσφατα στοιχεία επιβεβαιώνουν ότι το ποσοστό των σπουδαστών που μαθαίνουν δύο ή περισσότερες ξένες γλώσσες σε γενικό επίπεδο ISCED 3 στην ΕΕ-28 παρέμεινε ουσιαστικά σταθερό μεταξύ 2009 και 2014 (Eurostat 2016). Υπενθυμίζεται ότι η ISCED = ISCED είναι η Διεθνής Τυποποιημένη Ταξινόμηση της Εκπαίδευσης (βλ. παράρτημα 6.1 και παράρτημα 6.2).

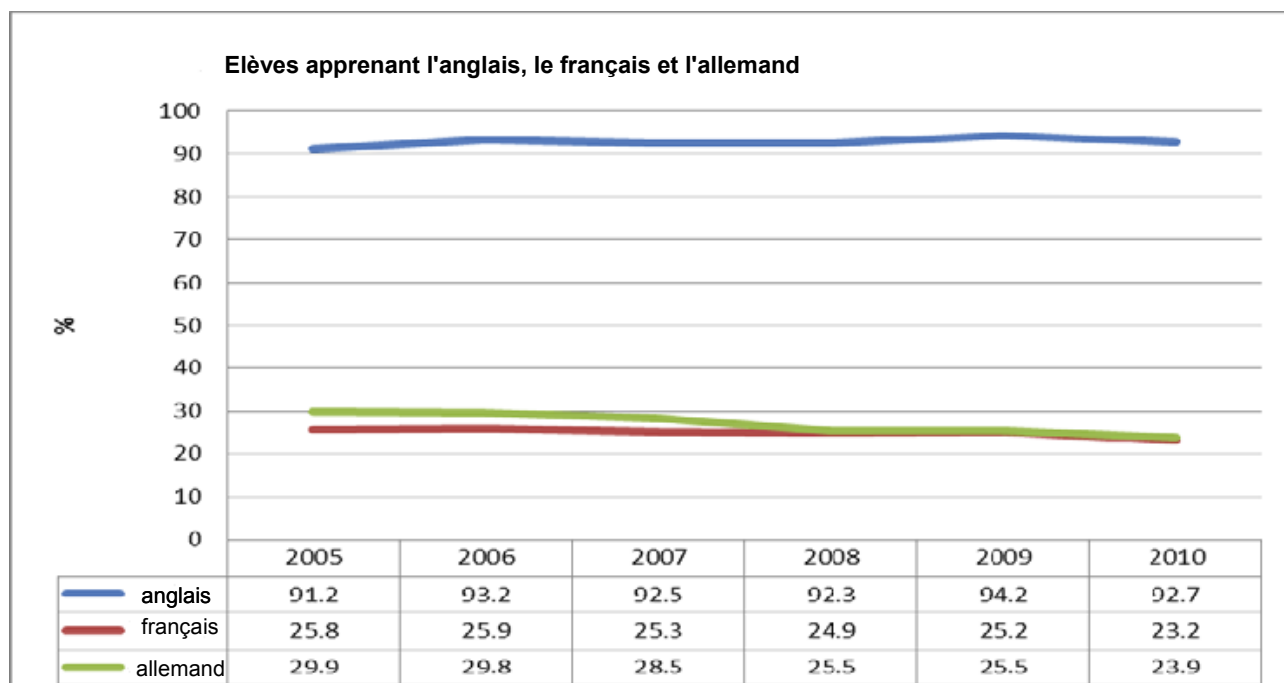
Ωστόσο, η εκμάθηση γλωσσών στην υποχρεωτική εκπαίδευση από μόνη της δεν εγγυάται ότι η πλειονότητα των μαθητών τις μαθαίνει καλά. Είναι γνωστό ότι οι γλωσσικές δεξιότητες δεν αποτελούν διχοτομική μεταβλητή (π.χ.: Γνωρίζω/δεν ξέρω) αλλά μάλλον ένα σύνθετο συνεχές, και ότι κάθε δεξιότητα υπόκειται σε απαρχαίωση εάν δεν χρησιμοποιείται αρκετά. Σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορεί να αρκεί ένα βασικό επίπεδο

γνώσεων(δηλαδή η δυνατότητα παραγγελίας γεύματος στο εξωτερικό), αλλά σε πολλά άλλα πλαίσια απαιτούνται καλές ή ακόμη και πολύ καλές γλωσσικές δεξιότητες (και επιβραβεύονται στην αγορά εργασίας, βλ. τμήμα 2.1.1 ανωτέρω). Τα στοιχεία του Ευρωβαρόμετρου 2012 δείχνουν ότι το επίπεδο ελέγχου ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των πολιτών. **Η συντριπτική πλειονότητα όσων απάντησαν αναφέρουν ότι διαθέτουν στοιχειώδες ή ενδιάμεσο επίπεδο γλωσσικής επάρκειας.** Για παράδειγμα, από εκείνους που λένε ότι έχουν τουλάχιστον λίγα αγγλικά, μόνο το 20 % θεωρούν το επίπεδό τους «πολύ καλό». **Το επίπεδο γλωσσικής επάρκειας δεν αναμένεται να βελτιωθεί στο εγγύς μέλλον.** Τα αποτελέσματα της πρώτης ευρωπαϊκής έρευνας για τις γλωσσικές ικανότητες (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2012β) έδειξαν ότι "το αποτέλεσμα της εκμάθησης ξένων γλωσσών στην Ευρώπη είναι χαμηλό: μόνο τέσσερις στους δέκα μαθητές φτάνουν στο επίπεδο «ανεξάρτητου χρήστη» στην πρώτη ξένη γλώσσα, που αντιστοιχεί στην ικανότητα να έχουν μια απλή συζήτηση. Το ένα τέταρτο έφθασε σε αυτό το επίπεδο στη δεύτερη ξένη γλώσσα. Πάρα πολλοί μαθητές — 14 % για την πρώτη γλώσσα και 20 % για τη δεύτερη — δεν φτάνουν στο επίπεδο του "βασικού χρήστη", πράγμα που σημαίνει ότι δεν είναι σε θέση να χρησιμοποιούν μια πολύ απλή γλώσσα, ακόμη και με βοήθεια" (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2012 δ:1). Εν κατακλείδι, τα εμπειρικά στοιχεία δείχνουν ότι ο τύπος **LM+ 2 εξακολουθεί να μην αποτελεί πραγματικότητα για την πλειονότητα των Ευρωπαίων.** Αν και κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες έχει επιτευχθεί σημαντική και ενθαρρυντική πρόοδος στα εκπαιδευτικά συστήματα, **εξακολουθούν να υπάρχουν πολλά περιθώρια προόδου.**

Ωστόσο, ακόμη και αν η πλειονότητα των Ευρωπαίων (ή τουλάχιστον η νεότερη γενιά) ήταν σε θέση να ομιλούν τουλάχιστον δύο ξένες γλώσσες άπταιστα, **η LM+ 2 πιθανότατα δεν είναι η καλύτερη γλωσσική πολιτική για την προώθηση της κινητικότητας και της ένταξης ταυτόχρονα, εκτός εάν συνοδεύεται από άλλα μέτρα γλωσσικής πολιτικής.** Ο πυρήνας του προβλήματος είναι ο εξής: Κανείς δεν μπορεί να προβλέψει ποιες γλωσσικές δεξιότητες θα χρειαστούν στο μέλλον και δεν υπάρχει καμία εγγύηση ότι οι ξένες γλώσσες που διδάσκονται από τους μαθητές κατά τη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσής τους είναι ακριβώς αυτό που θα χρειαστούν όταν αποφασίσουν να μετακομίσουν στο εξωτερικό στην ενήλικη ζωή τους. Επιπλέον, οι άνθρωποι μπορούν να μετακινούνται πολλές φορές στη ζωή τους για διαφορετικά χρονικά διαστήματα (π.χ. μερικούς μήνες ή χρόνια) και σε διαφορετικές χώρες. Ως εκ τούτου, η έκταση των γλωσσικών δεξιοτήτων που απαιτούνται για ένα άτομο δεν είναι γνωστή εκ των προτέρων.

Μια πιθανή απάντηση από άτομα (ή οικογένειες μαθητών) για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος είναι η επένδυση στην εκμάθηση μιας ευρέως ομιλούμενης γλώσσας που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως γλώσσα οχήματος σε διάφορες χώρες. Στην Ευρώπη, ο ρόλος αυτός διαδραματίζεται ως επί το πλείστον, αλλά όχι αποκλειστικά, από την αγγλική γλώσσα. Τα αγγλικά είναι στην πραγματικότητα η ξένη γλώσσα που ομιλείται συχνότερα από ευρωπαίους πολίτες. Ωστόσο, τα στοιχεία δείχνουν ότι η αγγλική δεν έχει ακόμη επιτύχει το καθεστώς βασικής ικανότητας στην Ευρώπη. Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιεύθηκαν το 2012 στην έρευνα του Ευρωβαρόμετρου, το 38 % των Ευρωπαίων της ΕΕ των 27 μιλούν αγγλικά ως ξένη γλώσσα και το επίπεδο ικανοτήτων που επιτυγχάνεται τείνει να είναι ενδιάμεσο ή χαμηλό. **Μόνο το 7 % των πολιτών της ΕΕ δηλώνουν την ικανότητά τους να μιλούν αγγλικά ως ξένη γλώσσα σε πολύ καλό επίπεδο. Τα ενδιάμεσα και τα στοιχειώδη επίπεδα είναι πιο συνηθισμένα** (17 % και 12 % αντίστοιχα). Με άλλα λόγια, το ποσοστό των πολιτών της ΕΕ που είναι φυσικοί ομιλητές της αγγλικής γλώσσας, ή που μιλούν άπταιστα, δεν υπερβαίνει το 21 % του πληθυσμού.

Εν προκειμένω, υπάρχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ των χωρών της ΕΕ (βλ. προσάρτημα 6.3). Η κατάσταση θα αλλάξει στο μέλλον, αλλά μόνο σε κάποιο βαθμό. Το 2014, σχεδόν το 80 % των παιδιών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ-28 μαθαίνουν αγγλικά ως ξένη γλώσσα (Eurostat 2016). Το γράφημα 3 δείχνει ότι πάνω από το 90 % των μαθητών μαθαίνουν αγγλικά στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ISCED/ISCED 3.

Σχήμα 3: ποσοστό μαθητών που μαθαίνουν αγγλικά, γαλλικά και γερμανικά στο επίπεδο ISCED/ISCED 3 (γενική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση = λύκειο), 2005-2010, πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012 γ: 40)

Το 2014, το ποσοστό αυτό ήταν 94,1 % (Eurostat 2016). Αυτό δεν σημαίνει, ωστόσο, ότι η πλειοψηφία των φοιτητών που σπουδάζουν αγγλικά έχουν αφήσει να γίνουν ικανοί. Τα αποτελέσματα της πρώτης ευρωπαϊκής έρευνας για τις γλωσσικές δεξιότητες (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2012 β) δείχνουν ότι μόνο το 28 % των μαθητών που σπουδάζουν αγγλικά κατά το τελευταίο έτος της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (= κολλέγιο, ISCED/ISCED 2) ή το δεύτερο έτος της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (= Λύκειο, ISCED/ISCED 3) φθάνουν στο επίπεδο B2 του Κοινού Ευρωπαϊκού Πλαισίου Αναφοράς για τις Γλώσσες (CEFR). **Παρά τη μαζική επένδυση στη διδασκαλία της αγγλικής στο εκπαιδευτικό σύστημα, η διγλωσσία δεν αναμένεται στο εγγύς μέλλον. Ως εκ τούτου, εξακολουθεί να μην υπάρχει κοινή γλώσσα που να ομιλείται ευρέως σε καλό επίπεδο ή να βιώνεται από τη συντριπτική πλειονότητα των ευρωπαίων πολιτών.**

Όπως σημειώνεται στην αρχή του παρόντος τμήματος, η επάρκεια στην επίσημη γλώσσα μιας χώρας αυξάνει την πιθανότητα μετανάστευσης στην εν λόγω χώρα. Ως εκ τούτου, οι γλωσσικές πολιτικές που αποσκοπούν στην προώθηση της αγγλικής γλώσσας ως απλής γλώσσας οχήματος στην Ευρώπη, κατ' αρχήν, είναι πιθανότερο να προωθήσουν την κινητικότητα στις αγγλόφωνες χώρες παρά σε άλλους Ευρωπαίους. Οι συνέπειες αυτής της ασυμμετρίας για την ευρωπαϊκή αγορά εργασίας δεν έχουν ακόμη εξεταστεί λεπτομερώς⁹.

9 Για γενική συζήτηση σχετικά με το θέμα αυτό σε παγκόσμιο επίπεδο, βλ. Van Parijs (2000).

Αξίζει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι η ένταξη δεν θα ήταν κατ' ανάγκη ευκολότερη εάν όλοι οι Ευρωπαίοι είχαν μια κοινή δεύτερη γλώσσα. Είναι γνωστό ότι η επικοινωνία δεν καλύπτει απλή διαβίβαση πληροφοριών. Η αγγλική μπορεί να είναι χρήσιμη για την πρόσβαση σε προγράμματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε μεγάλες πόλεις όπως το Μιλάνο ή το Βερολίνο, και ίσως για την εξεύρεση εργασίας σε τράπεζες ή εταιρείες πληροφορικής που εδρεύουν σε αυτές τις πόλεις. Αλλά αυτό μάλλον δεν αρκεί για να ενσωματωθεί πλήρως στις κοινωνίες όπου η ιταλική και η γερμανική εξακολουθούν να είναι οι κυρίαρχες τοπικές γλώσσες. Εφόσον οι γλωσσικές δεξιότητες σε μια δεδομένη στιγμή μπορούν να θεωρηθούν ως απόθεμα ανθρώπινου κεφαλαίου, οι γλώσσες χρησιμοποιούνται σε διαφορετικές ειδικές καταστάσεις και, σε ορισμένα πλαίσια, ορισμένες γλώσσες είναι πιο χρήσιμες και/ή καταλληλότερες από άλλες. Ακόμη και αν ένα άτομο δηλώσει γνώση ορισμένης ξένης γλώσσας, αυτό δεν σημαίνει ότι χρησιμοποιεί συχνά (ή είναι ενθουσιώδης να χρησιμοποιήσει) τη γλώσσα αυτή ενεργά ή παθητικά. Για παράδειγμα, οι άνθρωποι που ζουν σε μεγάλες πόλεις της ηπείρου μπορεί, κατά μέσο όρο, να έχουν καλή γνώση της αγγλικής γλώσσας, αλλά δεν είναι απαραίτητα πρόθυμοι να στραφούν στα αγγλικά κάθε φορά που ένας ξένος συνάδελφος ή φίλος είναι παρών. Αυτή η επιλογή δεν θα πρέπει να ερμηνεύεται, τουλάχιστον *a priori*, ως σοβινιστικό εθνικισμό. Η προτίμηση των αλληλεπιδράσεων στην κυρίαρχη τοπική γλώσσα μπορεί να οφείλεται σε θεμιτούς λόγους, όπως η ανάγκη να αισθάνονται «στο σπίτι» ή η επιθυμία να αποφευχθεί ή να ελαχιστοποιηθεί η γλωσσική ανασφάλεια. Η κινητικότητα συνεπάγεται ότι οι αλληλεπιδράσεις με αλλοδαπούς τόσο στην εργασία όσο και στην ιδιωτική ζωή γίνονται συχνότερες. Αυτό, με τη σειρά του, αυξάνει τον αριθμό και τη συχνότητα των καταστάσεων στις οποίες θα ήταν αναγκαία η χρήση μιας γλώσσας οχήματος. Αλλά οι άνθρωποι δεν είναι απαραίτητως πρόθυμοι να δεχτούν αυτή την αλλαγή. Μία από τις πιθανές αρνητικές επιπτώσεις (ή «κόστος» με μια πολύ γενική έννοια) αυτού θα μπορούσε να είναι η εμφάνιση «παράλληλων κοινωνιών» στις οποίες οι τοπικοί πληθυσμοί και οι αλλοδαποί (ή οι εκπατρισμένοι) ζουν σε χωριστές κοινότητες και δίκτυα. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ιδίως στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αυτό συμβαίνει ήδη¹⁰.

Ως εκ τούτου, ούτε η LM+ 2 ούτε η αγγλική γλώσσα από μόνες τους μπορούν να αποτελέσουν τρόπο επίλυσης της έντασης μεταξύ κινητικότητας και ένταξης. Μπορεί να αποτελούν μέρος της λύσης, φυσικά, αλλά θα πρέπει να εφαρμοστούν και άλλες μορφές γλωσσικής πολιτικής. Για παράδειγμα, η **εκμάθηση γλωσσών «κατά παραγγελία» θα πρέπει να καταστεί ευκολότερη και, πάνω από όλα, λιγότερο δαπανηρή**. Με την εκμάθηση γλωσσών «κατόπιν ζήτησης», εννοούμε τη δυνατότητα πραγματικής εκμάθησης μιας γλώσσας πριν από την έξοδο από το εξωτερικό ή/και αμέσως μετά την άφιξη στη χώρα υποδοχής. Η διαδικτυακή γλωσσική υποστήριξη (OLS) που δημιουργήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τους φοιτητές Erasmus αποτελεί ένα χρήσιμο παράδειγμα¹¹. **Μία**

10 Για παράδειγμα, βλέπουμε την εμφάνιση δικτύων αλληλεπίδρασης μεταξύ εθνικών και διεθνών φοιτητών που σπουδάζουν στα αγγλικά εκτός του Ηνωμένου Βασιλείου ή της Ιρλανδίας (Priegnitz 2014).

11 Για παράδειγμα, για να επιτευχθεί ένα επίπεδο αγγλικής επάρκειας ίσο με το επίπεδο B2 του ΚΕΠΑ, ο μέσος μαθητής χρειάζεται περίπου 500-600 ώρες καθοδηγούμενης μάθησης από το επίπεδο αρχάριων. Αυτό σημαίνει ότι αφιερώνονται 20 ώρες την εβδομάδα στην εκμάθηση γλωσσών για σχεδόν 30 εβδομάδες (ή 7,5 μήνες) (πηγή <https://support.cambridgeenglish.org/hc/en-gb/articles/202838506-Guided-learning-hours>). Είναι σαφές ότι υπάρχουν διάφοροι παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν τον χρόνο που απαιτείται για την επίτευξη ενός δεδομένου επιπέδου γλωσσικών δεξιοτήτων (π.χ. ηλικία, ατομικό ταλέντο, συγγένεια μεταξύ της γλώσσας-στόχου και της μητρικής γλώσσας του μαθητή κ.λπ.). Ωστόσο, αυτό το απλό παράδειγμα δείχνει ότι η υποστήριξη της εντατικής εκμάθησης γλωσσών πριν από την αναχώρηση από το εξωτερικό (π.χ. τρεις μήνες) και αμέσως μετά τη μετακίνηση (π.χ. 4,5 μήνες, ή ακόμη λιγότερο εάν η διαμονή στο εξωτερικό επιταχύνει τη διαδικασία μάθησης) θα μπορούσε να έχει θετικό αντίκτυπο στην ένταξη των νεοεισερχομένων μακροπρόθεσμα.

από τις προκλήσεις για την ΕΕ τα επόμενα χρόνια είναι ο σχεδιασμός γλωσσικών πολιτικών που θα επιτρέπουν, αφενός, να αξιοποιηθούν τα οφέλη της κινητικότητας και, αφετέρου, να μειωθούν οι αρνητικές επιπτώσεις της κινητικότητας στην ένταξη (Grin et al. 2014). Θα επανέλθουμε σε αυτό το σημείο στο τμήμα 3 για να δείξουμε τον τρόπο με τον οποίο η Επιτροπή αντιμετωπίζει το ζήτημα αυτό.

2.2.2 Ένταξη των μεταναστών

Το ζήτημα των γλωσσικών δεξιοτήτων των μεταναστών έχει καταστεί ένα θέμα που συζητείται έντονα στην Ευρώπη. Πολλές χώρες της ΕΕ απαιτούν από μη ευρωπαίους πολίτες να αποκτήσουν ή να δοκιμάσουν τις γλωσσικές τους δεξιότητες στην επίσημη γλώσσα της χώρας υποδοχής, προκειμένου να αποκτήσουν άδεια διαμονής ή υπηκοότητα (βλ. Pulinx, Van Avermaet και Extramiana 2014). Η επάρκεια στην τοπική γλώσσα συχνά θεωρείται ως προϋπόθεση για την κοινωνική και οικονομική ολοκλήρωση. Τα εμπειρικά στοιχεία τείνει να υποστηρίξουν αυτή την άποψη, αν και πολλοί επισημαίνουν ότι η γλωσσική επάρκεια είναι απαραίτητη (αλλά όχι επαρκής) προϋπόθεση για την ένταξη. Σε γενικές γραμμές, **η επάρκεια στη γλώσσα (ή στις γλώσσες) της χώρας υποδοχής έχει θετική επίδραση στο εισόδημα των μεταναστών από την εργασία της τάξης του 5 % έως 35 %** (βλ. Adserà και Pytliková, 2016· βλέπε επίσης Chiswick and Miller, 2014, για επισκόπηση), π.χ. 27 % στην Ισπανία (Budria και Swedberg 2012), 7,3 % στη Γερμανία (Dustmann 1994) και 21 % έως 23 % στο Ηνωμένο Βασίλειο (Dustmann και Fabbri 2003). Η επάρκεια στην επίσημη γλώσσα έχει **θετικό αντίκτυπο στην απασχολησιμότητα των μεταναστών** (βλ. Aldashev et al. 2009 για τη Γερμανία, Leslie και Lindley 2001 για το Ηνωμένο Βασίλειο, και Rendon 2007 για την Καταλονία). Σε διάφορες χώρες της ΕΕ, οι μετανάστες από χώρες εκτός ΕΕ που αναφέρουν καλές ή πολύ καλές δεξιότητες στην επίσημη γλώσσα της χώρας υποδοχής είναι πιθανότερο να απασχολούνται από εκείνους που δεν αναφέρουν γνώση της τοπικής γλώσσας ή απλώς κατάλληλο επίπεδο (Gazzola 2016, έρχονται). Ένα σχετικό ερώτημα αφορά τις επιπτώσεις της έλλειψης γλωσσικών δεξιοτήτων στις εκπαιδευτικές επιδόσεις των παιδιών μεταναστών. **Οι μαθητές με μεταναστευτικό υπόβαθρο επιτυγχάνουν σταθερά χειρότερα αποτελέσματα από τους εθνικούς φοιτητές**. Η ανεπαρκής επάρκεια στη γλώσσα διδασκαλίας αναφέρεται συχνά ως ένας από τους λόγους (αν και όχι απαραίτητως ο σημαντικότερος) για το αποτέλεσμα αυτό (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2008β). Το φαινόμενο της μετανάστευσης έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια. Το 2009, για παράδειγμα, το 9,3 % των 15χρονων ανήκαν σε οικογένειες μεταναστών στην ΕΕ, και περίπου οι μισοί σπουδαστές μεταναστών μιλούν γλώσσα διαφορετική από τη γλώσσα διδασκαλίας στο σπίτι (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2012δ 13).

2.3 Πολυγλωσσικά θεσμικά όργανα

Ο τρίτος γενικός στόχος που ορίζεται στο καθεστώς οικονομίας της αγοράς είναι η προώθηση ενός αποτελεσματικού και χωρίς αποκλεισμούς τρόπου διαχείρισης της πολυγλωσσικής επικοινωνίας σε μια υπερεθνική δημοκρατία. Η θεσμική γλωσσική πολιτική της ΕΕ (ή «γλωσσικό καθεστώς») βασίζεται στην τυπική ισότητα μεταξύ των 24 επίσημων γλωσσών και των γλωσσών εργασίας¹². Η επιλογή αυτή οδήγησε σε έντονη συζήτηση σχετικά με το κόστος, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά της. Το γλωσσικό καθεστώς της ΕΕ έχει μελετηθεί από διάφορους συγγραφείς και ακαδημαϊκούς και δεν είναι δυνατόν να παρουσιαστεί αυτή η βιβλιογραφία εδώ. Ωστόσο, είναι χρήσιμο να αναφερθούν ορισμένα αριθμητικά στοιχεία που βασίζονται σε επίσημα στοιχεία. Η διαθεσιμότητα

¹² Για περιγραφή του γλωσσικού καθεστώτος της ΕΕ, βλ., μεταξύ άλλων, Phillipson (2003), Ammon (2015:730-833), Hanf et al. (2010:81-162), Van des Jeught(2015)

στοιχείων σχετικά με τις ευρωπαϊκές γλωσσικές δεξιότητες στις έρευνες του Ευρωβαρόμετρου (2001, 2006 και 2012) και σε δύο κύματα της έρευνας AES για την εκπαίδευση ενηλίκων που δημοσίευσε η Eurostat το 2011 και το 2013 επέτρεψε στους ερευνητές να δημοσιεύσουν διάφορα εμπειρικά άρθρα σχετικά με την αποτελεσματικότητα του γλωσσικού καθεστώτος της ΕΕ.

2.3.1 Αποτελεσματικότητα και δικαιοσύνη του γλωσσικού καθεστώτος της ΕΕ

Στη βιβλιογραφία, η αποτελεσματικότητα του γλωσσικού καθεστώτος της ΕΕ, τουλάχιστον όσον αφορά την εξωτερική επικοινωνία, μετράται συνήθως από έναν δείκτη που ονομάζεται ποσοστό γλωσσικού αποκλεισμού (= γλωσσική στέρηση του δικαιώματος ψήφου = DR), ένας δείκτης που εισήχθη από Ginsburgh και Weber (2005). Το ποσοστό αποκλεισμού ορίζεται ως το ποσοστό των πολιτών ή των κατοίκων που δεν μιλούν καμία επίσημη γλώσσα ως μητρική γλώσσα ή ως ξένη γλώσσα. Το ποσοστό αυτό ισοδυναμεί με το ποσοστό των πολιτών (ή των κατοίκων) που δεν μπορούν να περιλαμβάνουν επίσημα έγγραφα της ΕΕ — π.χ. κανονισμοί, περιεχόμενο των συνεδριάσεων της ολομέλειας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που μεταδίδεται μέσω του διαδικτύου, και ιστοσελίδες των θεσμικών οργάνων της ΕΕ — εκτός εάν βρουν άλλες λύσεις, όπως η πληρωμή μεταφραστή ή διερμηνέα ή η παροχή βοήθειας σε φίλο ή συγγενή. Όσο χαμηλότερο είναι το ποσοστό αποκλεισμού, τόσο μεγαλύτερη είναι η αποτελεσματικότητα του γλωσσικού καθεστώτος. Είναι σαφές ότι το ποσοστό αποκλεισμού αποτελεί κατά προσέγγιση δείκτη της δυνητικής συμμετοχής των πολιτών σε δραστηριότητες της ΕΕ, διότι βασίζεται σε μια απλοϊκή άποψη της γλώσσας ως μέσου διαβίβασης πληροφοριών. Μολονότι είναι γνωστό ότι η αξία που συνδέεται με τις γλώσσες υπερβαίνει κατά πολύ την απλή αξία επικοινωνίας τους, το ποσοστό αποκλεισμού έχει το αδιαμφισβήτητο πλεονέκτημα ότι είναι ποσοτικοποιήσιμο και συγκρίσιμο. Αυτό παρέχει εμπειρική βάση για δημόσια συζήτηση σχετικά με το γλωσσικό καθεστώς της ΕΕ.

Οι συγγραφείς χρησιμοποιούν διαφορετικά είδη ποσοστών γλωσσικού αποκλεισμού. Ο απλούστερος ορισμός είναι το ποσοστό των πολιτών που δεν μιλούν επίσημη γλώσσα. Ο δείκτης αυτός ονομάζεται **απόλυτος συντελεστής αποκλεισμού από δασμούς** (ADR = TAED) και παρέχει μια πρώτη προσέγγιση του ποσοστού του πληθυσμού που ενδέχεται να αποκλειστεί από την επικοινωνία με τα θεσμικά όργανα της ΕΕ. Μερικές φορές, το απόλυτο ποσοστό αποκλεισμού ορίζεται ως το ποσοστό του πληθυσμού που είτε δεν μιλάει καμία από τις επίσημες γλώσσες είτε μιλά μόνο μία από αυτές σε βασικό επίπεδο. Χρησιμοποιούμε το ακρωνύμιο ADR για να ανατρέξουμε σε αυτόν τον εναλλακτικό ορισμό. Ωστόσο, θα ήταν ριψοκίνδυνο να συγκρίνουμε τους φυσικούς ομιλητές μιας γλώσσας με άτομα που αναφέρουν μόνο ένα δίκαιο ή ενδιάμεσο επίπεδο γλωσσικών γνώσεων. Ως εκ τούτου, οι ακαδημαϊκοί έχουν αναπτύξει άλλους ορισμούς του ποσοστού αποκλεισμού των δικαιωμάτων που λαμβάνουν υπόψη τις διαφορές στη γλωσσική επάρκεια. Το **RDR = σχετικό ποσοστό στέρησης** του δικαιώματος ψήφου, για παράδειγμα, ορίζεται ως το ποσοστό των πολιτών που δεν είναι ούτε μητρική ομιλήτρια τουλάχιστον μιας επίσημης γλώσσας ούτε μιλούν σε κατάλληλο επίπεδο¹³. Το σχετικό ποσοστό αποκλεισμού

13 Η έρευνα του Ευρωβαρόμετρου ζήτησε από τους συμμετέχοντες να αξιολογήσουν την ικανότητά τους χρησιμοποιώντας μια απλή κλίμακα σε 3 επίπεδα — πολύ καλά, καλά και βασικά - αλλά τα επίπεδα αυτά δεν ορίστηκαν επίσημα. Αντιθέτως, οι γλωσσικές δεξιότητες AES αξιολογούνται με τη χρήση περιγραφικών, δηλαδή κατάλληλων ("μπορώ να κατανοήσω και να χρησιμοποιήσω τις συνηθέστερες καθημερινές εκφράσεις. Χρησιμοποιώ τη γλώσσα σε σχέση με γνωστά πράγματα και καταστάσεις), καλή ("μπορώ να κατανοήσω τα βασικά στοιχεία της σαφούς γλώσσας και να παράγω απλά κείμενα. Μπορώ να περιγράψω εμπειρίες και γεγονότα και να επικοινωνήσω αρκετά άπταιστα) και ικανότατα ("μπορώ να

αντικατοπτρίζει την ιδέα ότι τα επίπεδα γνώσης μιας βασικής ή ενδιαμέσης ξένης γλώσσας δεν επαρκούν για να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες της ΕΕ χωρίς υπερβολική προσπάθεια και να σας θέσουν σε ισότιμη βάση με τους φυσικούς ομιλητές.

Οι συγγραφείς συγκρίνουν συνήθως τέσσερα εναλλακτικά γλωσσικά καθεστώτα. Το πρώτο είναι το status quo (ισότητα μεταξύ των επίσημων γλωσσών). Η δεύτερη επιλογή είναι ένα γλωσσικό καθεστώς που περιλαμβάνει μόνο τις έξι μεγαλύτερες επίσημες γλώσσες στην ΕΕ όσον αφορά τους φυσικούς ομιλητές, δηλαδή τα αγγλικά, τα γαλλικά, τα γερμανικά, τα ιταλικά, τα πολωνικά και τα ισπανικά. Η τρίτη εναλλακτική λύση είναι ένα τρίγλωσσο γλωσσικό καθεστώς που βασίζεται στην αγγλική, τη γαλλική και τη γερμανική γλώσσα, ενώ η τελευταία επιλογή είναι μόνο η αγγλική γλωσσική πολιτική. Πρέπει να σημειωθεί ότι στην πράξη αυτά τα τέσσερα γλωσσικά καθεστώτα χρησιμοποιούνται ήδη. **Μολονότι τα επίσημα έγγραφα πρέπει να μεταφράζονται σε όλες τις επίσημες γλώσσες της ΕΕ, πολλά μη νομικά δεσμευτικά έγγραφα (π.χ. οι διάφορες ιστοσελίδες της Επιτροπής) είναι διαθέσιμα μόνο σε περιορισμένο αριθμό γλωσσών.** Το 2014, για παράδειγμα, 14 από τις 33 Γενικές Διευθύνσεις (ΓΔ) της Επιτροπής δημοσίευσαν την αρχική σελίδα τους μόνο στα αγγλικά, 8 ΓΔ στα αγγλικά, γαλλικά και γερμανικά, μία ΓΔ σε 11 γλώσσες και 10 ΓΔ σε 24 ή 23 επίσημες γλώσσες (Gazzola 2014 β: 249-250). Στον πίνακα 5 παρουσιάζονται εκτιμήσεις των ποσοστών γλωσσικού αποκλεισμού που προκύπτουν από τα τέσσερα γλωσσικά καθεστώτα που μόλις περιγράφηκαν. Τα αριθμητικά στοιχεία προέρχονται από πέντε διαφορετικές μελέτες. Όπου είναι δυνατόν, ο πίνακας 5 παρουσιάζει τους τρεις ορισμούς των ποσοστών αποκλεισμού: ADR, ADR2, και RDR. Το σχετικό ποσοστό αποκλεισμού παρέχει τις πιο συμβατικές εκτιμήσεις του γλωσσικού αποκλεισμού, διότι υποθέτει ότι οι κάτοικοι έχουν μεγάλη ανάγκη γλωσσικής επάρκειας για την κατανόηση των εγγράφων της ΕΕ και τη συμμετοχή στις υποθέσεις της ΕΕ χωρίς υπερβολική δυσκολία.

Μελέτη	Γλωσσικό καθεστώς										
	Μόνο στην αγγλική γλώσσα			3 γλώσσες			6 γλώσσες			πλήρης πολυγλωσσία	
	ΕΕΔ	ADR2	RDR	ΕΕΔ	ADR2	RDR	ΕΕΔ	ADR2	RDR	ΕΕΔ	RDR
1. Ginsburg και Weber (2005), ΕΕ-15	43	—	—	19	—	—	4				
2. Firdmuc, Γκίνσμπαουργκ και Weber (2010), ΕΕ των 27		62,6	—	—	37,8	—	—	16,4	—	—	—
3. Gazzola και Grin (2013), ΕΕ-27	50	62	79	—	—	—	—	—	—	0	0
4. Gazzola (2014), ΕΕ24	49	—	81	28	—	55	12	—	26	0	4
5. Gazzola (2016), ΕΕ25	45	65	79	26	39	49	8	14	19	0	4

Καθαρά αποτελέσματα. Δεν υπάρχει διπλή μέτρηση, δηλαδή ένα άτομο που γνωρίζει αγγλικά και γαλλικά μετρείται μόνο μία φορά.

Πηγή: Gazzola (2016)

Πίνακας 5: ποσοστό γλωσσικού αποκλεισμού στην ΕΕ. Ποσοστά αποτελεσμάτων

κατανοήσω ένα ευρύ φάσμα απαιτητικών κειμένων και να χρησιμοποιήσω τη γλώσσα με ευελιξία. Είμαι σχεδόν εντελώς άπαιστα στη γλώσσα).

Η πρώτη μελέτη των Ginsburg και Weber (2005) χρησιμοποιεί στοιχεία του Ευρωβαρόμετρου (2001) και αξιολογεί την ADR στην ΕΕ-15. Στη μελέτη αυτή, το γλωσσικό καθεστώς που βασίζεται σε έξι γλώσσες περιλαμβάνει τα ολλανδικά και όχι τα πολωνικά. Χρησιμοποιώντας στοιχεία από το δεύτερο κύμα της έρευνας του Ευρωβαρόμετρου (2006) σχετικά με τις γλωσσικές δεξιότητες των πολιτών της ΕΕ ηλικίας τουλάχιστον 15 ετών, FIDRMUC, Ginsburgh και Weber (το 2010 εκτιμά την ADR 2 για την ΕΕ-27. Οι Gazzola και Grin (2013) εκτιμούν τα διαφορετικά ποσοστά αποκλεισμού για την ΕΕ-27 με βάση τα στοιχεία του κύματος Ευρωβαρόμετρου του 2012. Το Gazzola (2014β) μελετά τα ποσοστά γλωσσικού αποκλεισμού των ενήλικων κατοίκων (συμπεριλαμβανομένων των μόνιμων κατοίκων αλλοδαπής καταγωγής) σε 24 χώρες της ΕΕ χρησιμοποιώντας στοιχεία από το πρώτο κύμα του ESA/EAA (2011). Στο AES/EAA οι ενήλικες ορίζονται ως άτομα ηλικίας 25-64 ετών. Λόγω έλλειψης στοιχείων, εξαιρούμε την Κροατία, τη Μάλτα, το Λουξεμβούργο, την Ιρλανδία και τις Κάτω Χώρες. Τέλος, το Gazzola (2016) εκτιμά τα ποσοστά αποκλεισμού ενήλικων κατοίκων σε 25 χώρες της ΕΕ (η Κροατία, η Ρουμανία και οι Κάτω Χώρες εξαιρούνται λόγω έλλειψης αξιόπιστων και επαρκών στοιχείων), χρησιμοποιώντας το δεύτερο κύμα του ΕΣΛ (2013). Τα αποτελέσματα της μελέτης 5, για παράδειγμα, θα πρέπει να ερμηνευθούν ως εξής: Το 45 % των κατοίκων στις 25 χώρες που εξετάστηκαν δεν γνωρίζουν αγγλικά, το 65 % των ερωτηθέντων είτε δεν γνωρίζουν αγγλικά είτε μιλούν μόνο σε δίκαιο επίπεδο. Το 79 % είτε δεν μιλούν αγγλικά είτε το γνωρίζουν σε δίκαιο ή ενδιάμεσο επίπεδο (ή αντίστροφα, μόνο το 21 % των ερωτηθέντων είναι μητρική αγγλική γλώσσα ή διαθέτουν τα προσόντα τους ως ξένη γλώσσα). Για παράδειγμα, εάν η αγγλική, η γαλλική και η γερμανική ήταν οι μόνες επίσημες γλώσσες στην ΕΕ, ένα ποσοστό κατοίκων μεταξύ 26 % και 49 % στις 25 χώρες που μελετήθηκαν θα εξαιρούνταν γλωσσικά, ανάλογα με τον δείκτη που χρησιμοποιείται. Η ΕΕΔ που θα προκύψει από ένα πλήρως πολυγλωσσικό καθεστώς θα ήταν μηδενική, ενώ η RDR θα είναι 4 %. Αυτό οφείλεται στην παρουσία διαφορετικών μειονοτήτων που δεν διαθέτουν πολύ καλές γλωσσικές δεξιότητες στην επίσημη γλώσσα της χώρας στην οποία κατοικούν (π.χ. η ρωσόφωνη μειονότητα στις χώρες της Βαλτικής ή η αραβικόφωνη μειονότητα στη Γαλλία).

Αν και οι πέντε μελέτες χρησιμοποιούν διαφορετικά σύνολα δεδομένων και εξετάζουν διαφορετικές ομάδες χωρών, οι εκτιμήσεις είναι αρκετά παρόμοιες και τα αποτελέσματα συγκλίνουν προς τα ίδια συμπεράσματα. Μια μονογλωσσική πολιτική που θα βασίζεται σε όλα τα αγγλικά ή σε ένα τρίγλωσσο γλωσσικό καθεστώς που θα περιλαμβάνει τα αγγλικά, τα γαλλικά και τα γερμανικά θα απέκλειε μεγάλο ποσοστό πολιτών της ΕΕ από την επικοινωνία με την ΕΕ. Η χρήση έξι γλωσσών θα μείωνε τα ποσοστά γλωσσικού αποκλεισμού, αλλά μόνο σε κάποιο βαθμό. **Η πολυγλωσσία είναι το πλέον αποτελεσματικό γλωσσικό καθεστώς μεταξύ των τεσσάρων εναλλακτικών λύσεων που εξετάστηκαν.**

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι τα αποτελέσματα που αναφέρονται στον πίνακα 5 είναι μέσες τιμές για το σύνολο της ΕΕ ή για ένα μεγάλο υποσύνολο. **Υπάρχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ των χωρών** λόγω του ποσοστού αποκλεισμού που προκύπτει από μονογλωσσικό γλωσσικό καθεστώς ή από γλωσσική πολιτική που βασίζεται σε τρεις ή έξι γλώσσες. Προφανώς, το ποσοστό αποκλεισμού είναι πολύ χαμηλό σε χώρες που μοιράζονται κοινή γλώσσα με την ΕΕ, ενώ είναι υψηλότερο (και μερικές φορές πολύ υψηλότερο) σε άλλες χώρες (βλ. παράρτημα 6.4).

Επιπλέον, η έρευνα δείχνει ότι τα άτομα που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση από κοινωνική και οικονομική άποψη τείνουν να είναι λιγότερο πιθανό να μιλήσουν ξένες γλώσσες και, ως εκ τούτου, είναι πιθανότερο να επηρεαστούν αρνητικά εάν η ΕΕ σταματήσει να χρησιμοποιεί τη μητρική τους γλώσσα ή την πρώτη γλώσσα εκπαίδευσής τους (Gazzola 2014b, 2016). Για παράδειγμα, στις 25 χώρες που εξετάστηκαν στην πέμπτη μελέτη που αναφέρεται στον πίνακα 5, το 17 % των κατοίκων που έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς την τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν έχουν γνώση της αγγλικής γλώσσας, σε σύγκριση με το 47 % των κατοίκων που έχουν ολοκληρώσει μόνο τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Περίπου το 21 % των ερωτηθέντων με εργασία δεν έχουν γνώση της αγγλικής, της γαλλικής ή της γερμανικής, είτε ως ξένη είτε ως μητρική γλώσσα, αλλά το 41 % των ανέργων. Στη Γαλλία, περίπου τα τρία τέταρτα των ατόμων που βρίσκονται στην κορυφή του 10 % του εισοδήματος μιλούν κάπως αγγλικά, ενώ μόνο το ένα τρίτο των ατόμων με το χαμηλότερο 10 % του εισοδήματος το πράττουν. Στην Ιταλία, τα άτομα με το ανώτερο εισόδημα έχουν διπλάσιες πιθανότητες να μιλήσουν αγγλικά από την ξένη γλώσσα απ' ό,τι εκείνοι με το χαμηλότερο εισόδημα.

Συνεπώς, η απότομη μείωση των επίσημων γλωσσών της ΕΕ θα είχε δύο αρνητικές συνέπειες. Πρώτον, αυτό θα δημιουργούσε σημαντικές ανισότητες μεταξύ των πολιτών που διαμένουν σε μια χώρα της οποίας η μητρική ή πρωτοβάθμια γλώσσα εκπαίδευσης είναι επίσημη γλώσσα της ΕΕ και της πλειονότητας των πολιτών που ζουν σε χώρες που δεν έχουν επίσημη γλώσσα κοινή με την ΕΕ. Δεύτερον, η εγκατάλειψη της πολυγλωσσίας θα είχε φθίνουσα επίδραση, διότι θα ήταν ιδιαίτερα επιζήμια για τις μειονεκτούσες ομάδες κοινωνικών ομάδων, που είναι οι λιγότερο μορφωμένες, για εκείνες με χαμηλότερα εισοδήματα και για τους ανέργους. Θα πρέπει να τονιστεί ότι δεν είναι μόνο μια γενική μείωση του αριθμού των γλωσσών που θα οδηγήσει σε αποκλεισμό. **Ακόμη και η μείωση του αριθμού των τομέων χρήσης των επίσημων γλωσσών θα είχε παρόμοια αποτελέσματα.**

Αν και δεν είναι δυνατόν να αποδοθεί χρηματική αξία στα οφέλη που απορρέουν από το πολυγλωσσικό γλωσσικό καθεστώς, η ανάλυση των ποσοστών αποκλεισμού αποσαφηνίζει τα οφέλη της πολυγλωσσίας όσον αφορά την αποτελεσματικότητα της επικοινωνίας της ΕΕ και τις διανεμητικές συνέπειές της. Υπενθυμίζεται ότι τα θεσμικά όργανα της ΕΕ δαπανούν περίπου 1,1 δισ. ευρώ για γλωσσικές υπηρεσίες. Αυτό αντιπροσωπεύει λιγότερο από το 1 % του προϋπολογισμού των θεσμικών οργάνων της ΕΕ και λιγότερο από το 0,009 % του ευρωπαϊκού ΑΕΠ (Gazzola και Grin 2013).

2.3.2 Ευρωπαϊκή πολυγλωσσία μετά το Brexit

Μετά το δημοψήφισμα της 23ης Ιουνίου 2016, το Ηνωμένο Βασίλειο αποφάσισε να αποχωρήσει από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι διαπραγματεύσεις για την επισήμοποίηση της αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ θα μπορούσαν να διαρκέσουν έως και δύο χρόνια, και δεν γνωρίζουμε πώς θα είναι το μέλλον της ΕΕ. Επιπλέον, δεν είναι δυνατόν να προβλεφθεί εάν η Σκωτία, όπου η πλειοψηφία ψήφισε να παραμείνει στην ΕΕ, θα αποφασίσει να διαχωριστεί από το Ηνωμένο Βασίλειο. Ως εκ τούτου, κάθε προσπάθεια περιγραφής του γλωσσικού καθεστώτος της ΕΕ μετά το Brexit είναι κατ' ανάγκη υποθετική. Λόγω έλλειψης καλύτερων στοιχείων, υπολογίζουμε την ADR και την RDR εξαιρώντας το Ηνωμένο Βασίλειο από όλες τις χώρες. Μετά την αποχώρηση από το Ηνωμένο Βασίλειο, η αγγλική θα είναι η μητρική γλώσσα μόνο μιας μικρής μειονότητας του πληθυσμού της νέας ΕΕ-27 (κυρίως ιρλανδική και βρετανική που ζουν στην ηπειρωτική χώρα). Τι επίδραση θα μπορούσε να έχει αυτή η αλλαγή στο γλωσσικό καθεστώς της Ευρωπαϊκής Ένωσης; Ορισμένοι μπορεί να μπουν στον πειρασμό να πουν ότι το Brexit επιλύει το ζήτημα της

δικαιοσύνης και της αποτελεσματικότητας στην επικοινωνία της ΕΕ. Η αγγλική θα καταστεί η μόνη επίσημη γλώσσα της Ένωσης, μειώνοντας το κόστος μετάφρασης και θέτοντας όλους σε ισότιμη βάση για την επικοινωνία μεταξύ των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων και των πολιτών. Τα στοιχεία, ωστόσο, παρουσιάζουν μια διαφορετική εικόνα. **Το Brexit είναι πιθανό να αυξήσει τη σημασία ενός πολύγλωσσου γλωσσικού καθεστώτος.** Στον πίνακα 6 παρουσιάζονται τα απόλυτα και σχετικά ποσοστά αποκλεισμού που συνδέονται με μονογλωσσικό (ολλανδικό) γλωσσικό καθεστώς και τρίγλωσσο γλωσσικό καθεστώς (αγγλικά, γαλλικά και γερμανικά) μετά το Brexit. Χρησιμοποιούμε δύο διαφορετικά σύνολα δεδομένων, δηλαδή το κύμα Ευρωβαρόμετρου 2012 και το δεύτερο κύμα της έρευνας για την εκπαίδευση των ενηλίκων (2013).

Τα αποτελέσματα συγκλίνουν στο ίδιο συμπέρασμα. Μια «ολλανδική» γλωσσική πολιτική θα απέκλειε περισσότερο από το 50 % του πληθυσμού της ΕΕ χωρίς το Ηνωμένο Βασίλειο και θα καθιστούσε την επικοινωνία δύσκολη για το 90 % των πολιτών, ιδίως εκείνων με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και σχετικά χαμηλό εισόδημα. Πράγματι, μόνο το 10 % του πληθυσμού αναφέρουν ότι μιλούν αγγλικά ως μητρική γλώσσα ή πολύ καλά ως ξένη γλώσσα. Αυτό σημαίνει ότι μόνο το 10 % των Ευρωπαίων θα έχουν πρόσβαση σε έγγραφα της ΕΕ χωρίς υπερβολική προσπάθεια. Η χρήση τριών γλωσσών θα προκαλούσε επίσης μεγάλο αποκλεισμό. Το ένα τρίτο των ευρωπαίων πολιτών θα εξαιρούνταν εντελώς από την επικοινωνία με την ΕΕ και περισσότεροι από τους μισούς θα αντιμετώπιζαν δυσκολίες στην πρόσβαση σε έγγραφα της ΕΕ.

Σύνολο χωρών και δεδομένων	Γλωσσικό καθεστώς			
	όλα τα αγγλικά		Αγγλικά-γαλλικά-γερμανικά	
	ΕΕΔ	RDR	ΕΕΔ	RDR
ΕΕ-26° (Ευρωβαρόμετρο 2012)	56	90	36	58
ΕΕ-24* (Έρευνα για την εκπαίδευση ενηλίκων 2013)	51	90	30	56
° EU-26 = ΕΕ-28 μείον το Ηνωμένο Βασίλειο και την Κροατία λόγω έλλειψης στοιχείων. Ευρωπαίοι πολίτες ηλικίας 15 ετών και άνω, αριθμός παρατηρήσεων 26751				
* ΕΕ-24 = ΕΕ-28 μείον Ηνωμένο Βασίλειο, Κροατία, Ρουμανία και Κάτω Χώρες λόγω έλλειψης επαρκών στοιχείων. Κάτοικοι της ΕΕ ηλικίας 25 έως 65 ετών, αριθμός παρατηρήσεων 166 311				
Πηγή: πίνακας που συντάχθηκε από τον συγγραφέα				

Πίνακας 6: ποσοστό γλωσσικού αποκλεισμού στην ΕΕ μετά το Brexit. Ποσοστά αποτελεσμάτων.

Συγκρίνετε τους συντελεστές εξαίρεσης από δασμούς στον πίνακα 6 και τους συντελεστές του πίνακα 5. **Μετά το Brexit, τα ποσοστά γλωσσικού αποκλεισμού που συνδέονται με μονογλωσσική ή/και τριγλωσσική πολιτική θα αυξηθούν.** Αυτό υπογραμμίζει τη σημασία μιας πολύγλωσσης προσέγγισης για την εξωτερική επικοινωνία της ΕΕ.

3 Εφαρμογή του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς

Βασικά αποτελέσματα:

- Λίγες εκθέσεις αφορούν την εφαρμογή του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο, και τα διαθέσιμα δεδομένα δεν επαρκούν για τη συνολική αξιολόγηση του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς.
- Η πρώτη ευρωπαϊκή έρευνα για τις γλωσσικές δεξιότητες είναι ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματα του ΚΟΑ.
- Το πρόγραμμα διά βίου μάθησης έχει χρηματοδοτήσει διάφορα σχέδια για την υποστήριξη της εκμάθησης γλωσσών, αλλά η έλλειψη σαφών δεικτών αποτελεσμάτων δεν επιτρέπει την αξιολόγηση των τελικών επιπτώσεων αυτών των σχεδίων σε σύγκριση με τις γλωσσικές δεξιότητες των συμμετεχόντων.
- Η διαδικτυακή γλωσσική υποστήριξη (OLS) που παρέχει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στους σπουδαστές του Erasmus είναι ένα ελπιδοφόρο εργαλείο για την υποστήριξη της εκμάθησης γλωσσών και της αυτοαξιολόγησης των γλωσσικών δεξιοτήτων.
- Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο έχει χρησιμοποιηθεί για γλωσσική κατάρτιση με στόχο τη βελτίωση της απασχολησιμότητας και της ένταξης των μεταναστών, αλλά δεν έχουμε αριθμητικά στοιχεία σχετικά με το ύψος των κονδυλίων που επενδύονται για το σκοπό αυτό και τα κοινωνικοοικονομικά αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν.
- Διάφορα μέτρα που εφάρμοσε η Επιτροπή ως απάντηση στις συστάσεις του ΚΟΑ περιλάμβαναν τη δημοσίευση εγγράφων, ιστοτόπων και εκθέσεων με στόχο την ευαισθητοποίηση σχετικά με τα οφέλη της γλωσσικής πολυμορφίας και της εκμάθησης γλωσσών στην κοινωνία και την οικονομία.
- Τα περισσότερα από τα μέτρα που έλαβε η Επιτροπή στον τομέα της μετάφρασης και της διερμηνείας είναι στοχευμένα και συναφή. Η «Μηχανική μετάφραση για τις δημόσιες διοικήσεις = MT@ED» που αναπτύχθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποτελεί χρήσιμο εργαλείο για τη χρήσιμη διασυνοριακή επικοινωνία μεταξύ δημόσιων οργανισμών.
- Λίγες πρωτοβουλίες έχουν αναληφθεί για την προώθηση της εξωτερικής διάστασης της πολυγλωσσίας.

Σε αυτό το μέρος της έκθεσης, συνοψίζουμε τα μέτρα που έλαβε η Επιτροπή για την εφαρμογή του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς. Εξ όσων γνωρίζουμε, η έκθεση σχετικά με την εφαρμογή του ψηφίσματος του Συμβουλίου της 21ης Νοεμβρίου 2008 σχετικά με μια ευρωπαϊκή στρατηγική για την πολυγλωσσία — εφεξής έκθεσηεφαρμογής - (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2011στ), είναι το μόνο επίσημο έγγραφο που ασχολείται ειδικά με την εφαρμογή του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς από την Επιτροπή. Δεν υπάρχει έγγραφο σε επίπεδο ΕΕ που να συνοψίζει τα μέτρα που έλαβαν τα κράτη μέλη (εάν υπάρχουν). Ένα άλλο αποδεικτικό στοιχείο που μπορεί να είναι σχετικό με την αξιολόγηση του ΚΟΑ παρέχεται από δύο έγγραφα εργασίας που δημοσίευσε η Επιτροπή το 2008 και το 2011 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2008δ, 2011 α). Τέλος, πρέπει να αναφερθεί η έκθεση "Πολυγλωσσία: μεταξύ των στόχων πολιτικής και της εφαρμογής" και των παραρτημάτων της, που δημοσιεύτηκαν το 2008 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (Cullen et al., 2008a, 2008b). Η παρούσα έκθεση περιέχει χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με την εφαρμογή του σχεδίου δράσης 2004-2006 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2003). Ωστόσο, η συνάφειά της με την αξιολόγηση του ΚΟΑ είναι περιορισμένη.

Στην παρούσα ενότητα συνοψίζονται τα διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με την εφαρμογή του ΚΟΑ με βάση την έκθεση εφαρμογής, επικαιροποιούνται τα αποτελέσματά της με πρόσθετες πηγές¹⁴ και, όπου είναι δυνατόν, παρέχεται συνολική αξιολόγηση των πρωτοβουλιών της Επιτροπής υπό το πρίσμα των εννοιών που εξηγούνται στο τμήμα 1.2 και των αποτελεσμάτων που παρουσιάζονται στο τμήμα 2. Οι πρωτοβουλίες παρουσιάζονται σύμφωνα με τη σειρά των συστάσεων του ΚΟΑ. Περίληψη παρέχεται στον πίνακα 7 στο τέλος της παρούσας ενότητας.

3.1 Κοινωνική συνοχή, διαπολιτισμικός διάλογος και ευρωπαϊκή ολοκλήρωση

Όσον αφορά την πρώτη προτεραιότητα του ΚΟΑ (δηλαδή «προώθηση της πολυγλωσσίας με σκοπό την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, του διαπολιτισμικού διαλόγου και της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης»), η έκθεση εφαρμογής αναφέρει δύο είδη πρωτοβουλιών. Το πρώτο αποτελείται από **διάφορες δημοσιεύσεις, συμπεριλαμβανομένων ιστοτόπων¹⁵, εγχειριδίων και εκθέσεων για** τα θέματα αυτά. Ορισμένες από τις δημοσιεύσεις αυτές αφορούν τις γλωσσικές ανάγκες των παιδιών μεταναστών και μειονοτήτων. Το 2009, η Επιτροπή δημοσίευσε την έρευνα Eurydice σχετικά με την ένταξη των παιδιών μεταναστών στα σχολεία (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2009). Η παρούσα έκθεση παρουσιάζει τα μέτρα που έλαβαν για να προωθήσουν την επικοινωνία με τις οικογένειες μεταναστών και να διδάξουν στα παιδιά μετανάστες τις γλώσσες καταγωγής. Το θέμα έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια, και αυτό έχει οδηγήσει στη δημοσίευση διαφόρων εκθέσεων (π.χ. ICF Consulting Services 2015).

Η δεύτερη πρωτοβουλία δρομολογήθηκε το 2009, όταν η Επιτροπή δημιούργησε μια **πλατφόρμα της κοινωνίας των πολιτών για την προώθηση της πολυγλωσσίας για τον διαπολιτισμικό διάλογο**. Το 2011, η πλατφόρμα εκτόνησε έκθεση που περιείχε διάφορες συστάσεις. Ένα από τα αποτελέσματα των εργασιών για την πλατφόρμα ήταν το έργο Poliglotti4.eu (2011-2013). Ο ιστότοπος του σχεδίου συγκεντρώνει, μεταξύ άλλων, πληροφορίες σχετικά με τους κύριους παράγοντες παροχής κινήτρων και παρεμπόδισης της πολυγλωσσίας, διάφορους καταλόγους ορθών πρακτικών στη διαχείριση της πολυγλωσσικής επικοινωνίας, έναν κατάλογο εργαλείων πολυγλωσσίας και διάφορα παραδείγματα ορθών πρακτικών για την εφαρμογή πολιτικής πολυγλωσσίας από τις τοπικές και περιφερειακές αρχές. Η τελευταία έκθεση ¹⁶ του έργου Poliglotti4.eu δημοσιεύθηκε το 2012. Περιέχει πληροφορίες σχετικά με τα αποτελέσματα και τις συνέπειες του σχεδίου. Το αποτέλεσμα αυτών των δράσεων μετράται με βάση τις πληροφορίες που δημοσιεύονται στον δικτυακό τόπο (π.χ. κατάλογος βιβλίων για την πολυγλωσσία και ορισμένα παραδείγματα ορθής πρακτικής), ενώ οι συνέπειες αξιολογούνται από την άποψη του αριθμού των επισκέψεων στον ιστότοπο ανά μήνα. Τον Ιούνιο του 2012, η πλατφόρμα ξεκίνησε επίσημα για την περαιτέρω προώθηση της πολυγλωσσίας εντός της ΕΕ, αλλά στα τέλη του 2015, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να μην υποβάλει νέα εντολή.

Και οι δύο δέσμες μέτρων αποσκοπούν στην αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τα

14 Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την εφαρμογή παρέχονται σε πρόσφατη μελέτη των Saville και Gutierrez Eugenio (2016). Η μελέτη αυτή, ωστόσο, δημοσιεύθηκε ακριβώς την ίδια στιγμή με τη μελέτη μας. Ως εκ τούτου, δεν ήταν δυνατόν να ληφθεί πλήρως υπόψη το περιεχόμενό της.

15 Ορισμένοι από αυτούς τους δημοσιευμένους δικτυακούς τόπους δεν είναι πλέον online.

16 βλ. http://poliglotti4.eu/php/about/index.php?doc_id=73&lg=en

οφέλη της εκμάθησης γλωσσών και της γλωσσικής πολυμορφίας εν γένει, αλλά **είναι δύσκολο να αξιολογηθεί ο τελικός αντίκτυπός τους στην προώθηση της κοινωνικής συνοχής, του διαπολιτισμικού διαλόγου και της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης χωρίς σαφείς δείκτες και δεδομένα**. Οι πρωτοβουλίες της Επιτροπής στον τομέα αυτό είναι σημαντικές (βλ. τμήμα 2.2 ανωτέρω), αλλά η έλλειψη ρητών εκθέσεων αξιολόγησης της Επιτροπής δεν μας επιτρέπει να καταλήξουμε σε σαφές συμπέρασμα.

3.2 Διά βίου εκμάθηση γλωσσών

Η δεύτερη προτεραιότητα του ΚΟΑ αφορά τη διά βίου εκμάθηση γλωσσών. Θα πρέπει να υπενθυμιστεί ότι η εκπαίδευση δεν αποτελεί αρμοδιότητα της ΕΕ και ότι το φάσμα των δράσεων στον τομέα αυτό περιορίζεται στη διευκόλυνση του συντονισμού μεταξύ της εκπαίδευσης και στην παροχή άμεσης χρηματοδοτικής στήριξης σε σχέδια που σχετίζονται με την εκμάθηση γλωσσών.

Στον τομέα αυτό έχουν ληφθεί ορισμένα σημαντικά μέτρα από το 2008. Το 2008, η Επιτροπή δρομολόγησε σχέδιο **έρευνας για τη δοκιμή του επιπέδου επάρκειας των σπουδαστών σε διάφορες ξένες γλώσσες**. Η πρώτη *ευρωπαϊκή έρευνα για τις γλωσσικές δεξιότητες* δημοσιεύτηκε το 2012 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2012β). Η έρευνα εξέτασε σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες τα επίπεδα επάρκειας σε διάφορες ξένες γλώσσες (ιδίως αγγλικά και ενίοτε γαλλικά) σε αντιπροσωπευτικό δείγμα 53 000 μαθητών κατά το τελευταίο έτος της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (= γυμνάσιο, 3η^{τάξη}) ή κατά το δεύτερο έτος της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (= γυμνάσιο, τάξη 1ε). **Η ανάπτυξη διευρωπαϊκής έρευνας με τη χρήση τυποποιημένων κριτηρίων για την εξέταση των γλωσσικών δεξιοτήτων των μαθητών αποτελεί σημαντικό επίτευγμα**, καθώς παρέχει μια κοινή βάση για την παρακολούθηση της προόδου (εάν υπάρχει) που επιτυγχάνεται με την επίτευξη των στόχων της Βαρκελώνης (δηλ. LM+ 2).

Η ΕΕ έχει χρηματοδοτήσει διάφορα έργα που αφορούν τη διά βίου μάθηση, κυρίως μέσω του προγράμματος διά βίου μάθησης (ΠΠΔ — 2007-2013). Η έκθεση εφαρμογής περιέχει ορισμένα αριθμητικά στοιχεία σχετικά με το χρηματικό ποσό που δαπανάται για δραστηριότητες σχετικές με τη γλώσσα. Το LPP έχει προϋπολογισμό σχεδόν 7 δισ. ευρώ και έχει χρηματοδοτήσει ευρύ φάσμα ανταλλαγών, επισκέψεων μελέτης και δραστηριοτήτων δικτύου. Από το 2007 έως το 2011, το τελευταίο έτος για το οποίο υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία στην έκθεση εφαρμογής, η Επιτροπή δαπάνησε περίπου 50 εκατ. ευρώ ετησίως για δραστηριότητες σχετικές με τις γλώσσες. Ας υποθέσουμε ότι ο συνολικός προϋπολογισμός του LLP κατανέμεται επίσης κατά τη διάρκεια της επταετίας του προγράμματος (αυτό αποφέρει 1 δισεκατομμύριο ευρώ ετησίως). Με βάση αυτή την υπόθεση, **περίπου το 5% του προϋπολογισμού του LLP δαπανήθηκε για δραστηριότητες σχετικές με τη γλώσσα**. Αυτό αντιστοιχεί στη συμβολή των μέτρων γλωσσικής πολιτικής που εφαρμόζει η Επιτροπή (βλέπε γράφημα 1), αλλά ελάχιστα ακριβή στοιχεία σχετικά με τα αποτελέσματα και τις συνέπειες των μέτρων αυτών είναι διαθέσιμα. Χωρίς τέτοια δεδομένα, είναι αδύνατο να εκτιμηθεί ο πραγματικός αντίκτυπος του LPP

Η έκθεση εφαρμογής αναφέρει ότι, από το 2007 έως το 2010, επελέγησαν συνολικά 87 πολυμερή έργα, 17 δίκτυα και 8 συνοδευτικά μέτρα από τη βασική δραστηριότητα 2 «Γλώσσες» (η δραστηριότητα αυτή χρηματοδοτήθηκε επίσης από το πρόγραμμα διά βίου μάθησης, το πρόγραμμα διά βίου μάθησης). Η βασική δραστηριότητα 2 "αναγνωρίζει τη σημασία της γλωσσικής πολυμορφίας και της εκμάθησης γλωσσών προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι ευρωπαίοι πολίτες έχουν καλύτερες επαγγελματικές και προσωπικές

ευκαιρίες καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Στόχος αυτής της βασικής δραστηριότητας ήταν η ευαισθητοποίηση σχετικά με τη σημασία αυτή όχι μόνο μεταξύ των μαθητών και του εκπαιδευτικού προσωπικού, αλλά και στην ευρύτερη κοινωνία" (Saville και Gutierrez Eugenio 2016:22). Το συνολικό χρηματικό ποσό που χορηγήθηκε ήταν 39 εκατ. ευρώ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2011α). Από το 2011 έως το 2013, η βασική δράση 2 χρηματοδότησε 10 πολυμερή δίκτυα, 8 συνοδευτικά μέτρα και 62 πολυμερή σχέδια¹⁷.

Επιπλέον, δαπανήθηκαν επιπλέον 35 εκατ. ευρώ για αποκεντρωμένες δράσεις LLP που σχετίζονται με τις γλώσσες. Οι εν λόγω δράσεις τελούν υπό τη διαχείριση των εθνικών γραφείων του προγράμματος LLP. Από το 2007 έως το 2010 χρηματοδοτήθηκαν διάφορα σχέδια στον τομέα των γλωσσών, συμπεριλαμβανομένων κεντρικών δράσεων διά βίου μάθησης, συμπεριλαμβανομένων των *Comenius*, *Grundtvig*, *Leonardo* και *Erasmus*. Χρηματοδοτήθηκαν συνολικά 62 έργα, συνολικού ύψους σχεδόν 17 εκατ. ευρώ. Το φάσμα των χρηματοδοτούμενων δραστηριοτήτων είναι ευρύ. Σε αυτά περιλαμβάνονται πολυμερή σχέδια που προωθούν την ευαισθησία των γλωσσών και την πρόσβαση σε πόρους εκμάθησης γλωσσών, την ανάπτυξη και τη διάδοση υλικού εκμάθησης γλωσσών και δοκιμασιών, καθώς και μαθήματα γλωσσών και μέτρα κινητικότητας. Η *έκθεση εφαρμογής*, ωστόσο, δεν παρέχει λεπτομερή αριθμητικά στοιχεία σχετικά με τους πόρους που επενδύθηκαν σε ειδικά μέτρα για τις γλώσσες που χρηματοδοτούνται από το *Comenius*, το *Grundtvig*, το *Leonardo* και το *Erasmus*, με εξαίρεση 1,57 εκατομμύρια που δαπανήθηκαν κατά το ακαδημαϊκό έτος 2008/2009 σε εντατικά μαθήματα γλωσσών για σπουδαστές Erasmus σε 22 χώρες. Γνωρίζουμε από άλλες πηγές ότι το πρόγραμμα *Erasmus* - το οποίο ήταν μέρος του προγράμματος LLP μεταξύ 2007 και 2013 — στήριξε διάφορες γλωσσικές πρωτοβουλίες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, όπως τα *μαθήματα εντατικών γλωσσών Erasmus (EILC)*, δηλαδή έξι εβδομάδες εντατικής διδασκαλίας της επίσημης γλώσσας της χώρας υποδοχής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2011α). Περισσότεροι από 5000 μαθητές συμμετείχαν στο EILC την περίοδο 2009-2010. Ωστόσο, δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το κόστος του EILC και οι συνέπειες αυτής της πρωτοβουλίας δεν έχουν ακόμη δημοσιευθεί. **Η έλλειψη ακριβών δεδομένων σχετικά με τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν από πρωτοβουλίες όπως το EILC αποτελεί κενό στην έκθεση εφαρμογής.** Σύμφωνα με επίσημη έκθεση της Επιτροπής, "τα τελευταία τρία χρόνια του προγράμματος διά βίου μάθησης (ΔΒΔ) 2011-2013, 27,8 εκατ. ευρώ έχουν επενδυθεί σε πολυμερή σχέδια, δίκτυα και συνοδευτικά μέτρα για την προώθηση της εκμάθησης γλωσσών. Κατά την ίδια περίοδο, περίπου 21000 φοιτητές ή προσωπικό παρακολούθησαν εντατικά μαθήματα γλωσσών Erasmus" (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2015:4). Και στην περίπτωση αυτή, δεν διαθέτουμε πληροφορίες σχετικά με τα αποτελέσματα αυτών των μαθημάτων όσον αφορά τις γλωσσικές δεξιότητες που απέκτησαν οι συμμετέχοντες στο τέλος του προγράμματος.

Το πρόγραμμα *Leonardo Vinci* ήταν μέρος του προγράμματος LLP από το 2007 έως το 2013. Το πρόγραμμα υποστήριξε γλωσσικά συνοδευτικά μέτρα για τη διευκόλυνση των διευρωπαϊκών τοποθετήσεων σε επιχειρήσεις (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2011α). Η γλωσσική προετοιμασία για τους ασκούμενους και τους μαθητευόμενους παρασχέθηκε μέσω της εκμάθησης γλωσσών με επαγγελματικό προσανατολισμό (VOLL), **αλλά δεν δημοσιεύθηκαν στοιχεία σχετικά με το κόστος και τα οφέλη του VOLL.** Ορισμένα αριθμητικά στοιχεία παρέχονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011α), αν και από το 2007 έως το 2010 το πρόγραμμα Leonardo στήριξε 71 καινοτόμα σχέδια για την ενθάρρυνση της σύγχρονης εκμάθησης ξένων γλωσσών. Η *έκθεση υλοποίησης* δεν

17 Βλέπε <http://www.sepie.es/doc/comunicacion/publicaciones/Keyactivity2.pdf> που αναφέρεται στο έγγραφο (Saville και Gutierrez Eugenio 2016: 22).

αναφέρει αριθμητικά στοιχεία σχετικά με τα αποτελέσματα των εν λόγω έργων σχετικά με τη γλωσσική επάρκεια που έχουν αναπτύξει οι συμμετέχοντες. Ο προϋπολογισμός υπερέβη τα 17,7 εκατ. ευρώ. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στο πρόγραμμα διά βίου μάθησης του προγράμματος διά βίου μάθησης θα μπορούσε να καταβληθεί κατ' αποκοπή ποσό έως 500 EUR ανά συμμετέχοντα για την κάλυψη γλωσσικής, πολιτιστικής και παιδαγωγικής προετοιμασίας για εμπειρίες στο εξωτερικό (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2008δ).

Οι δραστηριότητες του προγράμματος LLP συνεχίζονται στο πλαίσιο του νέου προγράμματος Erasmus+ (2014 –2020). Σύμφωνα με τα επίσημα διαθέσιμα στοιχεία, μεταξύ 2014 και 2016, το Erasmus+ χρηματοδότησε 38.103 έργα. Οι επιχορηγήσεις που χορηγήθηκαν κυμαίνονται από μερικές χιλιάδες ευρώ έως 3,7 εκατομμύρια ευρώ¹⁸. Μια απλή ματιά στους τίτλους των χρηματοδοτούμενων σχεδίων αποκαλύπτει ότι πολλά από αυτά αφορούν άμεσα την εκμάθηση γλωσσών, την πολυγλωσσία και τη διδασκαλία γλωσσών. Ωστόσο, στο παρόν ενημερωτικό έγγραφο δεν είναι δυνατόν να παρασχεθεί αξιόπιστη εκτίμηση των πόρων που δαπανήθηκαν για δραστηριότητες σχετικές με τη γλώσσα, διότι οι χρηματοδοτούμενες δραστηριότητες αποτελούν συχνά μία μόνο πτυχή πολύ ευρέων σχεδίων που αφορούν φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και κινητικότητα του προσωπικού. Ορισμένα αριθμητικά στοιχεία αναφέρονται σε πρόσφατη δημοσίευση της Επιτροπής: χάρη στο πρόγραμμα Erasmus+, «σχεδόν 220 000 φοιτητές αξιολόγησαν το γλωσσικό τους επίπεδο και περισσότεροι από 65.000 μαθητές έχουν παρακολουθήσει διαδικτυακά μαθήματα γλωσσών για να διασφαλίσουν ότι έχουν καλύτερη αξία των σπουδών και της πρακτικής άσκησης τους στο εξωτερικό» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2015:4). Το 2016, 66 000 φοιτητές επαγγελματικής κατάρτισης και περισσότεροι από 7000 εθελοντές της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας (Youth-EVS = Ευρωπαϊκή Voluntary Service) θα επωφεληθούν από γλωσσική αξιολόγηση και διαδικτυακή γλωσσική υποστήριξη. Χρησιμοποιώντας την ορολογία που παρουσιάζεται στο τμήμα 1.2, ο αριθμός των συμμετεχόντων είναι ένα από τα αποτελέσματα των δράσεων γλωσσικής πολιτικής που ανέλαβε η Επιτροπή για την εφαρμογή του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς. **Τώρα υπάρχει έλλειψη δεδομένων σχετικά με τις συνέπειες της πολιτικής, δηλαδή το επίπεδο των γλωσσικών δεξιοτήτων που αποκτήθηκαν τελικά από τους εκπαιδευόμενους, και τις επακόλουθες επιπτώσεις στην επιτυχία των σπουδών και της πρακτικής άσκησης τους στο εξωτερικό.**

Μία από τις πιο ενδιαφέρουσες συνέπειες του Erasmus+ ήταν η δημιουργία της διαδικτυακής πλατφόρμας γλωσσικής υποστήριξης (OLS) (<http://erasmusplusols.eu>). Η OLS "παρέχει στους συμμετέχοντες στις δραστηριότητες μακροπρόθεσμης κινητικότητας του Erasmus+ (βασική δράση 1) την ευκαιρία να αξιολογήσουν τις δεξιότητές τους σε ξένες γλώσσες, τις οποίες θα χρησιμοποιήσουν για να σπουδάσουν, να εργαστούν ή να εθελοντούν στο εξωτερικό. Επιπλέον, οι επιλεγμένοι συμμετέχοντες μπορούν να παρακολουθήσουν διαδικτυακά μαθήματα γλώσσας για να βελτιώσουν τις ικανότητές τους». Η OLS ήταν πολύ δημοφιλής (βλ. Saville και Gutierrez Eugenio 2016: 24 για μια γενική παρουσίαση), και μπορεί να είναι ένα ενδιαφέρον εργαλείο για να καταστεί η εκμάθηση γλωσσών «κατόπιν ζήτησης» λιγότερο δαπανηρή (βλ. ενότητα 2.2.1).

Τέλος, η έκθεση εφαρμογής αναφέρει τη δημοσίευση εγχειριδίου για την εκμάθηση γλωσσών σε πρώιμο στάδιο (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2011γ) και ορισμένες κοινές κατευθυντήριες γραμμές για την επικύρωση των γλωσσικών δεξιοτήτων που αποκτήθηκαν στο πλαίσιο της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης¹⁹.

18 Δείτε την περίληψη των σχεδίων Erasmus+:

<http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects/eplu/projects-compendium/>

19 Μια αναθεωρημένη έκδοση των ευρωπαϊκών κατευθυντήριων γραμμών για την επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης δημοσιεύθηκε στα τέλη του 2015 και είναι διαθέσιμη στη διεύθυνση

Εν ολίγοις, η SEM καλεί την Επιτροπή και αυτούς να ενισχύσουν τη διά βίου εκμάθηση γλωσσών και προτείνει την επιδίωξη οκτώ προτεραιοτήτων. Ορισμένα από αυτά, όπως καταδεικνύεται ανωτέρω, έχουν πραγματοποιηθεί πλήρως ή εν μέρει. Έχει σχεδιαστεί ένας ευρωπαϊκός δείκτης γλωσσικών ικανοτήτων (SEM^{σημείο 2ε}) και έχουν δημοσιευθεί τα αποτελέσματα πέντε δοκιμασιών. Πρόκειται για σημαντικό επίτευγμα, διότι ο δείκτης παρέχει τυποποιημένες πληροφορίες σχετικά με την αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών συστημάτων. Επιπλέον, το πρόγραμμα διά βίου μάθησης του LLP χρηματοδότησε διάφορες δραστηριότητες που αποσκοπούν στην προώθηση ευκαιριών κινητικότητας για σπουδαστές και εκπαιδευτικούς (SEM σημείο 2η). Αυτό μπορεί να τους βοηθήσει να βελτιώσουν τις γλωσσικές τους δεξιότητες. **Τα διαθέσιμα αριθμητικά στοιχεία**, ωστόσο, **αναφέρονται κυρίως στις εισροές**, δηλαδή στους πόρους που κινητοποιήθηκαν και μερικές φορές στα αποτελέσματα της πολιτικής, δηλαδή στον αριθμό των υποστηριζόμενων έργων και στον αριθμό των συμμετεχόντων (βλ. τμήμα 1.2 για ορισμούς). **Ωστόσο, δεν διαθέτουμε στοιχεία σχετικά με τις συνέπειες των συγκεκριμένων μέτρων που εφαρμόζονται από την Επιτροπή ή από άλλους οργανισμούς που χρηματοδοτούνται από το πρόγραμμα LLP** και, ως εκ τούτου, τις επιπτώσεις τους στον πληθυσμό-στόχο της γλωσσικής πολιτικής. Η έκθεση υλοποίησης, για παράδειγμα, δεν δημοσιεύει επαρκή στοιχεία για να αξιολογήσει κατά πόσον οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί έχουν πράγματι βελτιώσει τις γλωσσικές τους δεξιότητες ως αποτέλεσμα της συμμετοχής τους σε έργα που χρηματοδοτούνται από το πρόγραμμα LLP. Η Επιτροπή θα πρέπει να βελτιώσει τον αριθμό και την ποιότητα των δεικτών που απαιτούνται για την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των έργων που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ όσον αφορά τις γλωσσικές δεξιότητες των συμμετεχόντων. Με άλλα λόγια, το σύστημα πληροφοριών πρέπει να βελτιωθεί. Αυτό δεν σημαίνει απαραίτητα τη συλλογή δεδομένων για κάθε μεμονωμένο έργο, αλλά τουλάχιστον ορισμένα έργα θα πρέπει να παρακολουθούνται στενότερα. Χωρίς αυτά τα δεδομένα, δεν είναι δυνατόν να αξιολογηθούν τα οφέλη της στήριξης της ΕΕ για την εκμάθηση γλωσσών και η αποτελεσματικότητα και η αποτελεσματικότητα/αποδοτικότητα των γλωσσικών πολιτικών που υιοθετούνται.

Όσον αφορά την πρόοδο προς την επίτευξη των στόχων του Barcelona (δηλαδή του τύπου LM+ 2, βλ. σημείο 2α του SEM), οι μαρτυρίες είναι ανάμικτες. Ο μέσος αριθμός των ξένων γλωσσών που διδάσκονται στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED/ISCED 2 = Γαλλικό κολλέγιο) αυξήθηκε ελαφρά από 1,4 το 2004 σε 1,5 το 2011 (ICF GHK 2014, Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2012^ε, Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2012f), αλλά ο μέσος αριθμός των γλωσσών που διδάσκονται στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (= Γαλλικό Γυμνάσιο) παρέμεινε σταθερός στο 1,6. Το ποσοστό των σπουδαστών που μαθαίνουν τουλάχιστον δύο ξένες γλώσσες σε γενικό επίπεδο ISCED/ISCED 3 παρέμεινε ουσιαστικά σταθερό (Eurostat 2016). Η χρηματοπιστωτική κρίση και τα επακόλουθα μέτρα λιτότητας που υιοθετήθηκαν σε αρκετές χώρες μπορούν να συμβάλουν στην εξήγηση αυτής της τάσης.

Απαιτούνται περισσότερες πληροφορίες για την αξιολόγηση των μέτρων που λαμβάνουν για την κατάρτιση των καθηγητών γλωσσών (σημείο 2.στ) και για την προώθηση της χρήσης της τεχνολογίας ψηφιακών επικοινωνιών και της εξ αποστάσεως μάθησης (σημείο 2 στοιχείο δ). Θα απαιτηθούν ακριβέστερα δεδομένα για την παρακολούθηση της πολυμορφίας των γλωσσών που διδάσκονται στην Ευρώπη,

συμπεριλαμβανομένων των αναγνωρισμένων γλωσσών που χρησιμοποιούνται λιγότερο (σημείο 2.γ), και για την αξιολόγηση της προόδου (εάν υπάρχει) στις προσεγγίσεις που βασίζονται στην αλληλοκατανόηση των σχετικών γλωσσών (σημείο 2 στοιχείο δ). Ωστόσο, επίσημα στοιχεία δείχνουν ότι το 2014 το 94 % των μαθητών της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (= Γαλλικό λύκειο) έμαθε αγγλικά, αλλά μόνο 23 % γαλλικά, 19 % γερμανικά, 19 % ισπανικά, 3 % ιταλικά και 3 % ρωσικά (Eurostat 2016). Προκειμένου να συμβάλει στην επίτευξη των αποτελεσμάτων του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς, ιδίως όσον αφορά την πολιτική LM+ 2, **η ΕΕ θα μπορούσε να αυξήσει τη χρηματοδοτική στήριξη για τη διδασκαλία γλωσσών εκτός της αγγλικής**. Εφόσον η εκπαίδευση αποτελεί αρμοδιότητα εκείνων που συνάδουν με την αρχή της επικουρικότητας, η ΕΕ θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει χρηματοδοτική στήριξη για την προώθηση των γλωσσικών ανταλλαγών με μη αγγλόφωνες χώρες για σπουδαστές επιπέδου ISCED/ISCED 3.

3.3 Απασχολησιμότητα και ανταγωνιστικότητα

Η SEM καλεί την Επιτροπή και προωθεί την πολυγλωσσία προκειμένου να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και η κινητικότητα και η απασχολησιμότητα των πολιτών. Όπως φαίνεται στο τμήμα 2.1 του παρόντος εγγράφου, οι στόχοι αυτοί είναι κατάλληλοι. Επί του παρόντος, ελάχιστα είναι γνωστά για τον αντίκτυπο των χρηματοδοτούμενων από την ΕΕ προγραμμάτων στον τομέα αυτό. Σύμφωνα με την έκθεση εφαρμογής "τα διαρθρωτικά ταμεία χρησιμοποιήθηκαν για τη χρηματοδότηση της κατάρτισης ξένων γλωσσών, με στόχο, μεταξύ άλλων, την αύξηση της απασχολησιμότητας, την παροχή στους εργαζομένους της δυνατότητας να κατανοήσουν τους κανόνες ασφάλειας, την ανάπτυξη του τομέα του τουρισμού ή τη βελτίωση των δεξιοτήτων των δημοσίων υπαλλήλων. Η κατάρτιση στη γλώσσα της χώρας υποδοχής χρηματοδοτείται επίσης για την ενθάρρυνση της ένταξης των μεταναστών και των οικογενειών τους. Αυτό συνάδει με τις συστάσεις του Συμβουλίου (βλ. σημείο 3.γ του ΚΟΑ). **Δυστυχώς, η έκθεση εφαρμογής δεν αναφέρει ακριβή αριθμητικά στοιχεία σχετικά με τα ποσά της χρηματοδότησης που επενδύθηκαν για τον σκοπό αυτό, ούτε αναφέρει τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν.**

Ορισμένα στοιχεία διατίθενται σε χωριστό έγγραφο που δημοσιεύθηκε το 2011 από την Επιτροπή (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2011α). Μεταξύ 2007 και 2013, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ = ΕΚΤ) διέθεσε 11 δισ. ευρώ ετησίως σε όλους με στόχο τη βελτίωση των δεξιοτήτων και των ευκαιριών απασχόλησης των ατόμων. Η γλωσσική κατάρτιση είναι ένα από τα μέσα για την επίτευξη αυτού του στόχου, **αλλά δεν γνωρίζουμε το ακριβές χρηματικό ποσό που δαπανάται γι' αυτόν**. Από το 2007 έως το 2011, η εκμάθηση γλωσσών προωθήθηκε σε 244 προτεραιότητες 48 επιχειρησιακών προγραμμάτων από 21 (από συνολικά 117 επιχειρησιακά προγράμματα 27). Τα περισσότερα από τα χρηματοδοτούμενα έργα αποτελούσαν μέρος ευρύτερων πολιτικών για την ενθάρρυνση της εκμάθησης γλωσσών, της κύριας στόχευσης των εθνικών μειονοτήτων, των μεταναστών, των (μακροχρόνιων) ανέργων, των ατόμων που εγκαταλείπουν το σχολείο, των εκπαιδευτών και των εκπαιδευτών. Ορισμένα παραδείγματα για την περίοδο 2000-2006 περιγράφονται σε έκθεση που δημοσίευσε η Επιτροπή (βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2008δ).

Ένα ορατό αποτέλεσμα των πρωτοβουλιών της Επιτροπής στον τομέα της απασχολησιμότητας και της ανταγωνιστικότητας είναι η προώθηση ορισμένων θεματικών ομάδων σχετικά με τη σημασία των γλωσσικών δεξιοτήτων στην

οικονομία και η δημοσίευση διαφόρων εκθέσεων ή μελετών που αποσκοπούν στην ευαισθητοποίηση σχετικά με τη δυναμική συμβολή των γλωσσών στην απασχολησιμότητα και την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων. Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζουμε τέτοιες πρωτοβουλίες και, όπου είναι δυνατόν, συζητούμε για τη συνέχεια που θα δοθεί.

- Στην έκθεση *Languages for Jobs = Languages for Jobs* (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2011δ), που δημοσιεύθηκε από ομάδα εργασίας εμπειρογνομώνων, προσδιορίζονται διάφορα παραδείγματα «ορθών πρακτικών» για την καλύτερη αντιστοίχιση των γλωσσικών δεξιοτήτων των ατόμων που εισέρχονται στην αγορά εργασίας με τις προσδοκίες των εργοδοτών.
- Το 2009, η Επιτροπή δημιούργησε μια *εμπορική πλατφόρμα για την πολυγλωσσία*. Η πλατφόρμα, μεταξύ άλλων, συζήτησε τον τρόπο ευαισθητοποίησης σχετικά με τη σημασία των γλωσσών στις επιχειρήσεις και την ανάπτυξη υπηρεσιών και εργαλείων που θα βοηθήσουν τις επιχειρήσεις και τα άτομα να βελτιώσουν τις επαγγελματικές τους επιδόσεις μέσω μιας γλωσσικής πολιτικής. Η έκθεση δημοσιεύθηκε το 2011²⁰. Η πλατφόρμα έχει επίσης δημοσιεύσει το φυλλάδιο «Οι Γλώσσες κάνουν την επιχείρησή μας». Ένα από τα αποτελέσματα της πλατφόρμας είναι το δίκτυο CELAN για την προώθηση των γλωσσικών στρατηγικών για την ανταγωνιστικότητα και την απασχολησιμότητα (2011-2013). Στόχος του CELAN είναι η παροχή γλωσσικών υπηρεσιών σε επιχειρηματικούς φορείς, π.χ. έρευνα σχετικά με τις γλωσσικές ανάγκες των ευρωπαϊκών εταιρειών/MME σε διάφορους τομείς, καθώς και ανάλυση των υπηρεσιών και των εργαλείων που σχετίζονται με τις υπάρχουσες γλώσσες. Το σημαντικότερο αποτέλεσμα του δικτύου CELAN είναι η ανάπτυξη μιας ηλεκτρονικής εφαρμογής που ονομάζεται «Language Needs Analysis Application» = «Language Needs Analysis Application». Η εφαρμογή αυτή παρέχει ένα διαδραστικό σύστημα για τις επιχειρήσεις «για τον καθορισμό των γλωσσικών αναγκών τους, τη σύγκρισή τους με τις τρέχουσες πρακτικές και την απόκτηση πληροφοριών και πρόσβασης σε διάφορους γλωσσικούς πόρους που διατίθενται στη γλωσσική κοινότητα και στην αγορά ²¹». Ωστόσο, δεν υπάρχει εκ των υστέρων αξιολόγηση της συνέχειας που δόθηκε στις συστάσεις της πλατφόρμας. Τα αριθμητικά στοιχεία σχετικά με την πραγματική χρήση της εφαρμογής ανάλυσης γλωσσικών αναγκών θα συμβάλουν στην αξιολόγηση του αντικτύπου της.
- Το 2011, η Επιτροπή δημοσίευσε την *έκθεση σχετικά με τις στρατηγικές διαχείρισης των γλωσσών και τις βέλτιστες πρακτικές στις ευρωπαϊκές MME: το έργο Pimlico* (Hagen 2011), όπου Pimlico σημαίνει «Προώθηση, εφαρμογή, χαρτογράφηση γλωσσικών και διαπολιτισμικών στρατηγικών επικοινωνίας σε οργανισμούς και επιχειρήσεις». Το σχέδιο Pimlico εντοπίζει και περιγράφει διάφορα πρότυπα ορθής πρακτικής σε 40 ευρωπαϊκές MME που «επιλέχθηκαν για τη σημαντική εμπορική τους ανάπτυξη μέσω της διαμόρφωσης και της χρήσης στρατηγικών διαχείρισης των γλωσσών». Ένα από τα αποτελέσματα του σχεδίου είναι η εξέταση διαφόρων οργανισμών και δικτύων γλωσσικής υποστήριξης στην ΕΕ που λειτουργούν σε υπερεθνικό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας/αποτελεσματικότητας του έργου, είναι αναγκαίο να συγκεντρωθούν και να δημοσιευθούν αριθμητικά στοιχεία σχετικά με την πραγματική χρήση αυτών των πληροφοριών από τις εταιρείες.
- Από το 2009 έως το 2011, το πρόγραμμα διά βίου μάθησης χρηματοδότησε το δίκτυο LILAMA (όπου LILAMA σημαίνει *γλωσσική πολιτική για την αγορά εργασίας*). Το Δίκτυο είναι μια πλατφόρμα μάθησης για την ανταλλαγή και τη διάδοση κατευθυντήριων γραμμών, βέλτιστων πρακτικών και συστάσεων πολιτικής που συμβάλλουν στον σχεδιασμό και την εφαρμογή γλωσσικών πολιτικών προσανατολισμένων στην αγορά εργασίας²².
- Το 2011, η Επιτροπή δημοσίευσε τη *χαρτογράφηση των βέλτιστων πολύγλωσσων επιχειρηματικών πρακτικών στη μελέτη της ΕΕ*, Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2011β, και τον *γλωσσικό οδηγό για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, με τίτλο Η αποτελεσματική επικοινωνία στο πλαίσιο των διεθνών ανταλλαγών σας* (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2011β). Λείπουν στοιχεία για την αξιολόγηση της πραγματικής χρήσης του παρόντος οδηγού.

Παρόλο που οι εν λόγω μελέτες και εκθέσεις μπόρεσαν να αυξήσουν την ευαισθητοποίηση σχετικά με τη σημασία των γλωσσικών δεξιοτήτων στην οικονομία, δεν είναι εύκολο να

20 Βλ. http://ec.europa.eu/languages/library/documents/business_en.pdf

21 Βλ. <http://www.celan-platform.eu/index.html>

22 Βλ. <http://www.lilama.org/>

αξιολογηθεί ο πραγματικός τους αντίκτυπος στους εμπλεκόμενους φορείς.

3.4 Προώθηση της γλωσσικής πολυμορφίας μέσω της μετάφρασης

Το τέταρτο σημείο του ΚΟΑ αφορά τη μετάφραση. Το Συμβούλιο καλεί την Επιτροπή να παράσχει πληροφορίες σχετικά με τα εθνικά και ευρωπαϊκά σχέδια βοήθειας για τη μετάφραση πολιτιστικών προϊόντων, όπως βιβλία ή ταινίες (ιδίως μέσω υποτιτλισμού). Καλεί επίσης την Επιτροπή να ενισχύσει τα προγράμματα κατάρτισης των μεταφραστών, να υποστηρίξει πολύγλωσσες βάσεις δεδομένων ορολογίας και να ενθαρρύνει την ανάπτυξη γλωσσικών τεχνολογιών. Σε αυτή την ενότητα, βλέπουμε και επικαιροποιούμε τις σημαντικότερες πρωτοβουλίες σε αυτόν τον τομέα. **Γενικά, τα μέτρα που εφαρμόζονται στον τομέα αυτό εξηγούνται επαρκώς στην έκθεση εφαρμογής. Οι περισσότερες από αυτές είναι στοχευμένες** και συναφείς, ιδίως για την εφαρμογή μιας πολύγλωσσης πολιτικής σε επίπεδο θεσμικών οργάνων της ΕΕ (βλ. τμήμα 2.3).

Η Επιτροπή, με τη βοήθεια του προγράμματος διά βίου μάθησης (πρόγραμμα διά βίου μάθησης) δημιούργησε ένα ευρωπαϊκό μεταπτυχιακό στη μετάφραση (EMT = MET), ένα σχέδιο σε συνεργασία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που προσφέρουν προγράμματα μετάφρασης σε επίπεδο μεταπτυχιακών σπουδών με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας της κατάρτισης μεταφραστών και την απόκτηση ατόμων υψηλής ειδίκευσης για να εργαστούν ως μεταφραστές στην ΕΕ. Τα πανεπιστήμια που συμμετέχουν στο MET αποτελούν ένα δίκτυο που ονομάζεται δίκτυο EMT (= δίκτυο MET), το οποίο είναι το φόρουμ όπου τα πανεπιστήμια-μέλη του MET συναντώνται και ανταλλάσσουν βέλτιστες πρακτικές στη διδασκαλία της μετάφρασης. Το δίκτυο έχει 63 μέλη. Επιπλέον, η Επιτροπή διοργανώνει και άλλα προγράμματα και δραστηριότητες που αποσκοπούν στην προώθηση της μετάφρασης ως επάγγελμα, ιδίως το πρόγραμμα των προσκεκλημένων μεταφραστών και τις επισκέψεις στα προγράμματα της ΓΔ Μετάφρασης. Το πρώτο πρόγραμμα επιτρέπει στους μεταφραστές της Επιτροπής να περνούν μερικές εβδομάδες σε πανεπιστημιακή μετάφραση και να συμβουλευούν γλωσσομαθείς σχετικά με τις ευκαιρίες σταδιοδρομίας στην ΕΕ, ενώ το δεύτερο πρόγραμμα διοργανώνει επισκέψεις της ΓΔ Μετάφρασης για φοιτητές και άλλους με επαγγελματικό ενδιαφέρον για τη μετάφραση. Επιπλέον, η Επιτροπή διοργανώνει τον διαγωνισμό μετάφρασης *Juvenes Translatores* για την ευαισθητοποίηση των μαθητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με τη σημασία της μετάφρασης²³. Η Επιτροπή και το Κοινοβούλιο συμμετείχαν ενεργά στη δημιουργία του ευρωπαϊκού μεταπτυχιακού στη διεργασία συνεδρίων (EMCI).

Η Επιτροπή διαθέτει διάφορα εργαλεία, υλικά αναφοράς και βάσεις δεδομένων για μεταφραστές και ορολόγους, π.χ. *διαδραστική ορολογία για την Ευρώπη* (IATE = *διαδραστική ορολογία για την Ευρώπη* = TIAE). Τα δεδομένα σχετικά με την αποτελεσματική χρήση της IATE από εξωτερικούς χρήστες θα συμβάλουν στην αξιολόγηση του αντικτύπου της παρούσας πρωτοβουλίας.

Η Επιτροπή εγκαινίασε τη *διαδικτυακή πλατφόρμα για τη γλωσσική βιομηχανία* (LIND-Web), η οποία περιέχει στοιχεία και αριθμούς για τη γλωσσική βιομηχανία της ΕΕ. Η οδηγία για τις πληροφορίες του δημόσιου τομέα (2003/98/ΕΚ) θεσπίζει έναν συγκεκριμένο μηχανισμό για την προώθηση της περαιτέρω χρήσης από τα κράτη μέλη των γλωσσικών πόρων που παράγονται από τα θεσμικά όργανα και τους οργανισμούς της ΕΕ, όπως τα αρχεία μετάφρασης και τα έγγραφα που μεταφράζονται σε διάφορες γλώσσες της ΕΕ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2011α). Υπάρχουν μεταφραστικές υπηρεσίες σε 24

23 Βλ. http://ec.europa.eu/dgs/translation/programmes/index_en.htm

αντιπροσωπείες της Επιτροπής που λειτουργούν ως διεπαφή με τους ενδιαφερόμενους φορείς της εθνικής γλώσσας. **Τα δεδομένα σχετικά με τις υπηρεσίες που παρέχονται επί του παρόντος από τα εν λόγω γραφεία θα ήταν χρήσιμα για την αξιολόγηση του αντικτύπου του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς.**

Από το 2007 έως το 2011, το πρόγραμμα «Πολιτισμός» συνέβαλε στη χρηματοδότηση της μετάφρασης 1548 βιβλίων, με συνολικό προϋπολογισμό 8,4 εκατ. ευρώ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2011α). Το 2011 δημοσιεύθηκε μελέτη σχετικά με τη χρήση της λεζάντας για την ενθάρρυνση της εκμάθησης ξένων γλωσσών και τη βελτίωση της επάρκειας των ξένων γλωσσών (Media Consulting Group 2011). Σύμφωνα με πρόσφατη έκθεση, το 2015, το πρόγραμμα-πλαίσιο της Επιτροπής για τη στήριξη του πολιτισμού και του οπτικοακουστικού τομέα «Δημιουργική Ευρώπη» χρηματοδότησε τη μετάφραση περισσότερων από 500 βιβλίων (ρωμάνων, ειδήσεων, θεατρικών έργων, ποίησης, κόμικς και μυθοπλασίας για παιδιά) από 35 ευρωπαϊκές γλώσσες με προϋπολογισμό σχεδόν 4 εκατ. ευρώ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2015: 5).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εργάζεται από το 2010 για ένα νέο σύστημα αυτόματης μετάφρασης για τις δημόσιες διοικήσεις με την ονομασία *MT@EC*. Το σύστημα αυτό "επιτρέπει σε όλα τα θεσμικά όργανα και τους οργανισμούς της ΕΕ (όχι μόνο μεταφραστές, αλλά και τακτικά μέλη του προσωπικού) καθώς και στις εθνικές δημόσιες διοικήσεις στην ΕΕ να λαμβάνουν αρκετά ακριβείς αυτόματες μεταφράσεις σε συνολικά 552 ζεύγη γλωσσών, καλύπτοντας όλες τις επίσημες γλώσσες της ΕΕ. Αυτό το νέο σύστημα είναι μια βασική εξέλιξη δεδομένου ότι επιτρέπει την πολυγλωσσία στις δημόσιες υπηρεσίες" (Saville και Gutierrez Eugenio 2016:36).

Η Επιτροπή έχει δημοσιεύσει διάφορες **μελέτες** σχετικά με τη σημασία της μετάφρασης στην κοινωνία και στην οικονομία. Μεταξύ άλλων, πρέπει να αναφέρουμε μια μελέτη για τη μεταφραστική βιομηχανία (Rinsche και Portera-Zanotti 2009), μια έκθεση σχετικά με το επάγγελμα της μετάφρασης (Pym et al. 2012), ένα άρθρο σχετικά με το ρόλο της μετάφρασης στην ευρωπαϊκή κοινωνία (Euréval 2010), και μια μελέτη που επικεντρώνεται στον αντίκτυπο των νέων τεχνολογιών και των νέων επιχειρηματικών μοντέλων στην παγκόσμια μεταφραστική βιομηχανία (Kitl και Debussche 2014). Το 2010, η Επιτροπή δημοσίευσε μελέτη σχετικά με τον αντίκτυπο των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ = ΤΠΕ) και των νέων μέσων στην εκμάθηση γλωσσών (Stevens 2010).

Η Επιτροπή έχει υποστηρίξει διάφορα **επιστημονικά προγράμματα** στον τομέα της ανθρώπινης γλωσσικής τεχνολογίας. Για παράδειγμα, μία από ^{τις προτεραιότητες} του 7ου προγράμματος πλαισίου για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη (2007-2013) ήταν οι «γλωσσικές τεχνολογίες» που καλύπτουν πολλές ερευνητικές ομάδες και κλάδους, συμπεριλαμβανομένης της επεξεργασίας της φυσικής γλώσσας, της τεχνολογίας φωνής, της εξαγωγής πληροφοριών και της μηχανικής μετάφρασης. Το 2009-2010 δρομολογήθηκαν συνολικά 25 έργα γλωσσικής τεχνολογίας με συνολική χρηματοδότηση από την ΕΕ 56 εκατ. ευρώ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2011α). Το χαρτοφυλάκιο γλωσσικών τεχνολογιών περιλαμβάνει έργα του προγράμματος για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία (2007-2013). Έργα σχετικά με τις γλωσσικές τεχνολογίες, και ιδίως την αυτόματη μετάφραση, μπορούν επίσης να χρηματοδοτηθούν από το πρόγραμμα «Ορίζων 2020» (2014-2020), το νέο πρόγραμμα-πλαίσιο για την έρευνα και την καινοτομία.

Η Επιτροπή δραστηριοποιείται σε **δραστηριότητες διεθνούς συνεργασίας** στον τομέα της μετάφρασης και της διερμηνείας, για παράδειγμα στην ετήσια συνεδρίαση για τις γλωσσικές ρυθμίσεις, την τεκμηρίωση και τις δημοσιεύσεις (IAMLADP), ένα φόρουμ και ένα δίκτυο ηγετών διεθνών οργανισμών που απασχολούν παρόχους γλωσσικών διασκέψεων και υπηρεσιών. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει συνάψει διεθνείς

συμφωνίες με διάφορες κρατικές υπηρεσίες που ασχολούνται με την πολύγλωσση μετάφραση και ορολογία, όπως το Μεταφραστικό Γραφείο, τα Δημόσια Έργα και οι Κυβερνητικές Υπηρεσίες του Καναδά, το Ινστιτούτο Ερευνών της Καραϊβικής για τη Μετάφραση και τη Διερμηνεία (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2011α), το Κρατικό Εκπαιδευτικό Πανεπιστήμιο Herzen στην Αγία Πετρούπολη και το Πανεπιστήμιο Γλωσσών της Μόσχας συμμετέχουν στο πρόγραμμα επισκεπτών μεταφραστών. Στον τομέα της ερμηνείας, η Επιτροπή διαθέτει διάφορα προγράμματα διεθνούς συνεργασίας με την Κίνα, το Βιετνάμ, το Μακάο και τη Ρωσία.

3.5 Η εξωτερική διάσταση της πολυγλωσσίας

Το πέμπτο σημείο του ΚΟΑ αφορά την «εξωτερική διάσταση της πολυγλωσσίας», η οποία σημαίνει την προώθηση των ευρωπαϊκών γλωσσών στο εξωτερικό και τη βελτίωση της συνεργασίας με εθνικούς και διεθνείς οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στον τομέα της εκμάθησης γλωσσών και της γλωσσικής και πολιτιστικής πολυμορφίας. Η έκθεση εφαρμογής αναφέρει δύο πρωτοβουλίες.

Το πρώτο αφορά την **Ινδία**. Το 2008, η Επιτροπή διοργάνωσε διάσκεψη για την πολυγλωσσία και τον διαπολιτισμικό διάλογο στο Νέο Δελχί. Το 2009, υπέγραψε κοινή δήλωση για την πολυγλωσσία με την ινδική κυβέρνηση. Το 2011 διοργανώθηκε συνάντηση ανώτερων υπαλλήλων στο πλαίσιο του πολιτικού διαλόγου ΕΕ-Ινδίας. Η δεύτερη πρωτοβουλία αφορά την **Κίνα**. Το 2009, η κινεζική κυβέρνηση και η Επιτροπή υπέγραψαν κοινή δήλωση για την πολυγλωσσία. Το 2011 διοργανώθηκε διάσκεψη για την πολυγλωσσία και την εκμάθηση γλωσσών.

Δεν υπάρχουν διαθέσιμες πληροφορίες σχετικά με τη συνέχεια (εάν υπάρχει) των εν λόγω δηλώσεων. Αυτό είναι κάπως απογοητευτικό, διότι η ΕΕ αναφέρεται συχνά ως παράδειγμα που πρέπει να μελετηθεί (και μερικές φορές ακόμη και ως πρότυπο προς μίμηση) από πολυγλωσσες χώρες με πολλές επίσημες γλώσσες όπως η Ινδία ή η Νότια Αφρική. Δεδομένου ότι η πολυγλωσσία στον κόσμο είναι ο κανόνας και όχι η εξαίρεση, η ΕΕ θα πρέπει πιθανώς να αναζητήσει μοντέλα που θα μπορούσαν να δώσουν συγκεκριμένες μαρτυρίες σχετικά με τον τρόπο διαχείρισης της πολυγλωσσίας και της γλωσσικής πολυμορφίας με συγκεκριμένους όρους. Όπως σημειώνει ο Κράους, όταν Ευρωπαίοι πολιτικοί αναζητούν τέτοια μοντέλα, "το ενδιαφέρον τους συχνά καταλαμβάνεται από την περίπτωση των Ηνωμένων Πολιτειών. [Ωστόσο, αν θέλουμε να αναπτύξουμε μια καλή προσέγγιση για την ανάλυση των προοπτικών της ΕΕ ως μιας ποικιλόμορφης πολιτικής κοινότητας, θα πρέπει ίσως να επικεντρωθούμε στην εμπειρία μιας δημοκρατικής ομοσπονδίας της οποίας η πολιτική χαρακτηρίζεται ουσιαστικά από την ανάμειξη της πολυπολιτισμικότητας και του πολυεθνικού παράγοντα. Το συγκριτικό πλαίσιο για την αξιολόγηση της μελλοντικής πολιτικής της Ευρώπης θα μετατοπιστεί ελαφρά προς τα βόρεια από τις Ηνωμένες Πολιτείες στον Καναδά" (Kraus 2008: 97: 97). Η Ελβετία είναι μια άλλη ενδιαφέρουσα περίπτωση (βλ. Lacey 2013).

Τέλος, η ΕΕ θα πρέπει να δώσει μεγαλύτερη προσοχή στην ανάπτυξη της συνεργασίας με πολυγλωσσες χώρες για την ανταλλαγή εμπειριών και πρακτικών. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί η συγκριτική έρευνα στον τομέα της πολυγλωσσίας και της γλωσσικής πολιτικής. Η δημιουργία **ενός ευρωπαϊκού προεδρεύοντος ή ερευνητικού κέντρου για την πολυγλωσσία και τη γλωσσική πολιτική θα μπορούσε να συμβάλει στην προώθηση ενός πραγματικά ευρωπαϊκού οράματος για την πολυγλωσσία** στον κόσμο και όχι απλώς στην προώθηση των ευρωπαϊκών γλωσσών. Αυτό θα ήταν συνεπές με τη στήριξη της ΕΕ για μεγάλα ερευνητικά έργα στον τομέα της πολυγλωσσίας και στο

έκτο και έβδομο πρόγραμμα-πλαίσιο για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη²⁴, καθώς και με τις συστάσεις που διατύπωσε το 2005 η ίδια η Επιτροπή στο έγγραφο «Μια νέα στρατηγική-πλαίσιο για την πολυγλωσσία». Το έγγραφο αναφέρει ότι «η Επιτροπή θα παράσχει στήριξη μέσω του προγράμματος διά βίου μάθησης για μελέτες σχετικά με την κατάσταση της πολυγλωσσίας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και τη δημιουργία καρεκλών σε τομείς σπουδών που σχετίζονται με την πολυγλωσσία και τη διαπολιτισμικότητα» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2005:8).

Ο πίνακας 7 συνοψίζει τα κύρια αποτελέσματα των δραστηριοτήτων που διεξήγαγε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την εφαρμογή του ΚΟΑ και παρέχει μια γενική παρατήρηση σχετικά με τα αποτελέσματά τους.

Πεδίο	Κύρια αποτελέσματα	ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ και ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Κοινωνική συνοχή, διαπολιτισμικός διάλογος και ευρωπαϊκή ολοκλήρωση	1. Διάφορες δημοσιεύσεις 2. Δημιουργία πλατφόρμας της κοινωνίας των πολιτών για την πολυγλωσσία για τον διαπολιτισμικό διάλογο	(1 και 2) Ίσως θετικός αντίκτυπος στην ευαισθησία στα οφέλη της εκμάθησης γλωσσών και της γλωσσικής πολυμορφίας, αλλά η έλλειψη σαφών δεδομένων και δεικτών δεν μας επιτρέπει να καταλήξουμε σε οριστικό συμπέρασμα.
Διά βίου μάθηση	1. Συλλογή δεδομένων (πρώτη ευρωπαϊκή έρευνα για τις γλωσσικές δεξιότητες) 2. Άμεση χρηματοδότηση διαφόρων σχεδίων που αφορούν τη διά βίου μάθηση (5 % του προϋπολογισμού του LLP που χρησιμοποιείται για τον σκοπό αυτό) 3. Σημαντικός αριθμός συμμετεχόντων σε αυτά τα έργα	(1) Σημαντικό επίτευγμα. Διαθεσιμότητα νέων δεδομένων για τη συγκριτική αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών συστημάτων (2 και 3) Πιθανώς θετικά αποτελέσματα, αλλά απαιτούνται περισσότερα στοιχεία για τα αποτελέσματα των προγραμμάτων (π.χ. το επίπεδο των γλωσσικών δεξιοτήτων που έχουν ενδεχομένως επιτευχθεί από τους εκπαιδευόμενους) για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας και των οφελών από την εφαρμογή του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς
Απασχολησιμότητα και	1. Διάφορες δημοσιεύσεις	(1) Ίσως θετικός αντίκτυπος

24 Βλ. το σχέδιο LINEE (Γλώσσες σε ένα δίκτυο ευρωπαϊκής αριστείας = γλώσσες σε ένα ευρωπαϊκό δίκτυο αριστείας), DYLAN (Language Dynamics and Diversity Management), Eldia (European Language Diversity for All) και MIME (Mobility and Inclusion in a Multilingual Europe = Mobility and Inclusion in a Multilingual Europe)

ανταγωνιστικότητα	2. Άμεση χρηματοδότηση για την υποστήριξη της εκμάθησης ξένων γλωσσών	στην ευαισθησία στα οφέλη των ξένων γλωσσών για τις επιχειρήσεις. Θα χρειαστούν περισσότερα δεδομένα και δείκτες για την αξιολόγηση του πραγματικού αντικτύπου των εν λόγω δημοσιεύσεων. (2) Πιθανά θετικά αποτελέσματα, αλλά ελάχιστα στοιχεία σχετικά με τα τελικά αποτελέσματα αυτής της άμεσης χρηματοδότησης είναι διαθέσιμα. Οι περισσότερες από αυτές τις πρωτοβουλίες είναι στοχευμένες και συναφείς.
Πρώθηση της γλωσσικής πολυμορφίας μέσω της μετάφρασης	1. Ευρωπαϊκό Μεταπτυχιακό Μεταπτυχιακό στη Μετάφραση 2. Νέα εργαλεία και βάσεις δεδομένων για μεταφραστές 3. Υποστήριξη της μετάφρασης βιβλίων 4. Διάφορες μελέτες 5. Διάφορες δραστηριότητες διεθνούς συνεργασίας	(1 και 2) περιορισμένος αντίκτυπος και καμία συνέχεια.
Εξωτερική διάσταση της πολυγλωσσίας	1. Κοινή δήλωση για την πολυγλωσσία με την Ινδία 2. Κοινή δήλωση για την πολυγλωσσία με την Κίνα	
Πηγή: πίνακας που συντάχθηκε από τον συγγραφέα		

Πίνακας 7: Σύνοψη των δραστηριοτήτων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την εφαρμογή του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς

4 Συμπεράσματα

Βασικά αποτελέσματα:

- Οι γενικοί στόχοι του ΚΟΑ είναι συναφείς, καθώς συνάδουν με τα προβλήματα που πρόκειται να επιλύσει το ΚΟΑ. Ορισμένα νέα μέτρα μπορούν να σχεδιαστούν για την άμβλυση της έντασης μεταξύ κινητικότητας και ένταξης, π.χ. για την ενίσχυση της εκμάθησης γλωσσών κατά παραγγελία, και για την παροχή πιο πολύγλωσσων δημόσιων υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων διοικητικών εντύπων. Η διαδικτυακή γλωσσική υποστήριξη (OLS) και η μηχανική μετάφραση για τις δημόσιες διοικήσεις (MT@EC) που αναπτύχθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποτελούν καλά παραδείγματα.
- Η αξιολόγηση της συνάφειας αυτής μπορεί να πραγματοποιηθεί βάσει περιορισμένων εμπειρικών στοιχείων. Δεν διαθέτουμε επαρκή και αξιόπιστα δεδομένα για τη μελέτη των επιπτώσεων των γλωσσικών δεξιοτήτων στην οικονομική ευημερία των ατόμων και στην ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων. Στην έρευνα για την εκπαίδευση των ενηλίκων θα μπορούσαν να συγκεντρωθούν καλύτερα στοιχεία για το εισόδημα των κατοίκων της Ευρώπης. Απαιτούνται περισσότερα ποσοτικά στοιχεία σχετικά με τη χρήση των γλωσσών στις οικονομικές δραστηριότητες των ευρωπαϊκών εταιρειών (δηλαδή στις διαδικασίες αγοράς, παραγωγής και πώλησης).
- Όσον αφορά την αξιολόγηση των μέτρων και των δραστηριοτήτων της Επιτροπής για την εφαρμογή του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς, σημειώνουμε μικτές μαρτυρίες. Οι πληροφορίες σχετικά με το κόστος και την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων της ΕΕ και των δράσεων που αναλαμβάνονται για τη συμμόρφωση με το καθεστώς οικονομίας της αγοράς δεν είναι πλήρεις. Οι δείκτες που πρέπει να χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της γλωσσικής πολιτικής θα πρέπει να καθοριστούν σαφέστερα.
- Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στα τελικά αποτελέσματα των προγραμμάτων που αποσκοπούν στη βελτίωση των γλωσσικών δεξιοτήτων των σπουδαστών και των ενηλίκων. Οι μέθοδοι αξιολόγησης μπορούν να προσαρμοστούν από τις υφιστάμενες κατευθυντήριες γραμμές που έχουν ήδη δημοσιευθεί από την Επιτροπή.
- Τα κίνητρα μπορούν επίσης να αποτελέσουν αποτελεσματικό τρόπο για την προώθηση της πολυγλωσσίας, ιδίως στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.
- Θα πρέπει να υπάρχει συνοχή μεταξύ του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς και άλλων πολιτικών της ΕΕ που έχουν έμμεσο αντίκτυπο στη γλωσσική πολυμορφία και στην εφαρμογή του τύπου LM+ 2. Μερικές φορές σε ορισμένους τομείς της πολιτικής, η μονογλωσσία και/ή η de facto τριγλωσσία κυριαρχούν.
- Η εξωτερική επικοινωνία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής θα μπορούσε να είναι πιο πολύγλωσση, ιδίως για τους ιστοτόπους της.

Όπως φαίνεται στο τμήμα 1, η ενίσχυση της εκμάθησης γλωσσών και η υποστήριξη του μεταφραστικού τομέα μπορούν να θεωρηθούν τρόποι για την επίτευξη άλλων κοινωνικοοικονομικών στόχων, όπως η προώθηση της κινητικότητας, η διευκόλυνση της ένταξης των μεταναστών της ΕΕ και των μετακινούμενων πολιτών, η βελτίωση της απασχολησιμότητας και η διασφάλιση της ισότητας μεταξύ των επίσημων γλωσσών της ΕΕ (σημεία 1 και 3 του ΚΟΑ και τελικές συστάσεις).

Τα εμπειρικά στοιχεία που παρουσιάζονται στο τμήμα 2 δείχνουν ότι οι δεξιότητες ξένων γλωσσών μπορούν να έχουν θετικό αντίκτυπο στα εισοδήματα των ατόμων και στην ευημερία της κοινωνίας, και ότι η επένδυση στη διδασκαλία περισσότερων από μία ξένων γλωσσών αποτελεί κατάλληλο στόχο. Τα οφέλη αυτά μπορούν να μετρηθούν. Επιπλέον, οι δεξιότητες ξένων γλωσσών μπορούν να διευκολύνουν την κινητικότητα και την ένταξη. Δεν έχουν αποδειχθεί ακόμη στοιχεία για τον αντίκτυπο των γλωσσικών δεξιοτήτων στην απασχολησιμότητα, αλλά υπάρχει θετική σχέση μεταξύ των γλωσσικών δεξιοτήτων και του επαγγελματικού καθεστώτος. Οι γλωσσικές δεξιότητες μπορούν να συμβάλουν στην οικονομική ένταξη των μεταναστών αυξάνοντας το εισόδημά τους και τις ευκαιρίες απασχόλησης. Η μελέτη των ποσοστών γλωσσικού αποκλεισμού δείχνει ότι η ίση μεταχείριση των επίσημων γλωσσών της ΕΕ είναι απαραίτητη για να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα και η δικαιοσύνη όσον αφορά την πρόσβαση σε έγγραφα που δημοσιεύονται από την ΕΕ.

Η υποστήριξη της εκμάθησης γλωσσών για την προώθηση της κινητικότητας εντός της ΕΕ και την προώθηση της ένταξης στη χώρα υποδοχής αποτελεί έναν από τους στόχους του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς, αλλά ούτε ο τύπος LM+ 2 ούτε η προώθηση μιας μόνο γλώσσας οχήματος επαρκούν για την επίλυση της ένταξης μεταξύ κινητικότητας και ένταξης. Ορισμένα καινοτόμα μέτρα θα μπορούσαν να αναπτυχθούν σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο. **Η εκμάθηση της επίσημης γλώσσας ή των επίσημων γλωσσών της χώρας υποδοχής πριν από την αναχώρησή τους από το εξωτερικό και/ή αμέσως μετά την άφιξή τους στη χώρα υποδοχής θα πρέπει να καταστεί πιο προσιτή και φθηνότερη.** Η διαδικτυακή γλωσσική υποστήριξη (OLS) που παρέχεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στους σπουδαστές του Erasmus αποτελεί καλό παράδειγμα και θα μπορούσε να επεκταθεί και σε άλλους πληθυσμούς-στόχους (βλ. τμήμα 3.2). Επιπλέον, όπως προτείνεται στο σημείο 3.γ του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς, η ΕΕ θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά ταμεία για την παροχή ειδικών μαθημάτων γλώσσας στην επαγγελματική εκπαίδευση και την εκπαίδευση ενηλίκων. Αυτό συνάδει με τις συστάσεις που περιέχονται στα συμπεράσματα του Συμβουλίου της 20ής Μαΐου 2014 σχετικά με την πολυγλωσσία και την ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων. Στο παρόν έγγραφο, το Συμβούλιο τους καλεί να «χρησιμοποιήσουν τις δυνατότητες του προγράμματος Erasmus+ και των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων» για την επίτευξη των στόχων αυτών.

Η μεγαλύτερη παροχή πολύγλωσσων δημόσιων υπηρεσιών, τουλάχιστον στις μεγάλες πόλεις, θα μπορούσε να είναι χρήσιμη. Η παροχή τυποποιημένων διοικητικών εντύπων σε διάφορες γλώσσες μπορεί να διευκολύνει τις οικονομικές δραστηριότητες και τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης. Έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος, αλλά υπάρχει περιθώριο για πρόοδο²⁵. Η αυτόματη μετάφραση για τις δημόσιες διοικήσεις (MT@EC) που αναπτύχθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορεί να είναι πολύ χρήσιμη

25 Για παράδειγμα, τα πρότυπα της ΕΕ στον τομέα του συντονισμού των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης προβλέπουν ότι οι δικαιούχοι καλύπτονται από τη νομοθεσία μιας μόνο χώρας και λαμβάνουν επιδόματα στη χώρα αυτή, και ότι οι οργανισμοί κοινωνικής ασφάλισης αποφασίζουν σχετικά με τη νομική δικαιοδοσία στην οποία υπάγονται οι δικαιούχοι (αυτό αναφέρεται ως αρχή «εφαρμοστέου ενιαίου δικαίου»), π.χ. κάποιος που έχει την έδρα του και εργάζεται στην Αυστρία με πρόσθετη οικονομική δραστηριότητα στη Σλοβακία θα πρέπει να καταβάλλει το σύνολο της κοινωνικής ασφάλισής του στην Αυστρία. Ωστόσο, κάθε εθνικός οργανισμός χρησιμοποιεί διαφορετικές μορφές σε διαφορετικές γλώσσες τις οποίες οι υπάλληλοι που εργάζονται σε οργανισμούς του εξωτερικού δεν κατανοούν απαραίτητα. Ως εκ τούτου, οι ευρωπαίοι πολίτες που εργάζονται σε περισσότερα από ένα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν διοικητικά εμπόδια που αυξάνουν το κόστος της κινητικότητας.

σε αυτόν τον τομέα (βλ. τμήμα 3.4). Αυτό υπογραμμίζει τη σημασία της μετάφρασης και της διερμηνείας για τη διαχείριση της πολυγλωσσης επικοινωνίας στην Ευρώπη. Συμπερασματικά, οι **γενικοί στόχοι που παρουσιάζονται στο ΚΟΑ είναι σημαντικοί, διότι συνάδουν με τα προβλήματα που πρόκειται να επιλύσει το ΚΟΑ. Οι γλωσσικές δεξιότητες αποφέρουν διάφορα είδη παροχών (ή «παροχών») στα άτομα, την κοινωνία και το θεσμικό όργανο της ΕΕ. Ορισμένα από αυτά τα οφέλη έχουν ποσοτικοποιηθεί (ή μπορεί να είναι) ποσοτικά. Ωστόσο, ορισμένα καινοτόμα μέτρα θα πρέπει να σχεδιαστούν για την περαιτέρω άμβλυνση της έντασης μεταξύ κινητικότητας και ένταξης.**

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στην εν λόγω μελέτη η αξιολόγηση της συνάφειας του ΚΟΑ πραγματοποιήθηκε βάσει περιορισμένων εμπειρικών στοιχείων. Τα στοιχεία αυτά αφορούν λίγες μόνο ευρωπαϊκές χώρες, συμπεριλαμβανομένων χωρών εκτός ΕΕ, όπως η Τουρκία ή η Ελβετία. **Δεν διαθέτουμε επαρκή και αξιόπιστα στοιχεία για να μελετήσουμε τις επιπτώσεις των γλωσσικών δεξιοτήτων στην οικονομική ευημερία των ατόμων, συγκρίνοντας έτσι τη σημασία των διαφόρων γλωσσών στην αγορά εργασίας και λαμβάνοντας υπόψη τις περιφερειακές επιπτώσεις (για παράδειγμα, οι γλωσσικές δεξιότητες στα ιταλικά δεν ανταμείβονται κατά πάσα πιθανότητα εξίσου στις γαλλικές περιφέρειες Ροδανο-Άλπεις και Βρετάνη).** Εξ όσων γνωρίζουμε, η έρευνα για την εκπαίδευση των ενηλίκων που δημοσίευσε η Eurostat είναι επί του παρόντος το μοναδικό σύνολο δεδομένων που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για διευρωπαϊκές αναλύσεις της σχέσης μεταξύ γλωσσικών δεξιοτήτων και απασχολησιμότητας ή/και ατομικού εισοδήματος. Ωστόσο, η ποιότητα των συλλεγόμενων δεδομένων θα πρέπει να βελτιωθεί, ιδίως για τις μεταβλητές που περιγράφουν το εισόδημα των ερωτηθέντων. Μια πιθανή λύση είναι η δημοσίευση ορισμένων ad hoc ερευνών ή η συμπερίληψη, σε τακτά χρονικά διαστήματα, συγκεκριμένων ερωτήσεων σχετικά με τις γλωσσικές δεξιότητες σε μεγάλης κλίμακας αντιπροσωπευτικές διαχρονικές μελέτες, όπως η μελέτη της *γερμανικής κοινωνικοοικονομικής ομάδας (SOEP)*. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την εξέταση της συμβολής των γλωσσικών δεξιοτήτων στο ΑΕγχΠ της ΕΕ. Για να αξιολογήσουμε τη συμβολή των γλωσσικών δεξιοτήτων στην ανταγωνιστικότητα και τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας, χρειαζόμαστε **ποσοτικά** δεδομένα σχετικά με τη χρήση των γλωσσών στις διαδικασίες αγορών, παραγωγής και πώλησης των ευρωπαϊκών εταιρειών (βλ. για παράδειγμα τμήμα 2.1.2). Αυτή η ιδέα δεν είναι εντελώς νέα. Το έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής σχετικά με την *εκτίμηση επιπτώσεων: συνοδευτικό έγγραφο της ανακοίνωσης για την πολυγλωσσία: ένα πλεονέκτημα για την Ευρώπη και μια κοινή δέσμευση* συνιστά τη συλλογή δεδομένων έρευνας σχετικά με τις γλωσσικές στρατηγικές που υιοθετούνται από τις επιχειρήσεις, τους παρόχους και τις τοπικές αρχές, καθώς και τη συλλογή δεδομένων σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο η γλωσσική και πολιτιστική πολυμορφία λαμβάνεται υπόψη από τα μέσα ενημέρωσης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2008c:32). **Τα δεδομένα που συλλέγονται στην Ελβετία αποτελούν παράδειγμα.**

Η αξιολόγηση των μέτρων και των δραστηριοτήτων που έθεσε σε εφαρμογή η Επιτροπή για την εφαρμογή του ΚΟΑ έδειξε ότι, αν και πολλές δράσεις ήταν συναφείς (υπό το πρίσμα των αποτελεσμάτων που παρουσιάζονται στο τμήμα 2), οι **πληροφορίες σχετικά με το κόστος και την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων και των δράσεων της ΕΕ για την επίτευξη των στόχων του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς είναι συχνά ελλιπείς. Οι δείκτες για την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της γλωσσικής πολιτικής θα πρέπει να καθοριστούν καλύτερα.** Τα δημοσιευμένα στοιχεία αναφέρονται σε εισροές (σε ευρώ που επενδύθηκαν) και ενίοτε σε προϊόντα (π.χ. αριθμός

υποστηριζόμενων προγραμμάτων), αλλά θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στην αξιολόγηση των τελικών αποτελεσμάτων (ή των συνεπειών) των εν λόγω προγραμμάτων στον πληθυσμό-στόχο. Ένα καλό μοντέλο για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας/αποτελεσματικότητας της χρηματοδότησης από την ΕΕ των γλωσσικών πολιτικών για τη στήριξη των μειονοτικών γλωσσών παρέχεται από την έκθεση Grin et al. (2003). Οι μέθοδοι αξιολόγησης μπορούν να προσαρμοστούν από κατευθυντήριες γραμμές που έχουν ήδη δημοσιευθεί από την Επιτροπή (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 1999, Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2008α). Οι δείκτες επιδόσεων θα πρέπει να σχεδιάζονται καλύτερα (βλ. τμήμα 1.2).

Τα αποτελέσματα της χρηματοδοτικής στήριξης της ΕΕ για την εκμάθηση γλωσσών μεταξύ του Erasmus και των διεθνών φοιτητών θα μπορούσαν να παρακολουθούνται καλύτερα. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η άμεση χρηματοδοτική στήριξη είναι μόνο ένας από τους μοχλούς που μπορεί να χρησιμοποιήσει η ΕΕ για την επίτευξη των στόχων του ΚΟΑ. **Τα κίνητρα μπορούν επίσης να αποτελέσουν αποτελεσματικό τρόπο για την προώθηση της πολυγλωσσίας.** Για παράδειγμα, η επιλογή της γλώσσας των ατόμων και των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανταποκρίνεται στα κίνητρα που ενσωματώνονται στα συστήματα αξιολόγησης της ποιότητας των δραστηριοτήτων έρευνας και διδασκαλίας (π.χ. κατάταξη πανεπιστημίων). Η σύνδεση της δημόσιας χρηματοδότησης των πανεπιστημίων ή της στήριξης της κινητικότητας των σπουδαστών με τον απλό αριθμό των εγγεγραμμένων διεθνών φοιτητών μπορεί να αποτελέσει κίνητρο για πανεπιστημιακά προγράμματα που πραγματοποιούνται μόνο στην αγγλική γλώσσα, χωρίς να δίνεται αρκετή προσοχή στη διδασκαλία στους σπουδαστές της επίσημης γλώσσας της χώρας υποδοχής. Η χρήση ενός δείκτη όπως «ο αριθμός των εγγεγραμμένων διεθνών φοιτητών που φθάνουν το επίπεδο C1 στις τοπικές γλωσσικές γνώσεις στο τέλος των σπουδών τους» αντί ενός απλού αριθμού αλλοδαπών φοιτητών θα μπορούσε να αποτελέσει κίνητρο για τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης να προωθήσουν αποτελεσματικότερα την εκμάθηση γλωσσών μεταξύ των διεθνών φοιτητών. Σε γενικές γραμμές, **θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στη συνοχή μεταξύ του καθεστώτος οικονομίας της αγοράς και άλλων πολιτικών της ΕΕ που έχουν έμμεσο αντίκτυπο στη γλωσσική πολυμορφία και στην εφαρμογή του τύπου LM+ 2, όπως η «διεθνοποίηση» της πολιτικής για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας και την καινοτομία, και η χρήση γλωσσών στους δικτυακούς τόπους των θεσμικών οργάνων της ΕΕ.** Μερικές φορές σε αυτούς τους τομείς πολιτικής επικρατεί η μονογλωσσία ή η εκ των πραγμάτων τριγλωσσία, γεγονός που μπορεί να έχει αντίκτυπο στα κίνητρα των ατόμων και των οικογενειών για τα οποία οι γλώσσες πρέπει να μαθαίνουν και να χρησιμοποιούν. Όπως επισημαίνεται στο προαναφερόμενο έγγραφο των υπηρεσιών της Επιτροπής: *συνοδευτικό έγγραφο της ανακοίνωσης για την πολυγλωσσία: πλεονέκτημα για την Ευρώπη και κοινή δέσμευση*, «η πολυγλωσσία είναι ένα οριζόντιο ζήτημα που έχει αντίκτυπο στην ανταγωνιστικότητα και την ευρωπαϊκή ιθαγένεια και θα πρέπει να ενσωματωθεί σε μια σειρά πολιτικών πέραν της εκπαίδευσης» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2008γ:5).

Το τελικό σχόλιο σχετικά με τον τελικό στόχο του ΚΟΑ βρίσκεται εδώ. Το Συμβούλιο καλεί την Επιτροπή να «θεσπίσει μέτρα, στο πλαίσιο του νέου ολοκληρωμένου πλαισίου πολιτικής για την πολυγλωσσία και εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων της, ώστε να ληφθούν υπόψη οι γλωσσικές ανάγκες των πολιτών και των θεσμικών οργάνων, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή i) στις σχέσεις μεταξύ των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων και του κοινού και ii) στις σχέσεις μεταξύ των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων και των εθνικών

θεσμικών οργάνων, με ιδιαίτερη προσοχή στην παροχή πληροφοριών σε όλες τις επίσημες γλώσσες και στην προώθηση της πολυγλωσσίας στους δικτυακούς τόπους της Επιτροπής». Η Επιτροπή δεν ασχολήθηκε με το θέμα αυτό στην έκθεση εφαρμογής ή στα σχετικά έγγραφα. Ωστόσο, οι μαρτυρίες που παρέχονται στο τμήμα 2.3 δείχνουν ότι η πολυγλωσσία θα μπορούσε να προωθηθεί καλύτερα στους δικτυακούς τόπους της Επιτροπής. Πέραν του ότι αποτελούν αποθετήριο ειδήσεων ή γενικών πληροφοριών, οι ιστοσελίδες της Επιτροπής περιέχουν επίσης υλικό το οποίο μπορεί να έχει στρατηγική σημασία για οικονομικούς παράγοντες, όπως οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, οι ενώσεις και οι ΜΚΟ που ανταποκρίνονται σε προσκλήσεις υποβολής προσφορών, προγράμματα χρηματοδότησης ή διαδικασίες σύναψης συμβάσεων.

5 Παραπομπές

- Aldashev, Alisher, Johannes Gernandt, και Stephan L. Thomsen (2009). «Language use, participation, employment and income Evidence for foreigners in West Germany with multiple sources of selection», *Labour Economics*, 16, σ. 330-341.
- Ammon, Ulrich (2015). *Die Stellung der deutschen Sprache in der Welt* Berlin: Από τον Γκρούπερ.
- Aparicio Fenoll, Ainhoa και Zoë Kuehn (2016). «Η γνώση ξένων γλωσσών προάγει τη μετανάστευση νέων ατόμων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης;», στο Gazzola, Michele και Bengt-Arne Wickström (επιμ.) *The Economics of Language Policy*, σ. 331-356. Cambridge: Ο τύπος του MIT.
- Araújo, Luísa, Patrícia Dinis da Costa, Salvo Flisi, και Elena Soto Calvo (2015). *Γλώσσα και απασχολησιμότητα*. Λουξεμβούργο: Ευρωπαϊκή Επιτροπή — Κοινό Κέντρο Ερευνών.
- Bane Mullarkey Ltd. (2009). *Τα οικονομικά οφέλη που συνδέονται με την ιρλανδική γλώσσα, τα οποία αυξήθηκαν στο Galway City και στο Galway Gaeltacht*. Galway: Gaillimh o Gaeilge.
- Beadle, Shane, Martin Humburg, Richard Smith, και Patricia Vale (2015). *Μελέτη για την επάρκεια ξένων γλωσσών και την απασχολησιμότητα*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Budría, Santiago και Pablo Swedberg (2012). *Ο αντίκτυπος της γλωσσικής επάρκειας στις αποδοχές των μεταναστών στην Ισπανία*, έγγραφο προβληματισμού της IZA αριθ. 6957. Βόννη: Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit.
- CILT (2006). *ELAN: Επιπτώσεις στην ευρωπαϊκή οικονομία των ελλείψεων ξένων γλωσσών στις επιχειρήσεις*. Λονδίνο: CILT, Εθνικό Κέντρο Γλωσσών.
- Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2008α). «Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 22ας Μαΐου 2008 για την πολυγλωσσία», *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, C 140, σ. 14-15.
- Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2008β). «Ψήφισμα του Συμβουλίου της 21ης Νοεμβρίου 2008 σχετικά με μια ευρωπαϊκή στρατηγική για την πολυγλωσσία», *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, C 320 (16.12.2008), σ. 1-3.
- Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2010). Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με τις γλωσσικές δεξιότητες για την ενίσχυση της κινητικότητας, *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, C 372, σ. 27-30.
- Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2012). «Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1260/2012 του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2012, για την εφαρμογή ενισχυμένης συνεργασίας στον τομέα της δημιουργίας ενιαίου καθεστώτος προστασίας των ευρεσιτεχνιών όσον αφορά τις εφαρμοστέες μεταφραστικές ρυθμίσεις», *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, L 361, σ. 89-92.
- Cullen, Joe, Clare Cullen, Véronique Maes, και Gigliola Paviotti (2008α). *Πολυγλωσσία: μεταξύ των στόχων πολιτικής και της εφαρμογής*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.
- Cullen, Joe, Clare Cullen, Véronique Maes και Gigliola Paviotti (2008β). *Πολυγλωσσία: μεταξύ των στόχων πολιτικής και της εφαρμογής — Παραρτήματα*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.
- Danguy, Jérôme και Bruno Van Pottelsberghe de la Potterie (2011). «Ανάλυση κόστους-οφέλους του κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας», *Journal of Benefit-Cost Analysis*, 2 (2), σ. 1-41.
- Di Paolo, Antonio και Aysit Tansel (2015). Επιστροφή σε ξένες γλωσσικές δεξιότητες σε μια αναπτυσσόμενη χώρα: Η περίπτωση της Τουρκίας, *Journal of Development Studies* 51, σ. 407-421.

- Dustmann, Christian (1994). «Speaking fluency, writing fluency and income of migrants», *Journal of Population Economics*, 7 (2), σ. 133-156.
- Ντάστμαν, Κρίστιαν και Φραντσέσκα Φάμπρι (2003). Γλωσσική επάρκεια και αγορά εργασίας. Επιδόσεις των μεταναστών στο Ηνωμένο Βασίλειο", *The Economic Journal*, 113, σ. 695717.
- Egger, Peter H. και Andrea Lassman (2016). «Πολιτιστική διασύνδεση και εξαγωγική ποικιλία αλληλεπικαλύπτονται μεταξύ των χωρών», στο Gazzola, Michele και Bengt-Arne Wickström (επιμ.) *The Economics of Language Policy*, σ. 357-380. Cambridge: Ο τύπος του MIT.
- Egger, Peter H. και Andrea Lassmann (2012). «Οι γλωσσικές επιπτώσεις στο διεθνές εμπόριο: Μια μετα-ανάλυση", *Economics Letters*, 116, σ. 121-124.
- Egger, Peter H. και Farid Toubal (2016). «Κοινή ομιλούμενη γλώσσα και διεθνές εμπόριο», στο Ginsburgh, Victor και Shlomo Weber (επιμ.) *The Palgrave Handbook of Economics and Language*, σ. 263-289. Basingstoke: Ο Παλγκρέιβ.
- ΕΡΟ-ΟΗΙΜ (2013). Βιομηχανίες έντασης δικαιωμάτωνδιανοητικής ιδιοκτησίας: συμβολή στις οικονομικές επιδόσεις και την απασχόληση στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Έκθεση ανάλυσης επιπέδου βιομηχανίας, Σεπτέμβριος 2013. Munchen-Alicante: Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας (ΕΓΔΕ) και Γραφείο Εναρμόνισης στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (ΓΕΕΑ).
- Eureval (2010). Συμβολή της μετάφρασης στην πολυγλωσσική κοινωνία στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Μελέτες για τη μετάφραση και την πολυγλωσσία. Βρυξέλλες: Γενική Διεύθυνση Μετάφρασης. Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1999). Συλλογή μέσων — Αξιολόγηση κοινωνικοοικονομικών προγραμμάτων (6 τόμοι). Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2003). Προώθηση της εκμάθησης γλωσσών και της γλωσσικής πολυμορφίας: Σχέδιο δράσης 2004-2006, COM(2003) 449 τελικό. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2005). Ένα νέο στρατηγικό πλαίσιο για την πολυγλωσσία, COM(2005) 596 τελικό. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2007). Κινητικότητα, μέσο για περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας: Το ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για την επαγγελματική κινητικότητα (2007-2010), COM(2007) 773 τελικό. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2008α). ΕΚΤΙΜΗΜΕΝΗ: Οι πόροι για την αξιολόγηση της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης· Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2008β). Πράσινη Βίβλος — Μετανάστευση και κινητικότητα: προκλήσεις και ευκαιρίες για τα εκπαιδευτικά συστήματα της ΕΕ, COM(2008) 423. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2008γ). Εκτίμηση επιπτώσεων. Συνοδευτικό έγγραφο της ανακοίνωσης "Πολυγλωσσία: πλεονέκτημα για την Ευρώπη και κοινή δέσμευση", COM(2008) 2444. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2008δ). Καταγραφή των κοινοτικών δράσεων στον τομέα της πολυγλωσσίας και των αποτελεσμάτων της διαδικτυακής δημόσιας διαβούλευσης. Συνοδευτικό έγγραφο της ανακοίνωσης της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Πολυγλωσσία: πλεονέκτημα για την Ευρώπη και κοινή δέσμευση, SEC(2008) 2443. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2008ε). Πολυγλωσσία: πλεονέκτημα για την Ευρώπη και κοινή δέσμευση, COM(2008) 566 τελικό. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2009). *Ένταξη των παιδιών μεταναστών στα σχολεία της Ευρώπης*. Βρυξέλλες: Ευρυδίκη — Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011α). *Κατάλογος των κοινοτικών δράσεων στον τομέα της πολυγλωσσίας — Επικαιροποίηση 2011*, SEC(2011) 926. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011β). *Ο γλωσσικός οδηγός για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις. Επιτυχής επικοινωνία στο διεθνές σας εμπόριο* Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011γ). *Εκμάθηση γλωσσών σε επίπεδο προσχολικής εκπαίδευσης: να καταστεί αποτελεσματική και βιώσιμη. Εγχειρίδιο πολιτικής*, SEC (2011) 928 τελικό. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011δ). *Γλώσσες για θέσεις εργασίας. Παροχή πολύγλωσσων επικοινωνιακών δεξιοτήτων για την αγορά εργασίας.* , Έκθεση της θεματικής ομάδας εργασίας «Γλώσσες για θέσεις εργασίας». Ευρωπαϊκό στρατηγικό πλαίσιο για την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011ε). *Χαρτογράφηση των βέλτιστων πολύγλωσσων επιχειρηματικών πρακτικών στην ΕΕ*. Βρυξέλλες: Γενική Διεύθυνση Μετάφρασης. Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011 στ). *Έκθεση σχετικά με την εφαρμογή του ψηφίσματος του Συμβουλίου της 21ης Νοεμβρίου 2008 σχετικά με μια ευρωπαϊκή στρατηγική για την πολυγλωσσία*, SEC(2011) 927. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012α). *Οι Ευρωπαίοι και οι γλώσσες τους*, Ειδικό Ευρωβαρόμετρο 386. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012β). *Πρώτη ευρωπαϊκή έρευνα για τις γλωσσικές ικανότητες*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012γ). *Γλωσσικές δεξιότητες για την απασχολησιμότητα, την κινητικότητα και την ανάπτυξη*, που συνοδεύει το έγγραφο. Ανακοίνωση της Επιτροπής. «Επανεξέταση της εκπαίδευσης: Επένδυση σε δεξιότητες για καλύτερα κοινωνικοοικονομικά αποτελέσματα». SWD(2012) 372 τελικό. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012δ). *Γλωσσικές δεξιότητες για την απασχολησιμότητα, την κινητικότητα και την ανάπτυξη. Συνοδευτικό έγγραφο με τίτλο «Rethinking Education: Investing in skills for better social-economic results» (Ανασχεδιασμός Education: Investing στις δεξιότητες για καλύτερα κοινωνικοοικονομικά αποτελέσματα)*, SWD(2012) 372 final. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012ε). *Επανεξέταση της εκπαίδευσης: ανάλυση ανά χώρα μέρος I. Συνοδεύοντας το έγγραφο Rethinking Education: Investing στις δεξιότητες για καλύτερα κοινωνικοοικονομικά αποτελέσματα*, SWD(2012) 377 final. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012στ). *Επανεξέταση Education: Investing στις δεξιότητες για καλύτερα κοινωνικοοικονομικά αποτελέσματα* COM(2012) 669 final. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2015). *Γλωσσικές δεξιότητες στο σχολείο και στην εργασία. Νέα στοιχεία σχετικά με τις εθνικές γλωσσικές δοκιμασίες και την αξία των γλωσσικών δεξιοτήτων στην αγορά εργασίας*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2008). «Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 24ης Μαρτίου 2009 σχετικά με την πολυγλωσσία: ένα πλεονέκτημα για την Ευρώπη και μια κοινή δέσμευση (2008/2225(INI))", *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, C 117 E, σ. 59-64.
- Eurostat (2016). *Στατιστικές εκμάθησης ξένων γλωσσών*, Statistics explained, Eurostat.
- Fidrmuc, Jan και Jarko FIDRMUC (2015). «Ξένες γλώσσες και εμπόριο: στοιχεία από ένα

φυσικό πείραμα", *Empirical Economics*, DOI 10.1007/s00181-015-0999-7.

- Fidrmuc, Jan, Victor Ginsburgh, και Shlomo Weber (2010). «Σενάρια πέραν της ομοφωνίας: Θα μπορούσε η ειδική πλειοψηφία των κρατών μελών να ελαφρύνει το βάρος της πολυγλωσσίας στην Ευρώπη;», στο Hanf, Dominik, Klaus Malacek, και Elise Muir (επιμ.) *Γλώσσες και ευρωπαϊκή ολοκλήρωση*, σ. 259-279. Βρυξέλλες: Ο Πίτερ Λανγκ.
- Gazzola, Michele (2014α). *Την αξιολόγηση των γλωσσικών καθεστώτων. Θεωρία και εφαρμογή σε πολύγλωσσους οργανισμούς διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας*. Άμστερνταμ: Ο Τζον Μπέντζαμινς.
- Gazzola, Michele (2014β). «Partecipazione, esclusione linguistica e traduzione: Una valutazione del regime linguistico dell'Unione europea», *Studi Italiani di Linguistica Teorica e Applicata*, 43 (2), σ. 227-264.
- Gazzola, Michele (2015). «Αναγνώριση και μετρίασμός των γλωσσικών ανισοτήτων στη διαχείριση των πληροφοριών για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας στην Ευρώπη», *World Patent Information*, (40), σ. 43-50.
- Gazzola, Michele (2016). Πολύγλωσση επικοινωνία για ποιον; Γλωσσική πολιτική και δικαιοσύνη στην Ευρωπαϊκή Ένωση", *Ευρωπαϊκή Ένωση Πολιτική*, DOI: 10.1177/1465116516657672.
- Gazzola, Michele (2016, επικείμενη). Γλωσσικές δεξιότητες και καθεστώς απασχόλησης των ενηλίκων μεταναστών στην Ευρώπη", Beacco, Jean-Claude, Hans-Jürgen Krumm, David Little, και Philia Thalgott (επιμ.) *Η γλωσσική ένταξη των ενηλίκων μεταναστών. Μερικά μαθήματα από την έρευνα*. Βερολίνο/Βοστόνη: Από τον Γκρούιτερ-Μουτόν.
- Gazzola, Michele (2016, στον Τύπο). «Documenti e Orientamenti dell'Unione europea in materia di multilinguismo», σε Caretti, Paolo και Giuseppe Mobilio (επιμ.) *La lingua come fattore di integrazione sociale e politica*, σ. 99-131. Τορίνο: Ο Giappichelli.
- Gazzola, Michele και François Grin (2013). Είναι το ELF πιο αποτελεσματικό και δίκαιο από τη μετάφραση; Αξιολόγηση του πολυγλωσσικού καθεστώτος της ΕΕ", *International Journal of Applied Linguistics*, 23 (1), σ. 93-107.
- Gazzola, Michele, François Grin και Bengt-Arne Wickström (2016). «Μια συνοπτική βιβλιογραφία των γλωσσικών οικονομικών», σε Gazzola, Michele και Bengt-Arne Wickström (επιμ.) *The Economics of Language Policy*, σ. 53-92. Cambridge (MA): Ο τύπος του MIT.
- Ginsburgh, Victor and Juan Prieto (2011). «Returns to foreign languages of native workers in the EU», *Επανεξέταση των βιομηχανικών και εργασιακών σχέσεων*, 64 (3), σ. 599-618.
- Ginsburgh, Victor and Shlomo Weber (2005). «Γλωσσική στέρση του δικαιώματος ψήφου στην Ευρωπαϊκή Ένωση», *Journal of Common Market Studies*, 43 (2), σ. 273-286.
- Gobierno vasco (2016). *Αξία και οικονομικός αντίκτυπος της βασκικής γλώσσας*. Σαν Σεμπαστιάν: Βασκική κυβέρνηση — Τμήμα παιδείας, γλωσσικής πολιτικής και πολιτισμού.
- Grin, François (1999). *Δεξιότητες και ανταμοιβές. Η αξία των γλωσσών στην Ελβετία*. Fribourg: Πανεπιστημιακές εκδόσεις του Fribourg.
- Χαμόγελο, François (2003). «Γλώσσα Προγραμματισμού και Οικονομίας», *Current Issues in Language Planning*, 4 (1), σ. 1-66.
- Χαμόγελο, François, László Marác, Nike K. Pokorn, και Peter A. Kraus (2014). «Κινητικότητα και ένταξη στην πολύγλωσση Ευρώπη: Έγγραφο θέσης σχετικά με το σχέδιο MIME». Γενεύη: Πανεπιστήμιο της Γενεύης <http://www.mime-project.org/resources/MIME-POSITIONPAPER-V4.pdf>
- Χαμόγελο, François, Tom Moring, Durk Gorter, Johan Häggman, Dónall Ó Riagáin, και Miguel Strubell (2003). *Υποστήριξη των μειονοτικών γλωσσών στην Ευρώπη*. Βρυξέλλες:

Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

- Grain, François, Claudio Sfreddo, και François Vaillancourt (2009). *Ξένες γλώσσες στην επαγγελματική δραστηριότητα*, έργο αριθ. 405640-108630. Γενεύη: Πανεπιστήμιο της Γενεύης www.elf.unige.ch
- Grain, François, Claudio Sfreddo, και François Vaillancourt (2010). *Τα οικονομικά του πολύγλωσσου χώρου εργασίας*. Λονδίνο: Ο Ρούτλετζ.
- Grain, François και François Vaillancourt (1997). Η οικονομία της πολυγλωσσίας: Επισκόπηση και αναλυτικό πλαίσιο," *Annual Review of Applied Linguistics*, 17, σ. 4365.
- Hagen, Stephen (2010). *Η μελέτη ELAN-CAT: Μελέτη της χρήσης των γλωσσών για το εμπόριο και το εμπόριο στην Καταλονία*. Βαρκελώνη: Universitat Oberta de Catalunya.
- Hagen, Stephen (2011). *Έκθεση σχετικά με τις στρατηγικές διαχείρισης των γλωσσών και τις βέλτιστες πρακτικές στις ευρωπαϊκές ΜΜΕ: Το έργο Pimlico*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Hanf, Dominik, Klaus Malacek, και Elise Muir (επιμ.) (2010). *Γλώσσες και ευρωπαϊκή ολοκλήρωση*. Βρυξέλλες: Ο Πίτερ Λανγκ.
- Harhoff, Dietmar, Karin Hoisl, Bettina Reichl, και Bruno Van Pottelsberghe (2009). «Επικύρωση διπλώματος ευρεσιτεχνίας σε επίπεδο χώρας — ο ρόλος των αμοιβών και του κόστους μετάφρασης», *Πολιτική Έρευνας*, 38, σ. 1423-1437.
- Hornberger, Nancy H. (2006). «Πλαίσια και μοντέλα στη γλωσσική πολιτική και σχεδιασμό», στο Ricento, Thomas (επιμ.) *Μια εισαγωγή στη γλωσσική πολιτική. Θεωρία και μέθοδοι*, σ. 24-41. Οξφόρδη: Ο Μπλάκγουελ.
- ICF Consulting Services (2015). *Διδασκαλία και εκμάθηση γλωσσών σε πολύγλωσσες αίθουσες διδασκαλίας*. Βρυξέλλες: Γενική Διεύθυνση Εκπαίδευσης και Πολιτισμού. Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- ICF GHK (2014). *Γλώσσες στην εκπαίδευση και την κατάρτιση: Τελική συγκριτική ανάλυση χώρας*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Knoepfel, Peter, Corinne Larrue, Frédéric Varone, και Michael Hill (2007). *Ανάλυση της δημόσιας πολιτικής*. Μπρίστολ: Ο Τύπος Πολιτικής. [Πρωτότυπο: *Ανάλυση και καθοδήγηση των δημόσιων πολιτικών* (2η έκδοση), Γενεύη-Βασιλεία: Helbing & Lichtenhahn, 2006].
- Kraus, Peter A. (2008). *Μια μονοδιάστατη ποικιλομορφία; European integration and the challenge of language policy*", στο Arzoz, Xabier (επιμ.) *Σεβασμός της γλωσσικής πολυμορφίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, σ. 86-103. Άμστερνταμ: Ο Τζον Μπέντζαμινς.
- Krzyzanowski, Michal και Ruth Wodak (2011). Στρατηγικές πολιτικής και γλωσσικές πολιτικές: η στρατηγική της Λισαβόνας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι επιπτώσεις της στην πολιτική της ΕΕ για τη γλώσσα και την πολυγλωσσία, *γλωσσική πολιτική*, 10, σ. 115-136.
- Lacey, Joseph (2013). «Πρέπει η Ευρώπη να είναι ελβετική; On the Idea of a Voting Space and the Possibility of a Multilingual Demos," *British Journal of Political Science*, σ. 1-22.
- Λέσλι, Ντέρεκ και Τζοάν Λίντλεϊ (2001). «Ο αντίκτυπος της γλωσσικής ικανότητας στην απασχόληση και τις αποδοχές των εθνοτικών κοινοτήτων της Βρετανίας», *Economica*, 68, σ. 587606.
- Μαρς, Ντέιβιντ και Ρίτσαρντ Χιλ (2009). *Μελέτη για τη συμβολή της πολυγλωσσίας στη δημιουργικότητα*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- McCormick, Christopher (2013). «Οι χώρες με καλύτερα αγγλικά έχουν καλύτερες οικονομίες», *Harvard Business Review*, 15 Νοεμβρίου.
- Media Consulting Group (2011). *Μελέτη σχετικά με τη χρήση του υποτιπλισμού. Το δυναμικό του υποτιπλισμού για την ενθάρρυνση της εκμάθησης ξένων γλωσσών και τη*

βελτίωση της εκμάθησης ξένων γλωσσών· Βρυξέλλες: Γενική Διεύθυνση Εκπαίδευσης και Πολιτισμού. Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

- Melitz, Jacques (2008). «Γλώσσα και εξωτερικό εμπόριο», *Ευρωπαϊκή Οικονομική Επισκόπηση*, 52, σ. 667-699.
- Ó Riagáin, Pádraig (2015). «A comparative analysis of measures of language proficiency in EB and national surveys», έγγραφο που παρουσιάστηκε στο Συμπόσιο του *Ευρωβαρόμετρου @ GESIS. Four Decades of Surveying Europe — Perspectives on Academic Research with the European Commission's Eurobarometer Surveys*, Παρασκευή 10 Ιουλίου 2015, Κολωνία Γερμανία, http://www.gesis.org/fileadmin/upload/events/EBSymposium/Poster/ORIagain_Poster.pdf
- Phillipson, Robert (2003). *Μόνο στην αγγλική Ευρώπη; Προκλητική γλωσσική πολιτική*. Λονδίνο: Ο Ρούτλετζ.
- Priegnitz, Frauke (2014). «Zwischen englischsprachigem Studium und Landessprachigem Umfeld. International Absolventen deutscher und Dänischer Hochschulen" PhD Thesis, Fakultät für Geisteswissenschaften Fachbereiche Sprache, Literatur, Medien & Europäische Sprachen und Literaturen der Universität Hamburg, Αμβούργο.
- Pym, Anthony, François Grin, Claudio Sfreddo και Andy Lung Jan Chan (2012). *Το καθεστώς του μεταφραστικού επαγγέλματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, Μελέτες για τη Μετάφραση και την Πολυγλωσσία. Βρυξέλλες: Γενική Διεύθυνση Μετάφρασης. Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Rendon, Sílvio (2007). «Η καταλανική πρωτοδότηση: Language and employment in Catalonia", *Journal of Population Economics*, 20, σ. 669-686.
- Rinsche, Adriane και Nadia Portera-Zanotti (2009). *Το μέγεθος της γλωσσικής βιομηχανίας στην ΕΕ*. Βρυξέλλες: Γενική Διεύθυνση Μετάφρασης, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Saville, Nick και Esther Gutierrez Eugenio (2016). *Έρευνα για την επιτροπή CULT — Εφαρμογή της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την πολυγλωσσία — Πολιτική και εφαρμογή σε επίπεδο ΕΕ*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Stevens, Anne (2010). *Μελέτη σχετικά με τον αντίκτυπο της τεχνολογίας των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ) και των νέων μέσων ενημέρωσης στην εκμάθηση γλωσσών*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Stöhr, Tobias (2015). Η επιστροφή στην επαγγελματική ξένη γλώσσα: Στοιχεία από τη Γερμανία, *Labour Economics*, 32, σ. 86-98.
- Troussel, Jean-Christophe και Julien Debussche (2014). *Μετάφραση και δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας*. Βρυξέλλες: Γενική Διεύθυνση Μετάφρασης. Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Van der Jeught, Stefaan (2015). *Το γλωσσικό δίκαιο της ΕΕ*. Groningen: Εκδόσεις Europa Law.
- Van Parijs, Philippe (2000). Το ισόγειο του κόσμου: Σχετικά με τις κοινωνικοοικονομικές συνέπειες της γλωσσικής παγκοσμιοποίησης," *International Political Science Review/International Review of Political Science*, 21 (2), σ. 217-233.
- Van Pottelsberghe, Bruno και Didier François (2009). «Ο παράγοντας κόστους στα συστήματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας», *Journal of Industry Competition and Trade*, 9, σ. 329-355.
- Van Pottelsberghe, Bruno και Malwina Mejer (2010). «The London Agreement and the cost of patenting in Europe» (Η Συμφωνία του Λονδίνου και το κόστος της κατοχύρωσης με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας στην Ευρώπη), *European Journal of Law and Economics*, 29 σ. 211-237.
- Vandenbrande, Τομ (2006). *Κινητικότητα στην Ευρώπη. Ανάλυση της έρευνας του Ευρωβαρόμετρου του 2005 σχετικά με τη γεωγραφική κινητικότητα και την κινητικότητα στην αγορά εργασίας*. Δουβλίνο: Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας.

- Williams, Donald R. (2011). «Πολλαπλές γλωσσικές χρήσεις και κέρδη στη Δυτική Ευρώπη», *International Journal of Manpower*, 32 (4), σ. 372-393.
- Zhang, Weiguo και Gilles Grenier (2013). «Πώς μπορεί η γλώσσα να συνδεθεί με τα οικονομικά;», *Language Problems & Language Planning*, 37 (3), σ. 203-226.

6 Παραρτήματα

6.1 Επίπεδα εκπαίδευσης σύμφωνα με το ISCED/ISCED 2011

Σε σύγκριση με την ISCED (Διεθνής Τυποποιημένη Ταξινόμηση της Εκπαίδευσης) = ISCED (Διεθνής Τυποποιημένη Ταξινόμηση της Εκπαίδευσης) 1997 που είχε 7 επίπεδα εκπαίδευσης ή διδασκαλίας, η ISCED 2011 έχει 9 επίπεδα εκπαίδευσης ή διδασκαλίας, μεταξύ 0 και 8 (η τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι πιο λεπτομερής):

- CITES 0: εκπαίδευση μητέρων = προσχολική εκπαίδευση (λιγότερο από την πρωτοβάθμια)
- CITES 1: πρωτοβάθμια εκπαίδευση
- CITES 2: κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (γαλλικό κολλέγιο)
- CITES 3: ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (γαλλικό λύκειο)
- CITES 4: μη τριτοβάθμια μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση
- CITES 5: τριτοβάθμια εκπαίδευση βραχείας διάρκειας (2 έτη: BTS, DUT στη Γαλλία)
- CITES 6: επίπεδο άδειας ή ισοδύναμο
- CITES 7: μεταπτυχιακό επίπεδο ή ισοδύναμο
- CITES 8: διδακτορικό επίπεδο ή ισοδύναμο

6.2 Αλληλογραφία μεταξύ των επιπέδων ISCED 2011 και ISCED 1997

ISCED 2011 (από το 2014)	ISCED 1997(από το 2013)
ΠΡΟΣΦΟΡΑ 01	*
ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 02	ΠΡΟΣΦΟΡΑ 0
ΠΑΡΑΘΕΣΗ 1	ΠΑΡΑΘΕΣΗ 1
ΠΑΡΑΘΕΣΗ 2	ΠΑΡΑΘΕΣΗ 2
ΠΡΟΣΦΟΡΑ 3 *	ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 3
ΠΡΟΣΦΟΡΑ 4 *	CITES 4
CITES 5	CITES 5
CITES 6	
CITES 7	
CITES 8	CITES 6
* το περιεχόμενο της κατηγορίας έχει τροποποιηθεί ελαφρώς	
Πηγή:	Eurostat: http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/International_Standard_Classification_of_Education_(ISCED)#Correspondence_ISCED_2011—.3EISCED_1997

6.3 Δεξιότητες αγγλικής γλώσσας μεταξύ πολιτών της ΕΕ ηλικίας 15 ετών και άνω, 2012

Χώρα	πληθυσμός >15 (α)	Επίπεδο επάρκειας στα αγγλικά ως ξένη γλώσσα			Σύνολο Ε) ^ο
		πολύ καλό Β)	καλή Γ)	Βασίоти Δ)	
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	64 409 146	9,00 %	26,00 %	21,00 %	56,00 %
Αυστρία	7 009 827	15,00 %	31,00 %	26,00 %	7,00 %
Βέλγιο	8 939 546	14,00 %	24,00 %	15,00 %	52,00 %
Βουλγαρία	6 537 510	7,00 %	13,00 %	5,00 %	25,00 %
Κύπρος	6 604	31,00 %	31,00 %	12,00 %	7,00 %
Δανία	4 561 264	38,00 %	34,00 %	15,00 %	86,00 %
Εσθονία	945 733	9,00 %	27,00 %	14,00 %	50,00 %
Φινλανδία	4 440 004	18,00 %	25,00 %	27,00 %	70,00 %
ΓΑΛΛΙΑ	47 756 439	3,00 %	16,00 %	20,00 %	39,00 %
ΕΛΛΑΔΑ	8 693 566	19,00 %	19,00 %	13,00 %	51,00 %
Ουγγαρία	8 320 614	4,00 %	7,00 %	8,00 %	20,00 %
Ιρλανδία	3 522 000	LN	LN	LN	100,00 %
ΙΤΑΛΙΑ	51 862 391	4,00 %	21,00 %	8,00 %	34,00 %
Λετονία	1 447 866	7,00 %	18,00 %	20,00 %	46,00 %
Λιθουανία	2 829 740	5,00 %	17,00 %	15,00 %	38,00 %
Λουξεμβούργο	404 907	18,00 %	27,00 %	10,00 %	56,00 %
ΜΑΛΤΑ	335 476	46,00 %	30,00 %	12,00 %	89,00 %
Κατω ΧΩΡΕΣ	13 371 980	28,00 %	52,00 %	10,00 %	90,00 %
Πολωνία	32 413 735	7,00 %	15,00 %	11,00 %	33,00 %
Πορτογαλία	8 080 915	2,00 %	13,00 %	11,00 %	27,00 %
ΤΣΕΧΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	9 012 443	8,00 %	16,00 %	4,00 %	27,00 %
Ρουμανία	18 246 731	7,00 %	14,00 %	10,00 %	31,00 %
Ηνωμένο Βασίλειο	51 848 010	LN	LN	LN	100,00 %
Σλοβακία	4 549 955	7,00 %	13,00 %	5,00 %	26,00 %
Σλοβενία	1 759 701	17,00 %	25,00 %	18,00 %	59,00 %
Σουηδία	7 791 240	34,00 %	34,00 %	18,00 %	86,00 %
Σύνολο	408 879 069				
% των πολιτών της ΕΕ που μιλούν αγγλικά (ξένη γλώσσα), ανά επίπεδο ικανοτήτων		7 %	17 %	12 %	37 %
^ο για ορισμένες χώρες, το άθροισμα των ποσοστών στις στήλες β), γ) και δ) δεν ισούται με το 100 % λόγω ελλιπών απαντήσεων					
LN = φυσικούς ομιλητές. Για λόγους απλότητας, ορίζουμε το 100 % του αριθμού των φυσικών ομιλητών ή ισοδύναμων ομιλητών στο Ηνωμένο Βασίλειο και την Ιρλανδία (βλ. Gazzola και Grin 2013: 105 για συζήτηση). Ως εκ τούτου, οι εκτιμήσεις μας πρέπει να θεωρηθούν ως ανώτατο όριο.					
Πηγή: Gazzola και Grin (2013)					

6.4 Ποσοστά γλωσσικού αποκλεισμού σε 25 χώρες της ΕΕ, κάτοικοι ηλικίας 25-64 ετών, 2013

Χώρα	Γλωσσικό καθεστώς							
	Αγγλικά sul		3 γλώσσες		6 γλώσσες		σύνολο πολυγλωσσίας	
	ΕΕΔ	RDR	ΕΕΔ	RDR	ΕΕΔ	RDR	ΕΕΔ	RDR*
Αυστρία	33	82	0	7	0	6	0	6
Βέλγιο	51	87	22	47	21	46	1	4
Βουλγαρία	77	95	72	94	71	94	8	8
Κύπρος	20	65	20	64	20	64	0	11
ΤΣΕΧΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	64	92	46	90	45	90	0	1
Δανία	9	66	8	64	8	63	0	3
Εσθονία	42	88	36	87	36	87	10	26
Φινλανδία	11	74	10	73	10	73	0	2
ΓΑΛΛΙΑ	52	93	1	5	1	5	1	4
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	34	89	0	6	0	5	0	5
ΕΛΛΑΔΑ	48	89	46	88	46	88	1	6
Ουγγαρία	76	94	66	92	66	92	0	0
Ιρλανδία	0	0	0	0	0	0	0	0
ΙΤΑΛΙΑ	55	95	43	92	0	3	0	3
Λετονία	51	92	41	91	40	91	3	36
Λιθουανία	63	93	52	92	41	85	0	9
Λουξεμβούργο	14	84	2	11	2	10	2	9
ΜΑΛΤΑ	11	50	11	49	10	48	0	0
Πολωνία	68	95	57	93	0	0	0	0
Πορτογαλία	57	90	47	86	42	84	0	1
Σλοβενία	36	81	23	77	21	74	1	10
Σλοβακία	66	95	49	92	48	92	0	0
ΙΣΠΑΝΙΑ	69	94	62	91	0	6	0	6
Σουηδία	12	62	12	61	11	60	1	8
Ηνωμένο Βασίλειο	0	0	0	0	0	0	0	0

Τα αποτελέσματα δίνονται ως ποσοστό

Για να αντισταθμιστεί η έλλειψη επαρκών δεδομένων στην Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο, υποθέτουμε ότι όλοι οι κάτοικοι αυτών των δύο χωρών είναι είτε γηγενείς ομιλητές στα αγγλικά είτε πολύ ικανοί στα αγγλικά ως ξένη γλώσσα. Για τον λόγο αυτό, το ποσοστό αποκλεισμού είναι μηδέν.

Η θετική αξία του σχετικού ποσοστού αποκλεισμού που συνδέεται με την πολυγλωσσική πολιτική σε διάφορες χώρες οφείλεται στην παρουσία μειονοτήτων ή κατοίκων αλλοδαπής με περιορισμένη ικανότητα στην επίσημη γλώσσα της χώρας διαμονής.

Πηγή: Eurostat AES 2013, Gazzola (2016)